

Täysistunto

Torstai 13.12.2018 klo 16.01—20.35

Täysistunto alkoi klo 16.01. Täysistunto päättyi klo 20.35.

Puhetta johtivat ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen (16.01—18.00 ja 20.06—20.35) ja puhemies Paula Risikko (18.00—20.06).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Suullinen kyselytunti

Vastaamassa olivat seuraavat ministerit
kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen
opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen
ulkoministeri Timo Soini
puolustusministeri Jussi Niinistö
työministeri Jari Lindström
liikenne- ja viestintäministeri Anne Berner
sisäministeri Kai Mykkänen
sosiaali- ja terveysministeri Pirkko Mattila
elinkeinoministeri Mika Lintilä
maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä
eurooppa-, kulttuuri- ja urheiluministeri Sampo Terho
oikeusministeri Antti Häkkänen
perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Päiväjärjestyksen 2. asiana on suullinen kyselytunti.

Pyydän paikalla olevia ministereitä siirtymään ministeriaitioon. Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää kysymyksen paikalla olevalle ministerille, ilmoittautumaan painamalla P-painiketta ja nousemalla seisomaan.

Ministereille esitettiin seuraavat kysymykset:

2.1. Suullinen kysymys Trafin ajokorttipalvelun tietosuojasta (Katja Taimela sd)

Suullinen kysymys SKT 198/2018 vp

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Edustaja Taimela.

Keskustelu

16.02 **Katja Taimela sd:** Arvoisa puhemies! Kansalaiset ovat seuranneet tyrmistyneinä, kun on paljastunut, että Trafín rekisteristä on voinut kalastella kansalaisten henkilötietoja esteettä ja ilman valvontaa. Yksinkertaisilla hakuvaihtoehdoilla on ollut mahdollista saada tietoonsa ihmisen koko nimi ja syntymäaika. Arvailemalla on saanut selville jopa henkilötunnuksen loppuosan. Näin julkisesta ajokorttitiedosta on tullut työkalu henkilötietojen varastamiseen. Trafín tilastojen mukaan voimassa oleva ajokortti on 3,7 miljoonalla kansalaisella, ja voidaan todeta, että ainakin heidän yksityisyydensuojansa on ollut loukattavissa.

Liikenne- ja viestintäministeriö on painottanut viime vuosina voimakkaasti julkisten tietovarantojen hyödyntämisen mahdollisuuksia. Tämän kehityksen osana Trafín liikenneasioiden rekisterikin on syntynyt. Kysyisinkin ministeriltä: miten arvioitte Trafín tapauksen vaikuttavan kansalaisten luottamukseen viranomaisten kykyyn käsitellä tietorekistereitä ja mitä aiotte tehdä [Puhemies koputtaa] luottamuksen palauttamiseksi?

16.04 **Liikenne- ja viestintäministeri Anne Berner** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Suomalaisten luottamus viranomaisiin on erityisen korkea, ja meidän tehtävämme on tietystikin vaalia sitä, että tämä luottamus voidaan säilyttää. Tullessani ministeriksi liikenne- ja viestintäministeriöön sain paljon myönteistä palautetta siitä, että Trafín palvelut ovat entistä enemmän sähköisessä muodossa ja helposti saatavissa ja että Trafissa voidaan asioida mutkattomasti myös sähköisessä muodossa. Tämän takia on tietysti myös erityisen tärkeätä, että juuri tätä luottamusta voidaan säilyttää ja parantaa. Liikenne- ja viestintäministeriö on edellyttänyt, että Trafín järjestelmät auditoidaan. Näin on myöskin tehty, ja Viestintäviraston pääjohtaja onkin tänään todennut, että Trafín järjestelmät ovat tietoturvanäkökulmasta keskimääräistä parempia. Siitä huolimatta on myös tunnistettu haasteita. Näihin haasteisiin nyt tartutaan: jokainen järjestelmä käydään yksitellen läpi, ja sitä mukaa, kun niiden tietoturva voidaan varmistaa, ne palautetaan käyttöön.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Pyydän nyt niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksen, nousemaan ylös ja painamaan V-painiketta.

16.05 **Katja Taimela sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ongelmaa ei voi kaataa Trafín syliin, eikä Trafín pääjohtajan vaihtuminen korjaa tätä tilannetta.

Tietosuojavaltuutettu Aarnio varoitteli yksityisyydensuojasta liikennepalvelulain osalta jo kesällä 2017. Nyt on paljastunut, että syksyn aikana varoittelijoita on ollut useita. Liikennepalvelulain toisen vaiheen käsittelyssä huomautuksia tietosuojasta tuli niin meiltä liikenne- ja viestintävaliokunnasta kuin perustuslakivaliokunnasta. Kyseessä on sama lakiesitys, jota perustuslakivaliokunta moitti rakenteeltaan käsittämättömäksi. Hallitusta on huomautettu kiirehdytystä ja epätasällisesta lainvalmistelusta koko tämän vaalikauden ajan. Ministeri Berner, lainvalmistelu ja viraston valvonta ovat teidän vastuullanne. Voiko olla mahdollista, ettei ministeriönne oma virastokaan saanut enää selvää laista ja sen tar-

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

koituksesta? Ja miten on mahdollista, että tietosuojavaltuutettu on pyytänyt selvityksen palvelusta elokuussa ja ministeriö herää virastonsa ongelmiin [Puhemies koputtaa] vasta lehtijuttujen myötä joulukuussa?

16.06 Liikenne- ja viestintäministeri Anne Berner (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Lainsäädäntönäkökulmasta: Silloin kun laki liikenteen palveluista on ollut lausunnoilla, olemme saaneet siihen tietosuojavaltuutetun lausunnon. Tämä lausunto on kokonaisuudessaan huomioitu siinä laissa, joka eduskunnalle on annettu. Tämän lisäksi laki on käynyt perustuslaillisen arvion perustuslakivaliokunnassa, ja siitä on saatu myöskin liikenne- ja viestintävaliokunnan mietintö. Näissä ei kuitenkaan ollut erityisiä huomioita nimenomaan tietoturvaan tai tietosuojaan liittyen. Kävin nämä itse asiassa juuri läpi ja myöskin katsoin teidän omat näkökulmannekin siihen. Päinvastoin, itse asiassa laki on saanut palautteen myöskin siitä, että se nimenomaan vastaa tietosuojalainsäädäntöä. Tämän lisäksi, kun lakia toimeenpannaan viranomaisen toimesta, niin viranomaisen velvollisuus on huolehtia paitsi laista liikenteen palveluista [Puhemies koputtaa] myöskin sen edellä käyvästä EU:n tietosuojalainsäädännöstä sekä myöskin henkilötietolainsäädännöstä. Nämä kaikki ovat osa kokonaisuutta. [Vasemmalta: Eli ei mitään ongelmaa!]

16.08 Suna Kymäläinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tässä eivät nyt oikein meidän näkökantamme tunnu kohtaavan, sillä olemme aivan koko vaalikauden ajan systemaattisesti arvostelleet tätä huonoa lainsäädäntöä, niin liikenne- ja viestintävaliokunnassa kuin PeVin lausunnoissakin liikennepalvelulain kohdalla.

Tässä on nyt vakavasta asiasta kysymys. On kysymys kansalaisten luottamuksesta. Yksilön tietosuojan kysymykset nousevat tässä digitalisoituvassa maailmassa ja kansainvälisessä alustatalouksien maailmassa ihan perusoikeudeksi. Miten me voimme varmistaa sen?

Te sanotte, että tieto on julkista, mutta se mahdollistaa tämänkaltaisten massavuotojenkin mahdollisuuden. Tämä on oikeasti meille kaikille kansalaisille erittäin tärkeä kysymys, ja te olette hallituksessa ajaneet meidät tähän tilanteeseen. Mitä te teette, ettei tällaista enää tapahdu?

16.09 Liikenne- ja viestintäministeri Anne Berner (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ilman muuta ministeriö on suhtautunut tähän vakavasti, ja sen toivottavasti myös näkee niissä mittavissa auditoinneissa, jotka tällä hetkellä ovat menossa. Nämäkään auditoinnit eivät viittaa siihen, että kyse olisi lainsäädännön ongelmasta vaan enemmänkin siitä, miten lakia on toimeenpantu.

Nyt kysymys on siitä, millä tavalla tätä kohtaa voidaan parantaa ja myöskin huolehtia siitä, että osaaminen virastoissa on sillä tasolla, että toimeenpanoon voidaan luottaa. Kysymys ei ole ainoastaan Trafista vaan laajasti koko meidän hallinto on entistä enemmän sähköisessä muodossa ja on ollut sitä jo aikaisemminkin.

Kaiken kaikkiaan kuitenkin kansalaiset ja yritykset tarvitsevat sähköisiä palveluita, ja niiden osalta meidän tehtävämme on huolehtia siitä, että ne ovat saatavilla ja niitä voidaan mahdollistaa, mutta myöskin siitä, että ne ovat tietoturvallisia. Tämän osalta me olemme erittäin sitoutuneita tekemään myöskin siihen liittyvää työtä.

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

16.10 **Jari Myllykoski vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Vahinko on sattunut, ja sitä märehdimällä se asia ei muuksi muutu. Mutta ottaen huomioon sen, että Trafi on ollut eräs tietolähteistä, joka paljastaa ihmisen kotipaikkakunnan... Esimerkiksi rikoksen uhria jos sitten rikollinen on halunnut selvittää, on riittänyt, että on laittanut Trafin tiedon rekisterinumeron perusteella, ja niin on saanut tämän rikoksen uhrin kotipaikkakunnan. Esimerkiksi kotipaikkani Nakkila ei nyt ole niin iso alue, etteikö siellä tällainen mahdollinen rikollinen, joka haluaa uhata toisen henkeä tai terveyttä, saisi sitä kotipaikkaa selville. Nyt kun tätä perkaamista teette pala palalta, ohjeistatteko Trafia niin, että näitä henkilötietoja turvapyynnön jälkeen ei enää tulisi antaa kenellekään niin, että kotipaikkaan selviää?

16.11 **Liikenne- ja viestintäministeri Anne Berner** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kyllä käymme tällä hetkellä Trafin osalta niitä järjestelmiä läpi, jotka käsittelevät henkilötietoja ja kotipaikkatietoja. Ajokorttilainsäädännön osalta ja ajokorttitietojen osalta pyrimme katsomaan sitä, että näitä tietoja ei olisi ristiin käytettävissä ja että tietojen määrää, joka siellä on saatavilla, myöskin voidaan vähentää. Siitä huolimatta liikenneturvallisuuden näkökulmasta kuuluu saada ja on aina ennenkin ollut mahdollista saada tieto siitä, onko tielläkulkijalla ajo-oikeutta, ja tämä ajo-oikeudesta tiedon saaminen tulee kansalaisilla jatkossakin olla. Nyt on oikeastaan kysymys siitä, miten tähän tietoon pääsee kiinni ja millä tavalla on mahdollista nykyisessä järjestelmässä, että näitä tietoja väärin yhdistetään. Tätä järjestelmää ilman muuta katsotaan läpi ja pyritään myöskin katsomaan, että se saadaan sellaiselle tasolle, että se on luotettava.

16.12 **Olli-Poika Parviainen vihr** (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tämä tapaus on valitettava esimerkki siitä, että kun me suunnittelemme sinänsä tarpeellisia hyviä digitalisaatiohankkeita, niihin saattaa liittyä sivuilmioita, joita emme tule ajatelleeksi ennen kuin tapahtuu jotakin, joka kiinnittää huomiomme, ja toivon, että otamme kaikki tästä osaltamme opiksi. Tässä nimenomaisessa tapauksessa ongelmallista on ehkä ollut myös se, että vaikka Trafi reagoi asiaan nopeasti, niin palvelun sulkeminen uutisten jälkeen vei kuitenkin varsin kauan ja siihen päästiin raportoidusti käsiksi jopa päiviä myöhemmin. Toivoisin, että hallitus voisi selvittää, että tällaisia tapauksia ei jatkossa tapahdu muiden sähköisten palvelujen osalta, ja ehkä osana auditointeja näin teettekin. Kysyisinkin hallitukselta, antaako tämä aiheutta tarkastella Suomen muita digitalisaatiohankkeita tietoturva- ja yksilönsuojanäkökulmista.

16.13 **Liikenne- ja viestintäministeri Anne Berner** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tässä samassa yhteydessä, kun nyt Trafin tietoturvanäkökulmasta järjestelmiä auditoidaan, on myöskin tiedossa se, että Viestintävirasto on laajasti käynyt läpi ja myöskin auditoi ylipäätään valtionhallinnon järjestelmiä. Tässä yhteydessä varmasti on hyvä katsoa, että se, mitä Trafin osalta opitaan, voidaan myöskin hyödyntää jatkossa. Järjestelmät ovat keskenään hyvin samankaltaisia, ja niiden osalta on myöskin hyvä arvioida, millä tavalla tietoturvaluus toteutuu laajemmassa mittakaavassa.

Kaikesta huolimatta haluan edelleenkin todeta sen, että Viestintävirasto on todennut, että Trafin järjestelmät ovat keskimääräistä tietoturvallisemmassa kunnossa, mutta siitä huolimatta ne eivät ole täysin tyydyttäviä. Me näemme kuitenkin myöskin tästä Trafin kokemuksesta, kuinka keskeistä kansalaisille ja yrityksille on pääsy sähköisiin järjestelmiin

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

ja palveluihin ja kuinka riippuvaisia yhteiskunta niistä on. Senkin takia on äärimmäisen tärkeää, että me teemme nyt huolellista työtä näiden äärellä, jotta yksi palvelu toisensa jälkeen [Puhemies koputtaa] saamme niitä palautettua käyttöön.

16.14 Jani Mäkelä ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt kun ministeri äsken sanoi, että Trafin järjestelmät olivat paremmalla tasolla kuin muut valtion järjestelmät, niin itseäni ainakin hämmästyttää, pitäisikö tämän herättää lisää luottamusta tällaisen katastrofin jälkeen vaiko vähentää luottamusta. On vakava asia, että järjestelmään jätetään alkuperäisessä auditoinnissa tuollaisia tietoturva-aukkoja, mutta on erityisen vakava asia se, että ylläpidolla ei ole edes ammattitaitoa sulkea sieltä järjestelmästä osia, kun ongelmia havaitaan. Ensin kestää päiviä, että järjestelmiä ylipäänsä pystytään sulkemaan, sitten suljetaan yksi kieliversio, muut jätetään auki, ja sen jälkeen, kun ei muuta osata tehdä, pistetään koko järjestelmä kiinni päiväkausiksi. Älkää nyt väittääkö — ei tämä ole mahdollista missään muualla kuin julkisen sektorin järjestelmissä. Oikeassa työelämässä tällainen järjestelmätoimittaja olisi entinen järjestelmätoimittaja. Voivatko muut valtion tietojärjestelmät todella olla tällaisella tasolla ylläpitonsa suhteen? Mitä ministeri vastaa: Jos puutteita havaitaan, niin mitä tehdään? [Puhemies koputtaa] Tarkastellaanko näiden järjestelmien ylläpitotosopimuksia jatkossa kriittisesti, ja mihin se johtaa?

16.15 Liikenne- ja viestintäministeri Anne Berner (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herrojen puhemies! Kyllä toivottavasti se johtaa siihen, että järjestelmiä ja järjestelmäsopimuksia tarkastellaan kriittisesti, niihin liittyviä ylläpitotosopimuksia ja palvelusopimuksia. On ihan selvää, että yhteiskunta on erittäin riippuvainen siitä, että järjestelmät ovat paitsi toimivia myöskin luotettavia, ja sitä kautta myöskin on tärkeää, että me pystymme huolehtimaan siitä, että kansalaiset jatkossakin voivat hyvällä luottamuksella palveluita käyttää. Tätä työtä nyt parhaillaan tehdään Trafin osalta, ja toivottavasti siitä syntyy myöskin sellaisia johtopäätöksiä ja oppeja, jotka ovat laajemminkin käytettävissä jatkossa valtionhallinnon puolella. Viestintävirasto tekee tässä työtä ja käyttää siihen myöskin ulkopuolisia arvioitsijoita, jotta saadaan mahdollisimman kattava audiotointi, siihen liittyvät raportti ja siihen liittyvät opit myös käyttöön.

16.16 Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täydennän tässä vielä ministeri Bernerin vastausta ehkä siltä osin, että kun tämä Trafin asia selvitetään kunnolla, niin se on ensinnäkin valtavan tärkeää, mutta sitten olen aivan vakuuttunut siitä, että myös koko julkinen hallinto kyllä tällaisen asian takia heräytyy, jos ei ole aikaisemmin heräytynyt, ja tutkii omat tietonsa, mitä kansalaisista kaiken kaikkiaan on.

Minusta on tärkeää muistaa se, että vaikka välttämättä ei olisi lainvastaista — niin kuin tässä ilmeisesti ei ole ollut lainvastaista, että on näitä tietoja laajasti — niin meidän pitää käyttää tarkoituksenmukaisuusharkintaa siinä, mitä tietoja ihmisistä on siellä julkisissa rekistereissä. Otan esimerkiksi vaikka verottajan. Meidän verotietomme, kaikkien suomalaisten verotiedot, ovat julkisia, mutta ei Verohallinto laita niitä kaikkien tietojen ulos, vaan ne ovat saatavilla, kun niitä kysytään. Ja tämä, mitä nyt on tässä tapahtunut — olen ihan varma, [Puhemies koputtaa] että tässä mennään eteenpäin ja käydään läpi [Puhemies koputtaa] muutkin virastot.

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

16.17 Ari Torniainen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kansalaisten ja yksilöiden tietoturva-asia, tietosuoja-asia on äärettömän tärkeä asia, ja sitä on vaalittava kaikin keinoin. Avoimuutta ja tiedonsaantimahdollisuuksia on pyritty lisäämään, ja niitä on lisätty jatkuvasti viime vuosina. Nyt Trafi on noussut tavallaan niin sanotusti kepin nokkaan tässä asiassa. Arvoisa liikenneministeri, kiitos teille, että olette reagoinut nopeasti ja paneutunut asiaan huolella. Meistä kaikista suomalaisista on saatavissa paljon tietoa erilaisista tietolähteistä, muistakin palveluista, ja sähköisiä palveluita on monilla aloilla. Oikeastaan kääntäisin tämän arvoisalle oikeusministerille: miten te olette reagoinut ja reagoitte tähän tilanteeseen ja miten te näette yksilön ja kansalaisen tietoturva-asiat näissä julkisissa palveluissa?

16.18 Oikeusministeri Antti Häkkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Euroopan tasolla on juuri tullut voimaan uusi tietosuoja-asetus, joka koskee kaikkia maita. Ei tarvitse implementoida enää mitään kotimaista kansallista lainsäädäntöä, vaan tiukka tietosuojasääntely koskee kaikkia maita. Jos katsotaan isoa kuvaa yksityisyydensuojassa ja tietosuojassa: Aasiassa hyvin vapaat kädet, USA:ssa hyvin vapaat kädet, mutta Eurooppa on lähtenyt tiukkaan tietosuojasääntelyyn. Ja myös Suomessa kaikki lait pitää peilata tietosuojasääntelyn kautta. Jokainen ministeriö vastaa viime kädessä siitä, että omissa lakihankkeissa toteutuu tämä maailmanlaajuisesti yksi tiukimmista tietosuojasääntelyistä. Ja itse asiassa Suomessa perustuslakivaliokunta on jopa ripauksen kiristänyt suomalaista tietosuojasääntelyä verrattuna eurooppalaiseen tietosuojasääntelyyn. Eli jos vain kaikissa lakihankkeissa näitä noudatetaan, niin kyllä Suomessa on tiukka tietosuojasääntely.

16.19 Katja Taimela sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Liikenne- ja viestintäministeriö on ilmoittanut selvittävänsä tätä Trafin sotkua, näitä Trafin palveluiden ongelmia, yhteistyössä Viestintäviraston ja tietoturvaluottamustoimen kanssa. Trafin sähköiset palvelut pysyvät toistaiseksi kiinni, mikä on osaltaan jo vaikeuttanut autokauppaa.

Sattumoisin ministeriön hallinnonalan virastouudistus toteutuu parin viikon päästä, vuodenvaihteessa, jolloin Trafi ja Viestintävirasto yhdistyvät uudeksi Liikenne- ja viestintävirastoksi. Käykö tässä lopulta nyt niin, että uusi virasto päätyy tutkimaan omia toimiaan? Kysyn ministeriltä: Näettekö tässä selvitystyössä mitään riippumattomuusongelmaa? Ja miten aiotte varmistaa selvitystyön uskottavuuden, jotta kansalaisten luottamus pystytään palauttamaan Trafin tarjoamiin sähköisiin palveluihin ja muutenkin meidän virkavaltaamme?

16.20 Liikenne- ja viestintäministeri Anne Berner (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kyllä me olemme pyrkinneet pitämään huolta siitä, että saisimme mahdollisimman uskottavan, neutraalin analyysin ja auditoinnin näistä palveluista. Sen takia Viestintävirastoa on valtuutettu käyttämään ulkopuolisia toimijoita tämän selvityksen apuna. Näin on myöskin tehty, ja yhtiö nimeltä Nixu tekee tätä auditointia Viestintäviraston rinnalla, jotta saisimme nimenomaan uskottavaa ja myöskin mahdollisimman läpinäkyvää raportointia ja auditointia, joka ei olisi pelkästään hallinnonalan sisäistä.

Tämän lisäksi on myöskin äärimmäisen tärkeä muistaa, että nykyinen palvelu on aikaisemminkin ollut saatavilla. Se on ollut saatavilla siten, että yksittäistietoluovutuksena sen on voinut kysyä puhelimitse tai sähköpostitse. Nyt sitten sitä voidaan katsoa verkosta. Tämä palvelu ei sinänsä ole lain edellyttämä vaan lain mahdollistama, jos viranomainen

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

näin haluaa toimia. Ja tästäkin näkökulmasta [Puhemies koputtaa] on tärkeää, että me viemme palveluita [Puhemies koputtaa] eteenpäin ja kuitenkin pyrimme katsomaan, että tähän tietoturvaan voidaan kaikilta [Puhemies koputtaa] puolilta luottaa.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.2. Suullinen kysymys maahanmuuttajien tekemistä seksuaalirikoksista (Arja Juvonen ps)

Suullinen kysymys SKT 199/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Seuraava kysymys, edustaja Juvonen.

Keskustelu

16.22 Arja Juvonen ps: Arvoisa herra puhemies! Hallitus on epäonnistunut pitämään kansalaisiamme turvassa. Oulussa tapahtunut maahanmuuttajien tekemä seksuaalirikossarja on kerrassaan järkyttävä. Jokainen seksuaalirikos on liikaa, on tekijä sitten kantasuomalainen tai maahanmuuttaja — korostan: kantasuomalainen tai maahanmuuttaja. Mutta kuitenkin tietyiltä alueilta tuleva maahanmuutto korostuu selvästi seksuaalirikostilastoissa juuri nyt.

Perussuomalaiset ovat esittäneet kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden säilöönottoa, lukuisia turvapaikkaehtojen kiristyskiä ja pikapalautuksia. Nämä toimet voisivat olla ennaltaehkäiseviä täsmätoimia. Tiedätkö, hallitus, miten suomalaiset äidit ohjeistavat tyttäriään? He sanovat, että pitkät hiukset piiloon kulkiessa, jotta kukaan ei näe, että olet tyttö. Presidentti Sauli Niinistö kommentoi Oulun tapausta seuraavasti: ”On osoitettava lujjuutta. Teot järkyttävät meitä täydellisellä epäinhimillisyydellään.” Mitä aiotte tehdä [Puhemies koputtaa] tälle tilanteelle, hallitus? Löytyykö teiltä lujjuutta tehdä jotain?

16.23 Sisäministeri Kai Mykkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vuoden alussa tulee voimaan hallituksen esittämä lakimuutos, joka mahdollistaa karkottamisen nykyistä nopeammin ja oleskeluluvan peruuttamisen, jos syyllistyy törkeisiin rikoksiin, kuten tässä esitetyt syytökset epäillyistä olisivat. Meillä on oikeusministeriön puolella rangaistusasteikon kiristämisesitys, josta oikeusministeri varmasti voi kertoa tarkemmin, täällä eduskunnassa tällä hetkellä nimenomaan näiden törkeiden lapsiin kohdistuvien rikosten osalta, ja meillä on lukuisia toimia, joilla tämän lisäksi tähän puututaan. Esimerkiksi eilen lähetekeskustelussa käytiin uusintahakemusten väärinkäytön estämistä koskeva hyvä keskustelu täällä läpi.

Samalla, kuten edustaja Juvonen ilokseni myös totesi hyvin selvästi ja vielä toistaen, ”kantasuomalainen tai muualla syntynyt”, kaikkia koskevat yhteiskunnan perusarvot. Sen takia tärkeää on myös viranomaisten yhteistyö, koulupoliisitoiminta, nettihyväksikäytön vastainen toiminta, johon täälläkin ovat useat edustajat kiinnittäneet huomiota, niiden vahvistaminen — kuitenkin kaksi kolmasosaa seksuaalirikoksista viime vuonnakin oli kantasuomalaisten tekemiä. Se ei tarkoita sitä, etteikö ulkomaalaisiin pitäisi kohdistaa erityistoimia, mutta perusasia on se, että kaikelle ahdistelulle stoppi, ja siihen laitetaan vauhtia.

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Epäroin, haluaako myöskin oikeusministeri vastata. — Haluaa.

16.24 Oikeusministeri Antti Häkkänen (vastauspuheenvuoro): Kiitos, puhemies! Maassa on eletävä maan lainsäädännön ja tapojen mukaan — piste. Siinä ei ole kenelläkään poikkeusmahdollisuuksia, olkoon kansalaisuutta tai ei, olkoon oleskelulupaa tai ei. Suomessa täytyy noudattaa lainsäädäntöä, maan arvoperustaa, ja rikoslaissa on määritelty itse asiassa ne pyhimvät arvot. Toisen fyysiseen koskemattomuuteen puuttuminen seksuaalirikoksella on itse asiassa kaikkein törkeimpiä tekoja. Tämän takia hallitus on itse asiassa riippumatta tällaisista yksittäistapauksista käynnistänyt jo aikaisemmin lainvalmisteluhankkeet, joilla seksuaalirikoksien rangaistuksia tullaan kiristämään. Lakiesitys on itse asiassa jo annettu tänne eduskuntaan, ja se on nyt valiokuntien käsittelyssä. Lapsiin kohdistuvissa törkeissä seksuaalirikoksissa rangaistukset tulevat kovenemaan.

Mutta yksistään rikoslailla näitä asioita ei pystytä hoitamaan. Tarvitaan tarkempaa kontrollia ennakolta, valistusta, myös tarkkaan hallittua maahanmuuttoa ja kontrollia, [Puhemies koputtaa] jotta tällaisia asioita ei pääse tapahtumaan.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Pyydän nyt niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksiä, nousemaan ylös ja painamaan V-painiketta.

16.25 Arja Juvonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kiitos näistä vastauksista. On aika toimia sen sijaan, että hyssyttelemme ja olemme hiljaa, sillä naisemme, lapsemme ja kaikki suomalaiset, koko kansa, vaativat todellisia tekoja.

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen selvityksen mukaan jo vuonna 2010—2011 Pohjois-Afrikasta ja Lähi-idästä tulleet olivat jopa 17-kertaisesti yliedustettuja raiskausrikostilastoissa. Olen jättänyt seksuaalirikollisuudesta keskustelualoitteen viime viikolla ja kysyn teiltä, hallitus: tiedätekö sen ja oletteko tuomassa tämän keskustelun tänne eduskuntaan? Suomalaiset vaativat avointa keskustelua, ja tämä, miten täällä nyt puhutaan, yksi tunti tai tämä pieni hetki, ei siihen riitä. [Välihuutoja kokoomuksen ryhmästä] Eli olemmeko me täällä hiljaa vai ryhdymmekö vihdoinkin puhumaan reilusti näistä asioista? Jokainen seksuaalirikos on tuomittava. Onko eduskunta valmis käymään avointa keskustelua näistä asioista? Listahan oli hyvin pitkä. Mainitsin siinä keskustelualoitteessa lukuisia määriä [Puhemies koputtaa] niin kantasuomalaisten kuin maahanmuuttajien tekemistä raiskauksista. Ja uusi ilmiö, joukkoraiskaukset: mitä sille tehdään?

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Nyt ovat molempien ministereitten kädet ylhäällä. Jospa tällä kertaa aloitetaan ministeri Häkkäsestä. [Timo Heinonen: Hyviä molemmat!]

16.27 Oikeusministeri Antti Häkkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos edustaja Juvoselle aloitteesta. Itse asiassa seksuaalirikoksista on keskusteltu jo aika pitkän aikaa. Niistä on keskusteltu vuosikausia, mutta nyt tämä hallitus on myös tarttunut toimeen. Lainsäädäntöesitykset ovat etenemässä, ja toivon, että perussuomalaiset myös tukevat niitä, joita hallitus on tehnyt. Eli jos haluaa konkretiaa tehdä, niin voi hyväksyä ne lakiesitykset tässä eduskunnassa vielä ennen vaaleja. Ne ovat konkreettisia kiristyskiä, mut-

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

ta samaan hengenvetoon sanon, että varmasti tulevina vuosina täytyy tehdä lisää toimenpiteitä.

16.27 Sisäministeri Kai Mykkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Samoin sinänsä toivotan tervetulleeksi tämän keskustelun, kun sitä käydään rakentavasti, asiapohjaisesti.

Ongelmaan on tartuttu. On aivan totta, että meillä tilanne on vallinnut jo pitkään, kuten Juvonenkin viittasi. Tämä ei ole nyt tämän viikon, kuukauden tai edes tämän hallituskauden ilmiö, vaan koko vuosikymmenen ilmiö, että valitettavasti ulkomaalaistaustaisten seksuaalirikokset ovat olleet yliedustettuina, eivät toki hallitsevissa määrin, mutta siihen on puututtava. Ja kyllä tätä keskustelua käytiin sinänsä viimeksi eilen, kun kävimme kansalaisuuden poiston mahdollisuutta koskevaa hallituksen esitystä läpi tässä salissa terrorismirikosten kohdalla, jolloin käytiin laajemmin keskustelua. Tämä kohta on kyllä yksi, missä myös kehotan käymään laajempaa keskustelua siitä, voisimmeko myös selvät fyysisen koskemattomuuden kysymykset tulkita yhteiskunnan perusarvoja vastaan hyökkäämiseksi, mikä mahdollistaisi sitten myös kovemmat toimet, vaikka kansalaisuus olisi jo myönnetty.

Mutta mielellään käydään keskustelua kyllä kaikissa niissä muodoissa, jotka eduskunta haluaa tähän asiaan tuoda.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.3. Suullinen kysymys kansalaisuuden menettämisestä törkeän seksuaalirikoksen seurauksena (Päivi Räsänen kd)

Suullinen kysymys SKT 200/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ja samaan teemaan liittynee edustaja Päivi Räsänen kysymys. — Olkaa hyvä.

Keskustelu

16.28 Päivi Räsänen kd: Arvoisa puhemies! Oulun tapahtumat ovat todellakin järkyttäneet suomalaisia, sillä jopa törkeät raiskaukset ovat kohdistuneet lapsiin ja tekijöiksi epäillään henkilöitä, jotka ovat itse tulleet hakemaan turvaa Suomesta.

Todellakin eilen keskustelimme täällä hallituksen esityksestä, joka mahdollistaa vakaviin rikoksiin syyllistyneiden kansalaisuuden menettämisen, mikäli enimmäisrangaistus rikoksesta olisi vähintään kahdeksan vuotta. Näitä rikoksia ovat esimerkiksi maanpetos, valtiopetos tai sitten terroristisessa tarkoituksessa tehdyt rikokset. Mutta kyllä yleisen oikeustajun mukaista olisi, että myös törkeiden, etenkin lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten kohdalla Suomen kansalaisuuden menettäminen olisi mahdollista. Tämähän ei ole tässä hallituksen esityksessä, ja kysynkin, näettekö, ministeri Mykkänen, ja tuetteko sitä, että ottaen huomioon Suomea sitovat sopimukset laajennettaisiin tämä kansalaisuuden menettäminen [Puhemies koputtaa] koskemaan myös törkeitä seksuaalirikoksia.

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

16.30 Sisäministeri Kai Mykkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Henkilökohtaisesti oikeustajuuni mahtuu kyllä se, että myös näissä yhteiskunnan perusarvoa vastaan hyökkäävissä, selkeästi fyysisen koskemattomuuden tai esimerkiksi sukupuolisen yhdenvertaisuuden loukkauksissa silloin, kun ne ovat törkeitä, myös tämä keino olisi käytössä.

Kuten edustaja Räsänen eilen itsekin erittäin hyvin asian tuntien kävi läpi tässä salissa, nimenomaan tämä kansainvälinen oikeusjärjestelmä ja hyvin korkea kynnys kansalaisuuden poistamiseen, joka nyt tässä hallituksen esityksessä ulotetaan terroristirikoksiin, äärimmäisiin sellaisiin, syyllistyneisiin, on se haasteellinen kenttä, jossa tätä joudutaan toki arvioimaan. Minusta olisi tarpeen käydä myös tämä keskustelu, antaa se selvä signaali, että jos Suomessa tekee törkeitä seksuaalirikoksia, niin täältä joutuu pois — jos on oleskelulupa, se on vielä poistettavissa, ja siihen tulee vuodenvaihteessa lisää lääkkeitä, mutta myös vaikka olisi kansalaisuus, niin siihen täytyy pystyä puuttumaan. Sellaiset tavat eivät Suomessa käy. [Peter Östman: Hoidetaan kuntoon, KD tukee!]

16.31 Anna Kontula vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikeusvaltiossa ei ihmisiä pidetä rikollisena kansalaisuuden tai oleskelustatuksen pohjalta. Sen sijaan rikollisena tulee pitää ihmisiä, joiden tiedetään syyllistyneen vakavaan seksuaaliseen väkivaltaan. Me tiedämme, että ehkä noin 10 prosenttia raiskauksista tulee viranomaisten tietoon. Näistä vain osa päätyy tuomioistuinkäsittelyyn eli harkittavaksi, onko kyseessä riittävän vahva evidenssi raiskauksesta tuomitsemiseen.

Rikoslain tarkoituksena on suojata kansalaisia vakavalta seksuaaliselta väkivallalta, ja näiden lukujen valossa Suomi alisuorittaa tässä vahvasti. Ymmärtääkö hallitus, että rangaistusten koventamisista ei ole mitään apua, jos ei ihmisiä saada edes tuomioistuihin rangaistavaksi?

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ministeri Mykkänen. Nyt riittää, että toinen ministeri vastaa.

16.32 Sisäministeri Kai Mykkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Koen, että tämä liittyy nimenomaan poliisin ja viranomaisten toimintaan tässä erittäin tärkeässä lähisuhde- ja seksuaalirikosten kentässä, jossa todella valitettavasti, aivan niin kuin edustaja Kontula totesi, varsinkin Suomessa kotien sisällä tapahtuu paljon sellaista seksuaalirikollisuutta, muuta ahdistelua, lähisuhdeväkivaltaa, joka ei koskaan tule esiin, ja vaikka tulisikin, niin usein valitettavasti perheväkivaltakeikoilta ei sitten niitä rikosilmoituksia eteenpäin synny eikä syytteeseen asti päästä.

Tämähän on tehty jo vuosia sitten yleisen syytteen alaiseksi, myöskin lähisuhdeväkivalta lievemmassäkin muodossaan, mutta teemme töitä nimenomaan sen eteen myöskin sisäministeriössä poliisitoimen osalta tulossopimuksessa ensi vuodelle, että tähän pitää kiinnittää vielä enemmän huomiota. Se vaatii myös viranomaisyhteistyötä, esimerkiksi tiedonvaihtoa lastensuojelun ja sosiaalityöntekijöiden välillä. Ankkuritiimit, joissa istutaan samassa huoneessa eri viranomaisten kesken, ovat siihen lääke, mutta silloin meidän täytyy pystyä myös asiallisesti [Puhemies koputtaa] katsomaan tiedonvaihtoa näiden viranomaisten välillä, mikä ei aina ole ollut ihan helppoa.

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

16.33 Tytti Tuppurainen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nämä rikokset kotikaupungissani Oulussa, synnyinkaupunginosassani Tuirassa ovat syvästi järkyttäviä, tuomittavia rikoksia, ja ne on tuomittava kovasti, ei mitään hyssyttelyä, vaan on sanottava selvästi, että tekijöille kuuluu oikeudenkäynti, heille kuuluu rangaistus, heille kuuluu tuomio. Me tuomitsemme nämä teot. Puheenjohtaja Rinne on selvästi ja jyrkästi tuominnut nämä teot. Siitä ei ole kahta puhetta. Yhtä selvästi on kuitenkin myös sanottava se, että rikos on rikos tekijästä riippumatta, ja näiden tapausten poliittinen hyväksikäyttö on lähes tulkoon yhtä tuomittavaa.

Se, mistä on puhuttava, on seksuaalirikoslainsäädäntö, ja on kysyttävä, vastaako se kansan moraalia ja vastaako se meidän oikeudentuntoamme. Arvoisa ministeri, ei vastaa. Seksuaalirikoslainsäädäntöä on kauttaaltaan kiristettävä. Rikoslain 20 luku on kirjoitettava uudestaan niin, että se vastaa meidän oikeudentuntoamme. Rikoksista annettavia tuomioita on kovennettava. [Puhemies koputtaa] Ministeri Häkkänen, oletteko te valmis kuuntelemaan tässä kansaa? [Ben Zyskowicz: Mykkänen on asialle jotain tehnyt, toisin kuin demariministeri! — Välihuutoja]

16.34 Oikeusministeri Antti Häkkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaikka yksittäiset tapaukset lehtien palstoilla kuohuttavat, niin oikeusvaltiossa pitää muistaa, että nyt on kyse poliisitutkinnasta. Tässä salissa ei jaeta tuomioita, vaan tuomioistuinlaitos jakaa tuomiot. [Timo Heinonen: Oikein!] Ensin selvitetään, sen jälkeen syyttäjä harkitsee syytteen, ja tuomari päättää, kuka on mitään tehnyt. Iltaapäivälehdet eivät päätä sitä. [Paavo Arhinmäki: Oikein!]

Mitä tulee sitten seksuaalirikoslainsäädäntöön: Kiristykset on jo aloitettu. Toivon SDP:ltä tukea niille. Esitykset ovat jo eduskunnassa, ja lisää on todennäköisesti tulossa. En tiedä, ehditäänkö tällä vaalikaudella, mutta oikeusministeriössä on valmistelussa seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen pohja-asetelma. Tulen tästä vielä tämän vaalikauden aikana tuomaan esityksiä.

16.35 Veera Ruoho kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kaikenlainen väkivalta, oli se sitten seksuaalista tai ei, on väärin. Täällä tänään on puhuttu ulkomaalaisten ja kantasuomalaisten tekemistä seksuaalirikoksista ja lähisuhdeväkivallasta. Sen kaiken takana ovat asenteet. YK:n alainen järjestö Promundo teki laajan kyselytutkimuksen tasa-arvoasenteista arabimaissa. Sen tulokset olivat järkyttäviä. Arvot, asenteet ja tavat kulkevat ihmisten mukana. Kysyisinkin hallitukselta: miten estämme sen, että Suomeen ei kulkeudu turvapaikanhakijoiden tai muiden mukana suomalaista tasa-arvoa ja naisia alistavia asenteita? [Mika Niikko: Rajat kiinni!]

16.36 Sisäministeri Kai Mykkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin, tässä asiassa on tärkeätä löytää ratkaisu, jossa me siirrymme turvapaikanhaussa järjestelmään, joka ei kohtuuttomasti suosi yksin tänne rajan yli tulevia nuoria miehiä. Se on laajempi eurooppalainen ratkaisu. Mutta tässä on väistämättömiä lieveilmiöiden paikkoja.

Toiseksi, vastaanottokeskuksissa luonnollisesti tehdään jo paljon valistustyötä eikä vähiten seksuaali- ja sukupuolitaso-arvon kysymyksissä. Olemme viimeksi eilen sisäministeriön johtoryhmässä sopineet, että nyt tätä terävöitetään niin, että kun meillä tulee myös karkottamista helpottava ulkomaalaislainsäädännön muutos voimaan, niin tehdään hyvin selvästi tiettäväksi, että jos syyllistyy törkeisiin seksuaalirikoksiin, niin silloin edessä on

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

oleskeluluvan saamisen jälkeenkin karkotus. Tätä kautta pyritään viemään eteenpäin sitä suomalaisen arvopohjan selvää läpivientä, että tässä maassa ei voi toimia toisella tavalla. Luonnollisesti kaikissa yhteiskunnissa seksuaalirikollisuus on sinänsä kiellettyä, ja tätä tapahtuu toki muissakin väestöryhmissä. Se täytyy koko ajan muistaa. Mutta erityistoimetkin ovat tarpeen.

16.37 Heli Järvinen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Me kaikki ryhmät yksimielisesti tuomitsemme nämä teot. Nämä ovat kerta kaikkiaan järkyttäviä, ja niihin on puututtava.

Ministeri Häkkänen, te puhuitte rangaistuksista ja kontrollista, ja on selvää, että niitä molempia tarvitsemme lisää. Siksi iloitsen siitä, että esimerkiksi raiskauslainsäädäntöä on tiukennettu järjestelmällisesti jo oikeusministeri Tuija Braxin ajoista alkaen. Mutta nyt, kun käsittelemme valiokunnassa kotoutumislakia, on tullut hyvin selkeästi esiin juuri se, että maahanmuuttajat, Suomeen tulevat, tarvitsevat koulutusta meidän arvoistamme ja asenteistamme heti maahantulon jälkeen. Nyt heille annetaan suomen kielen opetusta hyvin nopeasti, mutta moni muu asia jää opettamatta.

Ministeri Mykkänen, miten te aiotte jatkossa edistää juuri sitä arvopohjaa, mikä täällä Suomessa on, jotta maahanmuuttajilla on selkeä käsitys niin seksuaaliasioista kuin esimerkiksi jokamiehen oikeuksista ja niin edelleen, jotta me saamme tämän yhteisen arvo- ja asennepohjan jatkossa paremmin?

16.38 Työministeri Jari Lindström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Koska vastaan kotouttamisesta, niin omalta osin kerron, mitä me olemme tehneet.

Me olemme uudistaneet kokonaan kotouttamispolitiikan työ- ja elinkeinoministeriössä vuoden 2015 jälkeen, käytännössä siis aivan uusiksi. Me olemme pitkällä matkalla mutta hyvällä tiellä. Me olemme tunnistanee nämä ongelmat, ja yksi ongelma on nimenomaan se, että tämä kotouttaminen, kielen oppiminen kestää aivan liian kauan. Sen takia me olemme yhdessä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa tehneet yhteistyötä siinä, että saadaan ne polut lyhyemmäksi, ei pelkästään kielen opetusta vaan työn kautta tapahtuvaa opettamista, jossa samalla opetetaan sitä, miten täällä ollaan ihmisiksi. Se tulee ikään kuin ei pelkästään luokahuoneessa istumalla vaan kanssakäymisessä ihmisten kanssa. Tämä on se suunta, mihin me haluamme viedä, mutta myös vastuuttaa kotoutettavia itseään tekemään asioita. Tämä on kaksisuuntaista työtä, tämä kotouttaminen.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Viimeinen lisäkysymys, hallintovaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Eerola.

16.39 Juho Eerola ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitus tosiaan valmistelee, niin kuin kuultiin, lakia, jossa Suomen kansalaisuus voitaisiin poistaa niiltä kaksoiskansalaisilta, jotka ovat syyllistyneet vakaviin rikoksiin. Eilen, kun tämä asia tosiaan oli tässä salissa lähetekeskustelussa, jäi kuitenkin epäselväksi ja epätodennäköiseksi, olisiko raiskaus niin vakava ja tällaista kansallista etua vaarantava teko, että se johtaisi Suomen kansalaisuuden poistamiseen kaksoiskansalaisilta.

Afrikassa ja Lähi-idässä systemaattisia joukkoraiskauksia on käytetty sodankäynnin välineenä ja ne on kohdistettu eri etnistä taikka uskonnollista taustaa edustavan vastapuolen naisiin ja myöskin lapsiin. Tämän tiedon valossa, ministeri Mykkänen: uhkaavatko maa-

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

hanmuuttajataustaisten henkilöiden suomalaisiin tyttöihin kohdistamat raiskaukset kansallista turvallisuutta, ja tulisiko mahdollinen kansalaisuus tai muu oleskelulupa näiltä perua?

16.41 Sisäministeri Kai Mykkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin edustaja Eerola tuossa lopussa viittasi oleskelulupaan, ja tältä osinhan todella jo vuodenvaihteessa tulee voimaan hallituksen esityksestä säädetty lakimuutos, jolla nimenomaan oleskeluluvan purkaminen ja karkottaminen törkeiden rikosten kohdalla tulee aiempaa sujuvammaksi ja mahdollisemmaksi. Kansalaisuuden purkamisen osalta, kuten sanoinkin jo, kannustan käymään arvokeskustelua ja myöskin juridista keskustelua. Tämä hallituksen esitys, joka nyt eilen on lähetekeskustelussa eduskuntaan tuotu, lähtee terrorismirikoksiin vastaamisesta ja se on silloin perustellumpi kansainvälisen oikeuden näkökulmasta, kansallisen elintärkeän edun ja kansallisen turvallisuuden näkökulmasta. Mutta kuten sanoin, omaan oikeustajuuni mahtuisi se, että kansallisia perusarvoja vastaan hyökkäminen tavalla, jossa hyökätään ihmisten koskemattomuutta kohtaan törkeällä tavalla, voisi olla sellainen, johon myös voitaisiin puuttua niin, että kaksoiskansalaisella ei enää oikeutta Suomen kansalaisuuteen olisi, tietyin edellytyksin, jotka tässä lakiesityksessä nytkin ovat.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.4. Suullinen kysymys pienituloisten tukien leikkauksista (Li Andersson vas)

Suullinen kysymys SKT 201/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Nyt seuraaviin kysymyksiin varataan vähän vähemmän aikaa kuin näihin äsken käytyihin. Ja seuraava kysymys on edustaja Anderssonilla.

Keskustelu

16.42 Li Andersson vas: Arvoisa puhemies! Joululäheystyy kovaa vauhtia, mutta joulumieli on kyllä kaukana, kun lukee viimeaikaisia surullisia uutisia leipäjonojen kasvusta ja pienituloisten eläkeläisten köyhyydestä.

Minkälaisen joululahjan tämä hallitus on antanut suomalaisille pienituloisille? Eilen te päätitte jälleen leikata suomalaisten perusturvaa ja jättää indeksikorotukset tekemättä perusturvaetuksiin. Hallituskauden aikana te olette leikanneet peruspäivärahaa 24 euroa, kansaneläkettä 22 euroa ja asumistukea 23 euron edestä. Opintorahasta veitte melkein satasen. Myös vammaisetuuksia, rintamalisiä ja lapsiperheiden tukia on supistettu.

Ministeri Mattila, nämä rahat eivät ole pieniä pienituloisille suomalaisille. Miten te voitte perustella leikkausten jatkamista toimeentulon [Puhemies koputtaa] rajalla painiville suomalaisille pienituloisille ja eläkeläisille? [Eduskunnasta: Kun talous on kasvussa!]

16.43 Sosiaali- ja terveysministeri Pirkko Mattila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa her-
ra puhemies! Tämä indeksijäädytys on varmasti yksi hallituksen kipeistä päätöksistä, joka on tehty hallitusohjelmaneuvoittelussa ja kehyspäätöksen mukaisesti julkisen talouden tasapainottamisen vuoksi.

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

Samalla haluan nostaa esiin myös sen, että jokaisessa budjettiriihessä on pystytty tekemään niin sanottuja täsmätoimia pienituloisten eteen. On myös pystytty korottamaan pienimpiä takuueläkkeitä ja pienimpiä päivärahoja, Yle-vero on poistunut pienituloisilta, ynnä esimerkiksi lääkekaton lasku.

Mitä joululuun taas tulee, ajattelen, että kaikilla meillä on nyt hyvä tilaisuus toivottaa hyvän joulun odotusta ja joulumieltä ja samalla muistaa läheisiämme.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Pyydän nyt niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksen, nousemaan ylös ja painamaan V-painiketta.

16.44 Li Andersson vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Taloustilannehan on parantunut huomattavasti siitä hetkestä kun hallitusohjelmaa kirjattiin. Siitä huolimatta hallitus edelleen leikkaa pienituloisilta eikä ole ollut valmis korjaamaan linjaansa tältä osin. Siitä huolimatta, että jopa pääministeri julkisuudessa on vihjaillut siihen suuntaan, että ehkä tuli leikattua liikaa.

Toinen ajankohtainen esimerkki siitä, kuinka hallitus ei ole valmis korjaamaan linjaansa epäonnistumisista huolimatta, on aktiivimalli, josta saimme tuoreita tietoja tänä aamuna. Ne osoittavat taas kerran, kuinka surkeasti tämä laki on epäonnistunut. Se on leikannut erityisesti iäkkäiden työttömien perusturvaa. Alennettua etuutta saavien määrä on noussut, eikä se ole onnistunut sen tehtävässä. Se ei ole myöskään aktivoinut erityisesti pitkäaikais-työttömien tai alentuneen työkyvyn omaavien työttömien tilannetta.

Yhteisvaikutus työttömille on suuri, kun indeksijäädytyksillä ensin leikataan työttömyysturvasta ja sen päälle tulee vielä tämä aktiivimalli, jolla leikataan lähes 5 prosenttia. [Puhemies koputtaa]

Ministeri Lindström, te olette kerta toisensa jälkeen sanonut, että korjaatte, jos ongelmia esiintyy. Eikö nyt olisi korkea hetki todeta, että tuli epäonnistuttua ja surkeasti? [Pia Viitanen: Kivi pois pullasta!]

16.46 Työministeri Jari Lindström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä olen myöntänyt, että aktiivimallissa on vikoja, ja niitä vikoja korjataan. Viimeksi olen tänään allekirjoittanut asetuksen, jolla tuodaan kuuden kuukauden opiskelu työttömyysturvalla yhdeksi aktiivitoimeksi. Minusta se on hyvä asia ja tämä eduskunta ansaitsee kiitoksen, koska se käsiteltiin täällä nopeasti. Sen lisäksi STM:n puolella on asetus menossa näistä täydentävistä toimista, joista ministeri Mattila vastaa, ja myös listausta siitä, mitkä ovat niitä aktiivisia toimenpiteitä, jotta yksiselitteisesti voidaan kertoa työttömälle, mikä toimi on aktiivimallin mukaista. Kyllä näitä toimia tehdään. Muistutan myös siitä, että tämä on menossa kolmikantaiseen valmisteluun uudelleen, minkä jälkeen ollaan sitten varmaan paljon viisaampia.

16.47 Anneli Kiljunen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Hallituksen aktiivimalli jättää kaikkein vaikeimmassa asemassa olevat nuoret heitteille. Hallitus haluaa ajaa työpajat alas Suomessa. Työpajoissa työskentelee noin 20 000 nuorta, jotka tarvitsevat tukea arjen asioissa, elämänhallinnassa ja koulutuksessa ja tarvitsevat valmennusta työelämään. Työpajat ovat tehneet vaikuttavaa työtä. Noin 80 prosenttia nuorista siirtyy työpajajakson jälkeen joko koulutukseen tai työelämään.

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

Nyt te kommentoitte tänä aamuna Ylen aamutelevisiossa ja totesitte, että ette ota vastuuta asiasta vaan että maakunnat päättävät, kuinka työpajat tulevaisuudessa toimivat. [Vasemmalta: Eikä maakuntia ole olemassakaan!] Hämmästelen näkemystänne, sillä te olette itse päättänyt, etteivät kunnat eivätkä kuntasidonnaiset työpajat saa tuottaa palveluja enää tulevaisuudessa. Eli ei edes maakunta voi tulevaisuudessa päättää enää siitä, miten työpajat toimivat tulevaisuudessa. [Puhemies koputtaa] Näin te jätätte nuoret heitteille. Miksi te ajatte työpajatoiminnan alas?

16.48 Työministeri Jari Lindström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Hyvä, että kysytte tämän, koska nythän te laitatte sanoja minun suuhuni. Hallitus ei ole ajamassa työpajatoimintaa kasvupalvelu-uudistuksella alas. Ei. [Välihuutoja sosiaalidemokraateista] Ne tulevat edelleen olemaan jatkossakin kuntien hoidettavissa. Kunnat voivat tämän ottaa, ja maakunnat voivat olla tässä mukana, esimerkiksi allianssin kautta, ja me suorastaan kannustamme tähän.

Siellä on työpajatoiminnassa sellainen ongelma, että siellä on hyvää työpajatoimintaa ja jotkut toiminnat eivät välttämättä ole niin vaikuttavaa kuin haluttaisiin. Työpajatoiminnalla on tulevaisuutta kasvupalvelumaailmassa, mutta sinne pitää saada myös vaikuttavuutta, ja siitähän me olemme yhdessä käymiemme keskustelujen osalta ymmärtääkseni olleet samaa mieltä, että myös työpajatoimintaan pitää saada vaikuttavuutta lisää. Siellä on paljon esimerkiksi sataprosenttisella palkkatuetulla työllä tehtävää työtä, ja tekin olette tunnustanut sen, että ei se aina ole onnistunutta. Sillä on tulevaisuutta, ja tuo on aivan väärää todistusta, että hallitus olisi ajamassa työpajatoimintaa alas.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.5. Suullinen kysymys kaivoslainsäädännöstä (Hanna Halmeenpää vihr)

Suullinen kysymys SKT 202/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Seuraava kysymys, edustaja Halmeenpää.

Keskustelu

16.49 Hanna Halmeenpää vihr: Arvoisa puhemies! Suomi on luokiteltu maailman houkuttelevimmaksi kaivoskohteeksi malmivarojemme ja löperön kaivoslainsäädäntömme vuoksi. Me suorastaan ojennamme kultalusikalla maaperämme rikkaudet ulkomaisille kaivosyhtiöille. Lainsäädäntömme nojaa tsaarinaikaiseen periaatteeseen, jossa löytäjä saa pitää. Meiltä puuttuu louhintavero, kunnolliset rojaltit ja kompensatiot kaivospaikkakunnille toiminnan haitoista.

Paikallisten asukkaiden ääni ei kuulu riittävästi. Myöskään kunnilla ei ole yksiselitteistä veto-oikeutta kieltää kaivostoimintaa, vaikka se haittaisi muita elinkeinoja tai elinympäristöä. Myös Kuntaliitto on ollut tästä huolissaan. Jopa luonnonsuojelualueilla malminetsintä sallitaan, ja pahimmassa tapauksessa ympäristöhaitat jäävät yhteiskunnan maksettaviksi.

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

Arvoisa puhemies! Kysyn asianomaiselta ministeriltä, kun suomalaisten on hyvin vaikea ymmärtää, miten tämä kaikki on mahdollista: oletteko valmis tiukentamaan ja parantamaan kaivoslainsäädäntöämme?

16.50 Elinkeinoministeri Mika Lintilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kiitoksia vihreälle ryhmälle kysymyksestä. Tämähän perustuu siis kaivoslakiin, joka tuli vuonna 2011, jota te olitte valmistelemassa silloin hallituksessa. [Eduskunnasta: Ohhoh!] Tietysti täytyy muistaa se, että sen lain mukaan ei ole Suomessa vielä ensimmäistäkään kaivosluvitusta tullut, vaan kaikki perustuvat vuoden 1965 lakiin.

Siitä, mitä voidaan tehdä esimerkiksi kaivosveron suhteen: totta kai se on mahdollinen. Voidaan käydä keskustelua, voidaan selvittää sitä. Meillä on tällä hetkellä järjestelmä, joka tuo rojaltit. Maanomistajalla on rojaltioikeus ja kiinteistövero-oikeus ynnä työpaikat ynnä muut vastaavat, jotka tulevat sitten kaivoksen myötä.

Siitä, onko tulossa mitään merkittäviä muutoksia tähän kaivoslakiin: minulla ei ole selaista käsitystä, että kaivoslakia oltaisiin [Puhemies koputtaa] tekemässä uusiksi, koska edellisestäkään ei ole vielä täydellistä kokemusta.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Myönnän tähän kysymyksen vielä lisäkysymyksen edustaja Halmeenpäälle, ministerin vastaus siihen, ja sitten enempää en.

16.51 Hanna Halmeenpää vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viime vaalikaudella kaivoslakia todella uudistettiin, sitä kiristettiin, mutta ei vielä tarpeeksi. Eduskunta hyväksyi tämän vuoden toukokuussa muun muassa vihreiden ja vasemmistoliiton vastustuksesta huolimatta Euroopan ja Kanadan välisen kauppaja-investointisopimus CETAn. Huolet kaivoslain uudistamistarpeesta vain kasvoivat. Käsitellessään CETA-sopimusta eduskunta — eduskunta — edellytti, että hallitus käynnistää kaivoslain uudistuksen, jotta meillä on oikeus edelleen parantaa lainsäädäntöämme ilman uhkaa korvausvelvollisuudesta ulkomaisille kaivosyhtiöille.

Työ- ja elinkeinoministeriön asiassa antama selvitys ei tyydyttänyt eduskuntaa, vaan tällä viikolla ulkoasiainvaliokunta vielä uudelleen edellytti hallitusta jatkamaan toimia kaivoslain uudistamiseksi. Tästä huolimatta tilanne vaikuttaa olevan se, että hallitus haraa kaivoslain tiukentamista ja parantamista vastaan ja tavoittelee jopa päinvastaisia toimia. Kysyn, mihin toimiin hallitus [Puhemies koputtaa] aikoo ryhtyä eduskunnan tahdon toteuttamiseksi.

16.52 Elinkeinoministeri Mika Lintilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itse asiassa ulkoministeriö yhtyi täysin työ- ja elinkeinoministeriön lausuntoon CETA-sopimuksesta, ja meillä ei ole mitään sellaista, joka olisi ristiriidassa CETA-sopimuksen kanssa, jos se koskee kaikkia toimijoita yhtäläisesti. Mikään sellainen ei estä sitä.

Minusta nyt pahasti tuntuu, kaikella kunnioituksella, edustaja, siltä — te olitte vuosi sitten täysin näitten lakien takana, nyt te olette vastaan näitä — että taitaa olla vaalit tulossa.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.6. Suullinen kysymys yksinhuoltajien tilanteen parantamisesta (Veronica Rehn-Kivi r)

Suullinen kysymys SKT 203/2018 vp

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Seuraava kysymys, edustaja Rehn-Kivi.

Keskustelu

16.53 Veronica Rehn-Kivi r: Arvoisa puhemies, värderade talman! Vaikka yleinen tulotaso on noussut, niin samanaikaisesti lapsiperheiden köyhyys on lisääntynyt, ja lapsiköyhyys on kaikista tavallisinta yksinhuoltajaperheissä. Noin joka viidennellä yksinhuoltajaperheellä on vaikeuksia jokapäiväisen taloudenpidon kanssa. Ylivoimaisesti suurimmassa osassa yksinhuoltajaperheistä vastuun kantaa perheen äiti.

SFP har tagit detta problem på allvar. I vår alternativa budget har vi åtgärder som mer än någon annan enskild grupp förbättra situationen för ensamförsörjarna. Vi höjer barnbidragets ensamförsörjartillägg, men ännu viktigare är det att vi kräver att kopplingen mellan ensamförsörjartillägget och utkomststödet bryts. Det får ju inte vara så att när man höjer på ett stöd, så minskar man samtidigt på det andra.

Min fråga lyder: Vad har regeringen gjort för att förbättra ensamförsörjarnas situation och för att motverka barnfattigdom?

Arvoisa ministeri Mattila, mitä hallitus on tehnyt parantaakseen yksinhuoltajien tilannetta ja vähentääkseen lapsiköyhyyttä?

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Näyttää siltä, että ministeri Saarikko vastaisi.

16.54 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaan kysymykseen ensinnäkin siten, että lapsilisäjärjestelmän, joka on vastuullani, osalta hallitus on korottanut yksinhuoltajien erillisosaa, joka lapsilisään on merkitty. Tämä erityisesti juuri siitä syystä, että, kuten kysyjä on aivan oikein tunnistanut, me tiedämme, että erityisiä köyhyysriskejä lapsiperhearjessa ovat tilanteet, joissa taloudesta huolehtii vain yksi vanhempi, tai tilanteet, joissa perheessä on erittäin monta lasta.

Yhden vanhemman perheiden osalta olemme halunneet myös selventää sellaisia tilanteita, yhteisselvityksellä oikeusministerikollega Häkkäsen kanssa, joissa lapsella on kaksi kotia, kummassakin yksi vanhempi, ja miten voisimme esimerkiksi perhe-etuuksia näissä tilanteissa jakaa paremmin tai vaikkapa asumistukijärjestelmässä huomioida lapsen kahden kodin arjen. Ainahan yhden vanhemman perhe ei tarkoita, etteikö lapsella olisi arjessaan kaksi vanhempaa, [Puhemies koputtaa] ne voivat vain olla kahdessa eri kotitaloudesta.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.7. Suullinen kysymys tukitoimista toisen asteen koulutuksessa (Tuomo Puumala kesk)

Suullinen kysymys SKT 204/2018 vp

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Seuraava kysymys, edustaja Puumala.

Keskustelu

16.55 Tuomo Puumala kesk: Arvoisa puhemies! Hetkeksi koulumaailmaan, ammatti-kouluihin ja lukioihin.

Tällä viikolla on kuultu uutisia siitä, että tuolla lukiopuolella vähän ehkä stressi on lisääntynyt, pääsykoeuudistus on ehkä siihen hieman vaikuttanut. Tuntimäärät, joita siellä työtä tehdään, ovat aika suuria. Samaan aikaan ammatilliselta puolelta pahimmillaan kuuluu vähän huolestuttavia viestejä siitä, että kouluviikot eivät aina ole aivan kokonaisia. Joissakin tapauksissa siellä ollaan vain tiistaista torstaihin.

Keskustalle ehkä se kaikista tärkein periaate koulutuspuolella ja muutenkin arvona on se, että kaikilla olisi samanlaiset mahdollisuudet koulutuksesta riippumatta. [Sosiaalidemokraattien ryhmästä: Tuliko tehtyä koulutusleikkauksia?] Mitä ajattelette siitä, mitä voisimme tälle asialle tehdä, että kaikki saisivat yhtä hyvät eväät, yleissivistyksen eväät elämään eikä meille syntyisi A- tai B-luokan kansalaisia yleissivistyksenkään osalta? [Puhemies koputtaa] Ajattelen, että tämä on asia, joka pitäisi yhdessä ratkaista.

16.56 Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten sivistysvaliokunnan puheenjohtaja hyvin tuntee, niin uusi lukiolaki, joka tässä salissa on säädetty laajalla enemmistöllä, tuo lisää henkilökohtaista opinto-ohjausta lukioon ja samoin sitten myöskin erityisopetusta ja sitä kautta tukea lukiolaisille. Lisäksi on muutamia muita elementtejä, joilla uskon olevan vaikutusta lukiolaisten runsaasti lisääntyneeseen uupumukseen ja stressiin, ja ne liittyvät muun muassa sujuvampaan opiskelijavalintaan ja esimerkiksi ylioppilaskirjoitusten uusintarajoituksista luopumiseen ja niin edelleen.

Ammatillisen koulutuksen puolella tässä salissa on niin ikään säädetty iso uusi ammatillisen koulutuksen lainsäädäntökokonaisuus, jota nyt toimeenpannaan eri puolilla Suomea, ja siinä ytimessä ovat henkilökohtaisemmat opintopolut, joissa rakennetaan riittävää tukea. Opiskelijoiden oikeus opetukseen, opinto-ohjaukseen ja riittävään tukeen on erittäin vahvasti kirjoitettu sinne lainsäädäntöön. Nyt haasteena on se, miten tämä kokonaisuus, [Puhemies koputtaa] iso uudistus, pystytään viemään läpi, ja tähän tukeen on myöskin ministeriössä kohdennettu runsaasti resursseja.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.8. Suullinen kysymys liikenteen päästöjen vähentämisestä (Ari Jalonen sin)

Suullinen kysymys SKT 205/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Seuraava kysymys, edustaja Jalonen.

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

Keskustelu

16.58 **Ari Jalonen sin:** Arvoisa puhemies! Suomi on suuri maa, ja suuressa maassamme, pitkien etäisyyksien maassa autoilu on välttämättömyys, auto on välttämättömyysväline, ei mikään luksustuote. Liikenteen ilmastopoliittinen asiantuntijaryhmä julkaisi oman raporttinsa, ja se on puhututtanut kansaa. Siellä on mielenkiintoisia asioita, keinoja, ilmastopoliitiikan ratkaisemiseksi. Ja siniset, luonnollisesti, vastuunkantopuolueena, haluavat olla ratkaisemassa tätä hommaa. Mutta tähän liittyy haasteita. Nykyinen politiikka johtaa siihen, että vähävarainen suurilapsinen perhe on tämän nykymallin maksumies. [Simon Elo: Sitä ei voi hyväksyä!] Miten ilmastopoliitiikan haasteet, liikenteen päästöt, saadaan pienennettyä niin, [Puhemies koputtaa] etteivät vähävaraiset joudu tämän maksumiehiksi?

16.59 **Liikenne- ja viestintäministeri Anne Berner** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitokset edustaja Jaloselle erittäin ajankohtaisesta kysymyksestä. On selvä, että Suomessa on hyvin erilaisia alueita, minkä vuoksi liikenteen päästöjen vähentämisen käyttöönottamisessa on oltava myöskin vaihtoehtoja. Uusiutuvat polttoaineet, kuten uusiutuva diesel ja biokaasu, ovat esimerkiksi mahdollisia keinoja, jotka etenkin paikallisesti voivat olla hyvinkin vaikuttavia, silloinkin, kun kulkuneuvona on oma auto. Omasta autosta luopuminen ei ole välttämätöntä, vaikka osallistuukin aktiivisesti, ja haluaa osallistua, päästöjen vähentämiseen. Liikenteen päästövähennyksissä on huomioitava myös pienituloiset, ja sen takia tarvitaankin laajempi verotukseen liittyvä uudistus, jossa myöskin kannusteet ja kompensatiomahdollisuudet voidaan ottaa käyttöön.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.9. Suullinen kysymys rokotekattavuudesta (Sari Raassina kok)

Suullinen kysymys SKT 206/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Seuraava ja samalla viimeinen kysymys, edustaja Raassina.

Keskustelu

17.00 **Sari Raassina kok:** Arvoisa puhemies! Suomessa lasten rokotuskattavuus on edelleen yleisesti varsin korkealla tasolla, mutta kattavuudessa on merkittäviä alueellisia eroja. Jos rokotekattavuus jää joillakin alueilla liian matalaksi, ei riittävää laumasuojaa saada aikaan. Esimerkiksi tuhkarokolta, vihurirokolta ja sikotaudilta suojaavan MPR-rokotteen kattavuuden pitäisi olla yli 95 prosenttia, mutta joillakin alueilla jäädyään alle 75 prosenttiin.

Suomessa rokotukset ovat perustuneet vapaaehtoisuuteen. On kuitenkin nurinkurista, jos vanhemman rokotekielteisyys voi vaarantaa hänen oman lapsensa ja muiden ihmisten terveyden. Erityisen merkittäväksi tämä nousee yleisvaarallisten ja herkästi tarttuvien tautien, kuten tuhkarokon, kohdalla.

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

Rokotemyönteisyyden edistämiseen ja rokote-kattavuuden varmistamiseen on elintärkeää panostaa. Kansallinen rokotusohjelma on tutkitusti tehokas ja turvallinen tapa ehkäistä monia haitallisia tartuntatauteja.

Arvoisa puhemies! Neuvoloiden rooli rokotteiden antajana ja tiedonlähteenä on ensisijaisen tärkeä. Rokottamatta jättäminen ei ole vain omaa lasta ja perhettä koskeva päätös. [Puhemies koputtaa] Pahimmassa tapauksessa se johtaa vaarallisten tartuntatautien paluamiseen. Kysynkin teiltä, ministeri Saarikko: millä toimenpiteillä aiotte vahvistaa rokote-kattavuutta ja myönteistä suhtautumista rokotuksiin?

17.02 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensimmäiseksi haluan lausua kiitokset Kokkolan ja Vaasan sairaaloille, Pietarsaaren terveyskeskukselle ja Luodon kunnan viranomaisille siitä työstä, jota viimeisimmän Suomessa ilmenneen tuhkarokkotapauksen yhteydessä on ansiokkaasti tehty. Nuo ammattilaiset ovat kaiken tällä hetkellä olevan tiedon valossa kyenneet hyvällä valistustyöllä, yhteydenotoilla ja aktiivisilla toimilla estämään, että Suomeen sillekään alueelle ei syntynyt epidemiaa tuhkarokosta. Se on erittäin hieno osoitus suomalaisten sote-palveluiden toimivuudesta.

Kysymyksenne on ajankohtainen ja tärkeä, ja olen ilahtunut siitä, että useat eduskuntaryhmät ja kansanedustajat ovat aiheita halunneet kommentoida. Ammattilaiset ovat viestineet, että pakko ei automaattisesti ole tae paremmasta rokote-kattavuudesta. Siitä ei ole suoraan varmaa näyttöä sellaisista maista, joissa rokotteiden ottamattomuus olisi sanktioitu. Koska asia kuitenkin puhututtaa ja on erittäin tärkeä osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä, olen asettanut ministeriön ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen yhteisen työryhmän miettimään, [Puhemies koputtaa] millä lisäämme rokote-kattavuutta, ja neuvolat ovat tuon työn ytimessä.

Kysymyksen käsittely päättyi.

Kyselytunti päättyi.

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 188/2018 vp

Lakialoite LA 52/2018 vp

Valiokunnan mietintö StVM 24/2018 vp

Pöytäkirjan liite Muutosehdotus 13.12.2018 Liite 3A

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 24/2018 vp. Yleiskeskustelu asiasta päättyi 12.12.2018 pidetyssä täysistunnossa.

Nyt käsitellään muutosehdotukset.

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

1. lakiehdotus

6 §

Aino-Kaisa Pekonen vas: Puhemies! Esitän, että 6 § saa vastalauseen 1 mukaisen muodon.

Outi Alanko-Kahiluoto vihr: Arvoisa puheenjohtaja! Kannatan.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Aino-Kaisa Pekonen on Outi Alanko-Kahiluodon kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksytään vastalauseen 1 mukaisena.

Selonteko hyväksyttiin.

Mietintö "jaa", Aino-Kaisa Pekosen ehdotus "ei". Äänestyksen tulos: jaa 103, ei 63; poissa 33 (äänestys 1). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

10 §

Aino-Kaisa Pekonen vas: Puhemies! Esitän, että 10 § saa vastalauseen 1 mukaisen muodon.

Outi Alanko-Kahiluoto vihr: Arvoisa puhemies! Kannatan.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Aino-Kaisa Pekonen on Outi Alanko-Kahiluodon kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksytään vastalauseen 1 mukaisena.

Selonteko hyväksyttiin.

Mietintö "jaa", Aino-Kaisa Pekosen ehdotus "ei". Äänestyksen tulos: jaa 106, ei 60; poissa 33 (äänestys 2). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

12 §

Aino-Kaisa Pekonen vas: Arvoisa puhemies! Esitän, että 12 § saa vastalauseen 1 mukaisen muodon.

Outi Alanko-Kahiluoto vihr: Arvoisa puhemies! Kannatan.

Peter Östman kd: Arvoisa puhemies! Esitän, että 12 § saa KD:n eduskuntaryhmän esittämän muutosehdotuksen mukaisen muotoilun.

Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Kannatan.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Aino-Kaisa Pekonen on Outi Alanko-Kahiluodon kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksytään vastalauseen 1 mukaisena.

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

Peter Östman on Sari Essayahin kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksytään edustajille jaetun muutosehdotuksen mukaisena. (Pöytäkirjan liite 3A)

Selonteko hyväksyttiin.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensin äänestetään Aino-Kaisa Pekosen ehdotuksesta Peter Östmanin ehdotusta vastaan ja sitten voittaneesta mietintöä vastaan.

Äänestysjärjestys hyväksyttiin.

1) Peter Östmanin ehdotus "jaa", Aino-Kaisa Pekosen ehdotus "ei". Äänestyksen tulos: jaa 108, ei 59; poissa 32 (äänestys 3). Eduskunta hyväksyi tässä äänestyksessä Peter Östmanin ehdotuksen.

2) Mietintö "jaa", Peter Östmanin ehdotus "ei". Äänestyksen tulos: jaa 102, ei 60; poissa 37 (äänestys 4). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 188/2018 vp sisältyvien 1.—15. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Eduskunta yhtyi valiokunnan ehdotukseen lakialoitteeseen LA 52/2018 vp sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kuntien ja kuntayhtymien eräiden oikeustoimien väliaikaisesta rajoittamisesta sosiaali- ja terveydenhuollossa annetun lain 3 ja 7 §:n sekä eräiden kunta- ja palvelurakennemuutostuksesta annetussa laissa säädettyjen velvoitteiden soveltamisesta annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 246/2018 vp

Valiokunnan mietintö StVM 25/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 25/2018 vp. Yleiskeskustelu asiasta päättyi 12.12.2018 pidetyssä täysistunnossa.

Nyt käsitellään muutosehdotukset.

1. lakiehdotuksen 3 §

Anneli Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Esitän, että 3 § hyväksytään sosiaalidemokratian vastalauseen 1 mukaisesti.

Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Kiljusen tekemää esitystä.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Anneli Kiljunen on Kristiina Salosen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksytään vastalauseen 1 mukaisena.

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

Selonteko hyväksyttiin.

Mietintö "jaa", Anneli Kiljusen ehdotus "ei". Äänestyksen tulos: jaa 117, ei 41, tyhjiä 8; poissa 33 (äänestys 5). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 246/2018 vp sisältyvien 1.-2. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työsopimuslain 7 luvun 2 §:n ja työttömyysturvain 2 a luvun 1 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 227/2018 vp

Valiokunnan mietintö TyVM 10/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Käsittelyn pohjana on työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietintö TyVM 10/2018 vp. Yleiskeskustelu asiasta päättyi 12.12.2018 pidetyssä täysistunnossa.

Nyt käsitellään muutosehdotukset.

2. lakiehdotuksen 2 a luvun 1 §

Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Esitän, että pykälä hyväksytään vastalauseen 1 mukaisena.

Heli Järvinen vihr: Arvoisa puhemies! Kannatan.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Merja Mäkisalo-Ropponen on Heli Järvisen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksytään vastalauseen 1 mukaisena.

Selonteko hyväksyttiin.

Mietintö "jaa", Merja Mäkisalo-Ropponen ehdotus "ei". Äänestyksen tulos: jaa 107, ei 59; poissa 33 (äänestys 6). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 227/2018 vp sisältyvien 1.-2. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

6. Valtioneuvoston selonteko tietopolitiikasta ja tekoälystä

Valtioneuvoston selonteko VNS 7/2018 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan, jolle liikenne- ja viestintävaliokunnan on annettava lausunto.

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

Valtioneuvoston esittelypuheenvuoron jälkeen keskustelu käydään etukäteen pyydettyjen puheenvuorojen osalta nopeatahtisena. Ryhmäpuheenvuorojen pituus on enintään 3 minuuttia, ja muiden etukäteen varattujen puheenvuorojen pituus enintään 5 minuuttia. Puhemiesneuvosto suosittaa, että myös nopeatahtisen keskusteluosuuden jälkeen pidettävät puheenvuorot kestävät enintään 5 minuuttia. Lisäksi myönnän harkitsemassani järjestyksessä vastauspuheenvuoroja 1 tai 2 minuutin mittaisina.

Lähetekeskusteluun varataan enintään yksi tunti. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

17.11 Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on ensimmäinen selonteko tietopolitiikasta ja tekoälystä. Aihetta lähestytään selonteossa monipuolisesti etiikan, turvallisuuden, talouden ja yhteiskunnallisten vaikutusten kautta. Tarkastelu kattaa kansalaisen, julkisen hallinnon ja yksityisen sektorin näkökulmat. Selonteko ja siitä käytävä yhteiskunnallinen keskustelu ovat alku uudelle politiikka-alueelle, tietopolitiikalle.

Aikanaan J. V. Snellman katsoi, että tietoa pitää käyttää isänmaan hyväksi. Jatkan tästä, että nyt tietoa tulee käyttää hyvinvoinnin, turvallisuuden ja kilpailukyvyn vuoksi. Tietopolitiikan visiona on, että Suomessa tieto ja teknologia palvelevat ihmistä turvallisesti ja eettisesti kestäväällä tavalla.

Mitä tarkoitamme tietopolitiikalla? Tietopolitiikkaa ovat yhteisesti sovitut periaatteet ja linjaukset tietojen tuottamista, hankintaa, liikkumista, avaamista, jakamista, käyttöä, ylläpitoa ja säilyttämistä koskevista toimintatavoista ja menettelyistä. Tietopolitiikalla selkeytetään ne linjaukset ja periaatteet, joilla vahvistetaan kansalaisten hyvinvoinnin, turvallisuuden, talouden, sosiaalisuuden, kulttuurin ja ympäristön kannalta kestävää ja osaavaa yhteiskuntaa.

Tietopolitiittiset toimet tähtäävät siihen, että suomalaiset uskaltavat omaksua, soveltaa ja hyödyntää teknologioita parantamaan elämänlaatua, helpottamaan palveluiden saatavuutta ja käyttöä sekä tehostamaan kilpailukykyä ja arvonlisäystä. Osaaminen, osallisuus ja luottamus ovat avaimia tekoälyn ja tiedon hyödyntämiseen.

Selonteko tukee pääministeri Sipilän hallituksen tavoitetta tehdä Suomesta johtava maa tekoälyn soveltamisessa ja tietopolitiikassa. Tekoäly tarvitsee laadukasta tietoa, jotta sen ratkaisuihin voidaan luottaa.

Suomi on selonteollaan kansainvälisesti edelläkävijä eettisen tietopolitiikan painottamisessa. Tietopolitiikan avulla rakennetaan myös kuvaa Suomesta houkuttelevana tietotalouden toimintaympäristönä. Selonteon linjauksissa nostetaan esiin muun muassa kansalaisen oikeuksien vahvistaminen omien tietojen hallintaan ja hyödyntämiseen. Selonteossa otetaan myös kantaa muun muassa robotteihin ja tekoälyjärjestelmiin, jotka tulisi rakentaa edistämään hyvinvointia, kunnioittamaan henkilön autonomiaa, yksilöiden perusoikeuksia ja oikeudenmukaisuuden vaatimuksia sekä välttämään kärsimyksen tuottamista.

Vaikka tekoälyä voidaan edelleen kuvata tukiälyksi, avaa se aivan uusia mahdollisuuksia tiedon yhdistelyyn ja analyysiin. Voimme tehdä suurista tietomassoista aivan uusia havaintoja. Tämä on suuri mahdollisuus, mutta samalla siihen sisältyy merkittäviä riskejä, kuten me kaikki tiedämme.

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

Suomessa tulee arvioida tiedon käyttöön ja tekoälyn hyödyntämiseen liittyviä päätöksiä sekä yksityisellä että julkisella sektorilla vahvojen arvopohjasta nousevien eettisten periaatteiden pohjalta. Kehityksen nopeudesta johtuen emme voi asettaa yksiselitteisiä eettisiä sääntöjä, vaan meillä tulee olla käytössä eettinen viitekehys, joka myös kehittyy ja vahvistuu, kun saamme eri tilanteista käytännön tietoa.

Selonteon myötä Suomeen muodostetaan kantaa, jonka pohjalta Suomi pyrkii myös vaikuttamaan tiedon hyödyntämisen kansainväliseen toimintaympäristöön, sitoumuksiin ja sääntelyyn. Suomella on yhdessä muiden EU-maiden kanssa mahdollisuus rakentaa vahvoihin eettisiin periaatteisiin pohjaavan tietopolitiikan ja tekoälystrategian avulla kilpailukykyä.

Selonteon valmistelussa on pyritty mahdollisimman avoimeen ja laajaan yhteistyöhön. Selonteon valmisteluun on osallistunut laaja, noin 200 henkilön asiantuntijaverkosto yhteiskunnan eri alueilta. Lausunnot käsiteltiin kahdeksan ministeriön yhteistyönä. Odotukseni on, että selonteko saa aikaan täällä eduskunnassa sekä laajemmin yhteiskunnassa hyvää keskustelua tiedon ja tekoälyn tulevaisuudesta Suomessa. Selonteon jälkeen tietopolitiikkatyötä jatketaan tekemällä tiekartta konkreettisista toimenpiteistä tietopolitiikan toteuttamiseksi.

17.16 Aila Paloniemi kesk (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Nyt lähetekeskustelussa oleva selonteko on konkreettinen askel siihen, miten toimimme datan kanssa: miten tietoja hankimme, jaamme, käytämme ja säilytämme sekä Suomessa että yhteistyössä muiden maiden kanssa. Tiedon, teknologian ja tekoälyn hyödyntämisellä on voimakas vaikutus yhteiskuntaan, palveluihin, yritysten ansaintamalleihin ja meihin ihmisiin. Siksi onkin tervetullutta, että Suomi linjaa asiaa jo nyt kansainvälisenä edelläkävijänä. Eri-tyisen arvokas on selonteon näkökulma: tiedon hyödyntäminen ja tekoälyn käyttö eettiset kysymykset edellä. Selonteossa painotettava ihmislähtöisyys on toivottavasti signaali myös yhteistyömaillemme. Teknologian ja sen sovellusten käyttö ovat välineitä. Koneen tekemistä ratkaisuista ja datan hyödyntämisestä pitää vastuun säilyä aina ihmisellä.

Arvoisa puhemies! Pari viikkoa sitten julkaistussa keskustan tietoyhteiskuntalinjauksessa todetaan jo otsikossa, että digi kuuluu kaikille. Tietoyhteiskunnan pitää olla kaikkien saatavilla iästä, sosiaalisesta asemasta tai asuinpaikasta riippumatta. Jo tähän mennessä on vahvistettu omia oikeuksiamme meitä koskeviin tietoihin. Tämä on omadata-ajattelua, jossa henkilötietojen hallintaa ja käsittelyä viedään organisaatiokeskeisyydestä ihmiskeskeisyyteen. Keskustalaisessa ajattelussa oikeus omaan dataan on digitaalisen ajan ihmisioikeus. Tekoälyllä ja omadatala saamme parhaimmillaan mahtavat mahdollisuudet oman elämänhallinnan, elämänlaadun, terveyden ja hyvinvoinnin parantamiseen.

Arvoisa puhemies! Datan avoimuus, siirrettävyys ja yhteensopivuus vaikuttavat meidän kaikkien elämään. Tämä merkitsee meidän jokaisen vastuun lisääntymistä. Olennaista on, että kaikkien tietopoliittisista valmiuksista huolehditaan — myös meikäläisten, jotka eivät ehkä ole tai halua olla koko ajan teknologisten ratkaisujen aallonharjalla. Erityistä huomiota ja vaihtoehtoja tarvitaan, elleivät omat valmiudet ole parhaat mahdolliset. Eettisesti käytettynä tekoälyrobotiikka ja alustatalous luovat kivijalkaa monimuotoiselle, rajat ylittävälle yritystoiminnalle. Parhaimmillaan nämä mahdollisuudet kompensoivat erinomaisesti myös Suomen maantieteellistä sijaintia täällä Euroopan nurkassa. Yhteisistä pelisäännöistä pitää kuitenkin pystyä päättämään sekä kansallisesti että kansainvälisesti.

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

Arvoisa puhemies! Vain vahvalla tietopolitiikalla pystymme olemaan myös vahvoja päättäjiä, tekemään kerätyn ja analysoidun datan pohjalta oikeita ja oikea-aikaisia päätöksiä. Kyse ei ole siitä, haluammeko tietopolitiikkaa, vaan siitä, miten haluamme ottaa sen haltuumme.

17.19 Raija Vahasalo kok (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suurta osaa meistä ohjaa joka päivä tekoäly, emmekä edes huomaa sitä. Tekoäly on läsnä, kun haemme tietoa Googlesta. Tulevaisuudessa tekoäly voi ajaa autoa puolestamme. Nopean muutoksen ja uusien keksintöjen johdosta valtioneuvoston tietopoliittinen selonteko on hyvin tärkeä avaus. Olemme riippuvaisia uudesta teknologiasta. Juuri nyt on viimeinen hetki määrittää ne periaatteet, joilla meistä kerättyä tietoa voidaan käyttää. Käytetäänkö sitä meidän hyväksemme vai meitä vastaan? Saammeko valeutisia vai informaatiota? Suomella on poikkeuksellisia vahvuuksia, ja meidän tulee olla edelläkävijä. Onnistuneella tietopolitiikalla voi olla valtava taloudellinen arvo. Tekoälyä ja digitalisaation mahdollisuuksia on kuitenkin käytettävä kestäväällä ja eettisellä tavalla.

Arvoisa puhemies! Tekoäly tulee, vaikka Suomella ei olisi tietopolitiikkaa. Parin vuoden päästä kukaan ei enää räplää puhelintaan vaan puhuu sille. Jotta tekoäly ja digitalisaatio palvelevat ihmisten hyvinvointia ja menestystä, tarvitaan luottamusta herättävät pelisäännöt. Uhkien lisäksi tekoäly tuo mukanaan myös valtavia mahdollisuuksia. Tulevaisuudessa esimerkiksi sosiaaliturvajärjestelmän osalta tekoäly mahdollistaa sen, että etuudet voidaan maksaa reaaliaikaisesti ja automaattisesti muuttuvien elämäntilanteiden mukaan.

Joka hallitsee tiedon, hallitsee tulevaisuuden — uuden ajan slogan kertoo, että tietopolitiikka on osa uuden ajan turvallisuuspolitiikkaa. Jokaisen suomalaisen on hallittava tiedonlukutaidot. Kyky toimia uuden ajan maailmassa vaatii osaamisen, osallisuuden ja luottamuksen kehittämistä. Nämä taidot pitää kehittää jo nuorena. Paras tae lasten ja nuorten taitojen kehittymiselle on panostaa varhaiskasvatukseen ja koulutien alkupäähän. Yksikään suomalainen nuori ei saa päästä peruskoulusta ilman riittäviä perustaitoja. Jos ei osaa lukea taitavasti, ei myöskään osaa lukea kriittisesti. Uuden oppimisen tarve ei pääty koulun päättymiseen. Jatkuvasta oppimisesta ja osaamisen päivittämisestä on tehtävä työelämään uusi normaali.

Arvoisa puhemies! Vaikka tekniikka kehittyy, ihminen pysyy samana iloineen ja murheineen. Tulevaisuudessa haukumme edelleen huonosti toimivia järjestelmiä ja kiirettä töissä. Voimme kuitenkin siirtää rutiinityöt koneille ja keskittyä siihen, missä olemme vahvoja ja mitä tarvitaan ihmisyyteen, eettisyyteen ja empaattisuuteen, uusien ajatusten luomiseen, sosiaalisiin suhteisiin ja möhläysten tekemiseen. Tekoäly ja tietotalous ovat hyviä renkejä ja vain työkaluja.

Haluan kiittää hallitusta tärkeästä pohjatyöstä. Tekoäly ja digitalisaatio ovat jo osa maailmaamme. Tarvitsemme sen kehittämiseen ja ohjaukseen hallintorajat ylittävää tietopolitiikkaa. Tämä selonteko antaa jatkotyölle tarvittavat lähtökohdat.

17.22 Johanna Ojala-Niemelä sd (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Suomi ja maailma elävät suuren ja nopean muutoksen keskellä. Teknologinen kehitys ja tekoäly leikkaavat läpi yhteiskunnan ja muuttavat niin pankki- ja vakuutussektoria kuin kaupankäyntiä. Tähän liittyy myös tiedon määrän kasvu, sen hallitseminen ja hyödyntäminen.

Lääkäriliitto selvitti terveydenhuollon alan ammattilaisten näkemyksiä tekoälyyn liittyen. Suurin osa tunsi tekoällyn käsitteenä ja tiesi esimerkkejä sen hyödyntämisestä ter-

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

veydenhuollossa. Esteeksi tekoälyn hyödyntämiselle nähtiin kustannukset ja osaamisen puute, ja sen pelättiin aiheuttavan virhediagnooseja. Tulevaisuudessa tekoälyn kuitenkin odotetaan tuovan helpotusta hoitopäätösten tekoon, nopeuttavan hoitoprosesseja, pelastavan terveydenhuollon ammattilaiset rutiinitöiltä ja vapauttavan aikaa potilaan kohtaamiselle. Tekoälyn ei koettu uhkaavan terveydenhuollon ammattilaisten työllistymistä lähivuosina, mutta sen nähtiin tuovan muutoksia työn sisältöön ja toimenkuviin. Tekoälyn, uuden työn ja alustatalouden maailmassa meidän on varmistettava, että työntekijöiden oikeudet eivät tule poljetuiksi.

Suomen on varmistettava jokaisen kansalaisen digiosaaminen. It-taidot ovat tämän päivän Suomessa yhtä tärkeitä taitoja kuin kirjoitus- ja lukutaito aikanaan. On arvioitu, että miljoona suomalaista on varustettu vajain digitaadoin. Meidän on panostettava mittavaan digiosaamisen nostamiskampanjaan ja varmistettava, että tukea on tarjolla.

Tekoäly on hyvä renki mutta huono isäntä. Tekoälyn kehittyessä keskiössä on aina pidettävä ihminen. Palveluiden tulee olla asiakaslähtöisiä ja riittävän helppokäyttöisiä. Tekoäly ei ole itseisarvo, vaan sen avulla pitää parantaa ihmisten elämää, arkea ja hyvinvointia. Tekoälyä voikin kuvata tukiälyksi. Vastuun koneälyn päätöksistä tulee säilyä ihmisellä. Me ihmiset emme pärjää koneille olemalla enemmän koneita vaan olemalla enemmän ihmisiä.

Selonteossa Suomen uhaksi toimintaympäristössä on kirjattu mittavat koulutukseen ja tutkimukseen tehdyt leikkaukset. Näin ei voi jatkua. Jotta pääsemme aallonharjalle tietopolitiikan ja tekoälyn hyödyntämisessä, tarvitsemme panostuksia koulutukseen, tutkimukseen ja kehitykseen.

Tietopolitiikan lähtökohtana on se, että tieto on kauppatavaraa ja yksilöllä tulee olla nykyistä enemmän sananvaltaa hänestä kerättyyn tietoon ja sen käyttöön. Keskustelu siitä, mitä tiedoilla voi tehdä ja kuka ne viime kädessä omistaa, on tarpeen. Facebook ja Google tietävät meistä jo lähes kaiken, mutta sen lisäksi kerätään kansallisestikin tietovarantoja, joilla on paljon kaupallista potentiaalia. Oikeus henkilökohtaisiin tietoihin, kuten terveys-tietoihin, on aina säilytettävä henkilöllä itsellään.

Aivan lopuksi, arvoisa puhemies: Suomella pienenä ja ketteränä maana on oiva tilaisuus olla tietopolitiikan ja tekoälyn kärkimaita. Suomen EU-puheenjohtajuuskauden lähestyessä Suomella on tilaisuus ottaa asiassa johtajuus myös Euroopan unionin piirissä. Poliitikojen tehtävä [Puhemies koputtaa] on luoda sääntelyllä raamit ja vuoropuhelun avulla arvopohja sen käytölle. Kaikkein tärkeintä on luottamus siihen, että kehitys vie maailmaa aina parempaan suuntaan ja kehityksessä pidetään kaikki mukana.

17.26 Matti Torvinen sin (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Olemme kuulleet hyviä puheita, yritän pistää paremmaksi.

Teknologia on kehittynyt harppauksin viime vuosikymmenten aikana. Tekoälyn povataan mullistavan elämämme ja yhteiskuntamme. Käsillä oleva selonteko pureutuu tähän ajankohtaiseen teemaan, jossa tieto on nimenomaan valtaa ja merkittävä perusta muun muassa liiketoiminnalle. Yhteiskuntamme on yhä enemmän riippuvainen tiedosta ja sen pohjalle rakennetuista palveluista. Korkeatasoisen osaamisen merkitys maamme menestymiselle kasvaa.

Me siniset pidämme tärkeänä, että suomalaiseen tieto- ja teknologiaosaamiseen sekä siihen liittyvään tutkimukseen panostetaan. On huolehdittava siitä, että maamme on houkutteleva alan osaajien silmissä ja yritysten on kannattavaa pysyä Suomessa tai tulla Suo-

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

meen. Setelitukuilla ja pienillä veroasteilla meistä ei ole kilpailemaan, mutta me voimme tarjota turvallisuutta, vakautta ja pohjoismaista hyvinvointia. Jatkossa kestävä kehityksen rooli viennin ja työpaikkojen turvaamisessa tulee kasvamaan. Myös siinä tiedonhallinnan ja koulutuksen merkitys korostuu.

Arvoisa puhemies! Tietojen laajamittaiseen käyttöön liittyy aina hyötyjä, mutta tietysti myös riskejä. Tietovuodot ovat arkipäivää, ja ihmiset ovat huolissaan siitä, mihin heistä kerättyjä tietoja käytetään. Esimerkiksi matkapuhelimen käytön myötä meistä kertyy ja välittyy valtava määrä erilaista tietoa. Usein nämä tiedot päätyvät kouralliselle kansainvälisiin yrityksiä, jotka hallitsevat markkinoita ympäri maailman. Näiden yritysten liiketoiminta perustuu siis tiedon keräämiseen ja hallinnoimiseen suljetuilla alustoilla.

Me siniset kannatamme selonteossa esitettyä linjausta siitä, että kansalaisten oikeuksia omien tietojen hallintaan ja hyödyntämiseen vahvistetaan yhä edelleen. Lisäksi tietoa täytyisi kerätä enemmän yhteiseen käyttöön, jotta kaikki valta ei valuisi suuryhtiöille. Näiden määräävää markkina-asemaa vastaan on vaikea pienen kotimaisen yrityksen kilpailla. Valtion onkin edistettävä suomalaisten yritysten pärjäämistä kovassa kansainvälisessä kilpailussa. Meillä on hyviä kotimaisia palveluita, jotka täytyy saada laajamittaiseen käyttöön.

Arvoisa puhemies! Muuttuva, digitalisoituva yhteiskunta herättää myös kysymyksiä siitä, kuinka pidämme jokaisen mukana kelkassa. Kuinka varmistamme, että jokainen oppii käyttämään uusia palveluita ja hyödyntämään niiden mahdollisuudet? [Puhemies koputtaa] Me siniset pidämme tärkeänä, että niiden kansalaisten toiminta yhteiskunnassa turvataan, jotka eivät syystä tai toisesta pysty hyödyntämään näitä digitaalisia palveluita.

17.29 Tom Packalén ps (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt käsittelyssä oleva selonteko tietopolitiikasta ja tekoälystä on huikea mahdollisuus maallemme. On hienoa, että tämä on vihdoinkin huomioitu todellisena omana toimialanaan. Tämä on sektori, johon tulee merkittävästi panostaa yli hallituskausien.

Suomella on alalta pitkät perinteet ja vahva osaaminen. Esimerkiksi Aalto-yliopisto kuuluu maailmanlaajuisesti kymmenen parhaan koneoppimistutkimuslaitoksen joukkoon. Esimerkkeinä mainittakoon myös Business Finland, joka on tukenut yli sataa suomalaista hanketta, jossa käytetään koneoppimiseen perustuvaa tekoälyä. Jotta pystymme säilyttämään asemamme yhtenä alan johtavista maista, tietotekniisiin ja matemaattisiin taitoihin tulee panostaa merkittävästi enemmän jo peruskoulusta lähtien. Perussuomalaiset näkevät, että koulumaailmassa tulisi huomioida oppilaiden lahjakkuudet nykyistä voimallisemmin.

Arvoisa puhemies! Tekoälyyn liittyy paljon pelkoja. Suuri osa peloista on kuitenkin aiheettomia, sillä tekoäly on työkalu ja apuväline niin monille yrityksille ja alan toimijoille kuin kansalaisillekin. Käytännössä tämä tarkoittaa, että elämä on monin kohdin helpompaa ja palvelut parempia ja yksilöllisempiä. Toki perussuomalaiset näkevät, että erilaisia haasteitakin on ja näihin haasteisiin tulee myös kiinnittää huomiota. Suurin haaste on siinä, että monessa rutiininomaisessa tehtävässä ihminen ei pysty kilpailemaan koneen kanssa. Jatkossa valtava määrä siitä työstä, jota tähän asti on tehty ihmistyönä, tulee siirtymään koneiden tekemäksi. Tämän johdosta perussuomalaiset näkevät, että elinikäistä oppimista tulee tukea ja aikuiskoulutusta kehittää vastaamaan tulevaisuuden haasteita.

Arvoisa puhemies! Tekoäly vaatii toimiakseen suuria määriä laadukasta dataa. Tällä hetkellä ongelma on se, että eri hallinnon alat ovat järjestelmiltään siiloutuneet ja datan laatu on heikkoa. Tehokas raportointi nykyisillä järjestelmillä on jokseenkin mahdotonta.

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

Kun haluttaisiin kattava ja tosiasioihin nojaava raportti vaikkapa maahanmuuton todellisista kustannuksista, vaatisi tämäkin järjestelmien uudistamista.

Jotta tekoälyä pystytään hyödyntämään, tarvitaan kokonaan uudenlaista ajattelua ja tietojärjestelmien sekä tietokantojen uudelleen rakentamista. Se tulee vaatimaan myös jonkin verran lainsäädännöllisiä ja hallinnollisia muutoksia, joissa tulee ottaa huomioon myös anonymiteetti ja tietosuojavaatimukset. Tämä kaikki maksaa rahaa, mutta tähän kannattaa sijoittaa, sillä hanke on joka tapauksessa tehtävä. On siis kysyttävä, olemmeko me tässä ensimmäisessä aallossa mukana vai vasta jälkijunassa, jolloin ratkaisut tulevat maksamaan paljon enemmän.

Arvoisa puhemies! Kuten alussa totesin, tämä on todellinen mahdollisuus. Tähän tulee tarttua jämäkästi. Tästä voi tulla maaillemme uusi Nokia.

17.33 Olli-Poika Parviainen vihr (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tekoälyn vyöryä ja voittokulkua on ennustettu pitkään. Kun kehitys näyttää väijäämättömältä, on esitettävä tärkeitä kysymyksiä. Tietopoliittisella selonteolla on pyritty vastaamaan moniin näistä.

Suomen asema on toisaalta hyvä, toisaalta haastava. Eurooppa kokonaisuudessaan on jäämässä takamatkalle Kiinan ja Yhdysvaltojen vetäessä kehitystä. Toisaalta Suomessakin on paljon osaamista, josta voi olla vielä suuresti hyötyä.

Kansalliset haasteemme ovat keskeisesti kahdenlaisia: yhtäältä se, pystymmekö kehittämään ja ylläpitämään tarvittavaa korkean tason osaamista ja tutkimusta, ja toisaalta moninaiset eettiset kysymykset.

Suomen mahdollisuudet hyötyä tulevaisuuden tekoälykehityksestä nojaavat korkeaan osaamiseen, jota maastamme on löydyttävä tulevaisuudessakin. Tiedämme, että esimerkiksi jatkuvalla oppimisella ja uudelleen koulutuksella on suuri tarve. Suomella ei ole varaa säästää koulutuksesta ja tutkimuksesta, vaan niihin on satsattava entistä enemmän. Tälläkin hetkellä meillä on osaavasta ja koulutetusta väestöstä huolimatta pulaa tiettyjen alojen osaajista, kuten koodareista. Meidän on kyettävä myös houkuttelemaan osaajia ulkomailta.

Satsaukset tutkimukseen ja koulutukseen ovat välttämättömiä myös siksi, että tulemme tarvitsemaan laajasti eri alojen osaamista teknologiamurroksessa. Ilmeisten matemaattisten, tilastollisten ja tietoteknisten taitojen lisäksi tekoälyn kehitykseen ja yhteiskunnan muutoksiin vastaaminen tarvitsee myös esimerkiksi historian, psykologian, kasvatustieteiden, kielten ja yhteiskunnan sekä etiikan tutkimusta ja osaamista.

Tästä pääsemmekin toiseen keskeiseen haasteeseemme: koko tekoälyn kehityksen ja yhteiskunnan murroksen etiikkaan. Monesti tekoälyn ja teknologian kehityksestä puhuttaessa vallalla on yltiöoptimismi, eikä kehityksen riskejä aina huomioida. Hyvä esimerkki on se, miten naiivisti esimerkiksi kansalaisten tietojen käyttöön, tiedon yhdistelyyn ja profilointiin usein suhtaudutaan — viimeksi valitettavasti valtioneuvoston tulevaisuusselonteossa. On hyvä, että tietopoliittisessa selonteossa on nyt huomioitu mahdollisena tulevaisuuden uhkana Suomelle yltiöpositiivinen ja luottavainen suhtautuminen teknologian kehitykseen. Meidän on huolehdittava parhaamme mukaan siitä, että teknologiamurros on Suomen ja koko ihmiskunnan kannalta mahdollisimman suopeaa ja hyödyllistä.

Etenkin Kiinan heittämä haaste Suomelle ja Euroopalle on jättimäinen eikä vähiten siksi, että Kiinassa vaikkapa yksityisyydensuoja tai kansalaisoikeudet eivät ole lainkaan samalla tasolla kuin meillä. Dataa hyödynnetään lupia kyselemättä. Suomen yhtenä vahvuus-

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

tena monesti pidetään kansallista datavarantoamme. Samalla kun potentiaaliamme kannattaa hyödyntää parhaalla mahdollisella tavalla, emme saa alkaa tinkiä ihmisoikeuksien ja yksityisyydensuojan kunnioittamisesta. Kansalaisella on oltava oikeus ja mahdollisuus päättää datansa käytöstä.

Arvoisa puhemies! Tiedon avoimuus, tekoälysovellutusten laaja mutta eettinen hyödyntäminen ja myös tärkeän tiedon ja infrastruktuurin suojaaminen on määritettävä digitaalisen Suomen peruskiviksi. Samalla meillä on oltava rohkeutta kysyä ja arvioida myös sitä, miten nämä muutokset muokkaavat yhteiskuntaamme ja mitä me oikeastaan haluamme: miten teknologiamurroksen hyödyt jaetaan kaikille, miten järjestämme verotuksen, mikä on suhteemme työhön? Näistä vihreät toivovat keskustelua.

17.36 Jari Myllykoski vas (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Keskustelua tekoälystä määrittää epävarmuus, joka koskee itse tekoälyn määritelmää. Jotta puurot ja vellit eivät mene sekaisin, on hyvä muistaa, että mitkä tahansa sovellukset ja ohjelmat eivät ole tekoälyä. Tekoälylle olennaista on autonomisuus eli se, että ohjelma toimii itsenäisesti ilman ihmisen ohjausta ja että se oppii koko ajan parantamaan suoritustaan.

Saamme jatkuvasti kuulla, että tekoäly tulee viemään valtavan määrän työpaikkoja. Tutkijat eivät ole kuitenkaan varmoja siitä, millä aloilla tai minkälaisissa tehtävissä tämä muros tapahtuu. Toisaalta automaatio ja robotisaatio ovat jo mullistaneet työmarkkinoitamme valtavasti, ja tätä on tapahtunut vuosikymmenien ajan.

Emme voi suhtautua tekoälyyn kuuluisana markkinoiden näkymättömänä kätenä, vaan meillä pitää olla yhteiskunnallinen visio siitä, mitä tekoäly ja siihen kytkeytyvä työn muros tulee olemaan. Vasemmistoliiton visio tavoittelee ihmiselle mielekkäämpää elämää, esimerkiksi lyhyempää työaikaa, jota haluamme kokeilla jo ensi vaalikaudella. Koulutus on avainsana siinä, jos haluamme olla yhteiskuntana valmis teknologian murroksiin. Riittävät digitaidot, ohjelmoinnin perustaidot ja ymmärrys nykYTEknologian vaikutuksista yhteiskuntaan tulee nähdä osana yleissivistystä. Tähän kuuluu myös kriittinen medialukutaito.

Arvoisa puhemies! Sosiaalinen media on muuttanut maailmaamme enemmän kuin olemme osanneet ajatellakaan. Facebook on kerännyt miljardeista käyttäjistään käsittämättömän määrän tietoa ja myynyt ne kaupallisiin tarkoituksiin. Datan omistajuudesta on tullut poliittinen kysymys. Sosiaalinen media on valitettavasti myös voimistanut yhteiskunnallisesta eriarvoistumisesta johtuvia jakolinjoja. Tuloksena on, että populistiset, ihmisvihamieliset liikkeet ovat saaneet merkittävää poliittista valtaa ympäri maailmaa. Ajatteluumme vaikutetaan kanavia pitkin, joiden tarkoitus oli alun perin antaa jokaiselle kansalaiselle ääni, joka yhdistää meitä.

Arvoisa puhemies! Meidän tehtävämme on vaatia vastuuta suurta valtaa käyttäviltä teknologiajäteiltä ja tarvittaessa reguloida niiden toimintaa. Meidän on myös asetettava visio sille, minkälaista maailmaa tekoälyn ja teknologian avulla tavoittelemme. Vasemmistoliitolle se tarkoittaa joustavampaa asiointia, osallisuutta, tehokkaampaa ja ekologisempaa resurssien käyttöä sekä lisääntyvää vapaa-aikaa ja helpompaa arkea.

17.39 Stefan Wallin r (ryhmäpuheenvuoro): Puhemies, talman! Artificiell intelligens, robotisering, automatisering, digitalisering, blockkedjor, delningsekonomi. Många är de begrepp som illustrerar megatrenderna i det vi i riksdagens framtidsutskott har kallat för radikala teknologier. Teknologier som inte bara är framtid utan de är redan här och nu.

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

En viktig utgångspunkt för vår attityd till dessa trender är att bejaka dem. Förstås kan vi också tycka hjärtligt illa om att artificiell intelligens och dessa applikationer — som vi levande, tänkande människor trots allt själva har uppfunnit — börjat tänka och agera som vi människor, fast snabbare, och därför exempelvis stjäla våra jobb.

Ett faktum är ändå att dessa teknologier finns, och i högsta grad kommer att finnas också i fortsättningen. De kommer också att skapa massor med nya jobb. Alltså ska vi acceptera det här, inte sticka huvudet i sanden.

Teknologiutvecklingen är ändå ingen naturlag som lever sitt eget liv. Fortfarande handlar det om att människan nog kan behålla initiativet, styra eller avstyra utvecklingen i önskad riktning och se till att teknologin förblir dräng och inte blir herre. Men det här betyder att utvecklingen måste hanteras och definieras också med andra mätare än dem för effektivitet, produktivitet, snabbhet och inbesparingar.

Den redogörelse som vi i dag diskuterar anlägger det helt nödvändiga rastret på datasamhället, nämligen det etiska. Vad allt vill vi att teknologin ska göra för oss och vad inte?

Puhemies! Hallituksen selonteko keskittyy aihepiiriin, joka joskus ja ehkä useinkin jää katveeseen, kun hehkutamme teknologiakehityksen viimeisimpiä innovaatioita. Tämä katvealue on nimenomaan kehityksen ja eri sovellusten eettinen puoli, joka ei saa eikä voi elää omaa elämäänsä erillään ja irrallaan itse teknologiakehityksestä. Sen vaikutuksien arvioinnin eettisestä näkökulmasta on oltava orgaaninen osa itse kehitystyötä. Näppärä diplomi-insinööri ei voi ulkoistaa tätä puolta pohdiskelevalle filosofille. Intressi on kuitenkin, tai ainakin pitäisi olla, yhteinen.

Yhteisiä ovat myös kysymykset siitä, miten pitkälle haluamme kehittää tekoälyä. Onko päämääränä, että vempele tekee kautta linjan sellaisia viranomaispäätöksiä, joissa yksilön toimeentulo, maahantulo tai hoidontarve on päätöksen kohteena ilman, että ihmisäly, siis inhimillinen harkinta, on osallisena? Vai haluammeko, että pitkälle kehittynyt tekotunneäly, sanokaamme emotionaalinen keinoälykyys, korvaisi sen puuttuvan inhimillisen teki-jän?

Vapaakauppa ei ole säännöistä vapaata kauppaa, vaan kauppaa, jota käydään vapaasti sovittujen pelisääntöjen puitteissa. Vähän samalla tavalla valtavalla vauhdilla kehittyvää teknologiaa pitää osata käsitellä myös perus- ja ihmisoikeuksien näkökulmasta. Siksi on hyvä, että Euroopan neuvosto ja EU nyt valmistelevat eettistä kehikkoa tekoälyn kestäväälle hyödyntämiselle, jossa kohteena ovat vaikutukset yksityisyyteen, ihmisarvoon, kuluttajansuojaan ja syrjimättömyyteen.

Arvoisa puhemies! Näiden huomioidenkin jälkeen on hyvä todeta, että tekoäly ja robotiikka ovat ehdottomasti [Puhemies koputtaa] Suomen ja suomalaisyritysten menestystekijöitä. Puhumme tulevaisuudesta, jossa nopeat edelleen syövät hitaat mutta jossa myös vahvasti ihmisarvon [Puhemies koputtaa] jakamattomuuteen uskovat ja kehityksen eettiseen arviointiin kykenevät toivottavasti syövät ne, joiden suoraviivaisessa mutteriarvomaailmassa ei ole muuta kuin nollaa ja ykköstä.

17.43 Peter Östman kd (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Automatiseringen, robotiseringen, den artificiella intelligensen, de kommer att förändra vårt samhälle. Förändringen kan kallas för den fjärde industriella revolutionen och kommer på flera sätt att vara annorlunda än tidigare.

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

Elämme jatkuvassa muutoksessa. Tämä käynnissä ja tulossa oleva muutos on jotain sel- laista, mitä emme ole ennen kokeneet, mitä tulee muutoksen laajuuteen ja siihen liittyviin haasteisiin. Jotta Suomi voisi olla selonteon tavoitteen mukaisesti edelläkävijä, pitää mei- dän uudistaa lainsäädäntöä. Emme voi jäädä muutoksen jalkoihin, vaan meidän pitää huo- mioida etupainotteisesti lainmuutoksien tarpeet. Lakimuutosten tavoitteena pitää olla yh- teiskunnallisen hyödyn varmistaminen. Teknologinen kehitys pitää hyödyntää ja saada sen avulla kasvua ja innovaatioita.

Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä pitää tärkeänä, että edelläkävijyys rakentuu ihmis- ja perusoikeuksien, ihmislähtöisyyden ja luottamuksen varaan, aivan kuten valtio- neuvosto selonteossaan linjaa. Samaan aikaan on tärkeä tunnistaa ja ratkaista haasteet, jot- ka liittyvät tekoälyyn ja digitalisaatioon. Vaikutukset työelämään ovat ehkä merkittävim- piä. Häviävätkö työpaikat, vai tuoko uusi tekniikka mukanaan uusia työtehtäviä, ja pysy- vätkö ihmiset muutoksen vauhdissa mukana? Sosiaaliturvaa pitää uudistaa ja tulonjakojär- jestelmää kehittää.

Arvoisa puhemies! KD-eduskuntaryhmä haluaa tässä keskustelussa nostaa esiin eettiset näkökulmat. Se, mihin suuntaan tekoälyä halutaan kehittää ja mihin käyttää, on ihmisten käsissä. Teknologiasta ei saa tulla kahle tai toimeentulon viejä, vaan sitä tulee hyödyntää ihmisten avuksi. Kun tekoäly oppii tunnistamaan ja matkimaan ihmisten tunteita, tällä voi olla myös arvaamattomia vaikutuksia. Tekoäly ja keinoelämä saattavat muuttaa käyttäyty- mistämme, ihmiskäsitystämme ja arvojamme enemmän kuin toivoisimme. Tällaiset muu- tokset kulttuurissa ja ajattelussa tapahtuvat helposti vaivihkaa, ja niihin havahdutaan vas- ta, kun ongelmia alkaa esiintyä.

Lopuksi: Näinhän on tapahtunut esimerkiksi sosiaalisen median kanssa. Olemme vasta nyt ymmärtämässä sitä, miten älylaitteiden jatkuva käyttö vaikuttaa lasten ja nuorten mie- liin. Tekoälystä tulee myös merkittävä osa [Puhemies koputtaa] tulevaisuuden sodankäyn- tiä, ja nämä skenaariot ovat hyvin pelottavia. Siksi tätä keskustelua tarvitaan.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Arvoiset edustajat, tälle keskustelulle varatusta aikaikkunasta on jäljellä 14 minuuttia. Ehdotan, että tässä vaiheessa käydään ly- hyt debatti, tämän aikaikkunan puitteissa oleva, ja sen aluksi myönnän ensimmäisen pu- heenvuoron ministeri Grahn-Laasoselle. Josko hänellekin nyt hyvinkin riittäisi se 3 mi- nuuttia — varmasti riittää. — Olkaa hyvä.

17.47 Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen: Kiitoksia, arvoisa puhemies! Riittää kyllä. — Ensinnäkin täytyy nostaa esiin se hyvin noussutkin tosiasia, että olemme edistyk- sellisten asioiden äärellä, kun tehdään ensimmäistä tietopolitiikkaa koskevaa selontekoa, joka kokoaa tätä isoa teemaa ja myöskin tekoälykehitystä, työn murrosta, teknologioita, osaamiseen liittyviä kysymyksiä yhteen. Ministeri Vehviläisen johdolla laajassa ministeri- kokoonpanossa on tehty tätä valmistelutyötä, ja minusta on hyvä, ottaen huomioon kaikki viimeaikaiset tapahtumat kotimaassa ja kansainvälisesti, että tähän teemaan pureudutaan nimenomaan poikkihallinnollisesti monista näkökulmista.

Oman sektorini, opetuksen ja koulutuksen, maailmasta haluan nostaa muutaman huo- mion esiin.

Ensinnäkin kaiken pohjana ja perustana on se, että meillä kansalaisilla on korkea pohja- koulutustaso, jotta voidaan tunnistaa myöskin esimerkiksi semmoiset vaikuttamisyri- tyk- set, valeutiset, kaikki siihen liittyvä, ja rakentaa osallisuutta yhteiskuntaan ja laajaa luot-

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

tamusta. Edellytyksenä on se, että tästä osaamis- ja sivistystasosta ja -pohjasta pidetään hyvää huolta ja kehitetään nimenomaan semmoista kriittistä monilukutaitoa. Uuden opetus-suunnitelman mukainen uusi käsite, monilukutaito, pitää sisällään kaikenlaisen mediakriittisen lukutaidon kehittymisen, uudenlaiset digitaaliset taidot ja uudenlaiset sisällöt, joita pitää kyetä tunnistamaan sosiaalisen median maailmoissa, algoritmeissa, ja myöskin sitten kaiken kaikkiaan tekoälykehityksen pohjalla olevat tietovirrat ja datan pohjalla olevat kaikki ilmiöt ja koko sen pohjan ja perustan, jolloin se ymmärrys ja laaja monilukutaito rakentuu koulutusjärjestelmän kautta.

Samoin hallitus on kiinnittänyt huomiota siihen, että tähän uuteen digitaaliseen maailmaan myöskin opetetaan sekä koululaisia että aikuisia. Meillä PIAAC-tutkimuksessa, joka koskee aikuisten osaamista, on havaittu, että meillä on jopa 600 000 aikuista henkilöä, joilla on heikot perustaidot — puhutaan digitaalisen aikakauden taidoista — ja siitä syystä viimeisessä lisätalousarviossa hallitus lisäsi määrärahoja aikuisten digitaito-ohjelmaan, jota kansalaisopistojen kautta, matalan kynnyksen palvelujen kautta pyritään viemään eteenpäin, jotta kaikilla kansalaisilla voisi olla osallisuutta myös digitaalisissa palveluissa. Aktiivisesti tuetaan aktiivista kansalaisuutta tarjoamalla julkiset tiedot, toiminnot, palvelut kaikkien esteettömästi saataville, ja erityisesti heikommassa asemassa olevien osallisuuden, kokemusten ja osallistumisen mahdollisuuksia tulee lisätä.

Kaiken tämän päälle tietysti tässä on kysymys myös pitkälti paitsi siitä luotettavasta yhteiskunnan rakentamisesta myös meidän kilpailukyvyistä ja siitä, onko Suomi edelläkävijöiden joukossa. Voin sanoa, että jos yhtenä mittarina on se, miten eduskunnassa asiaa käsitellään, niin tämä selonteko antaa varmasti sille pohjaa, että voidaan rakentaa edelläkävijyyttä myös tällä osa-alueella.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ja nyt vastauspuheenvuoroihin.

17.50 Merja Mäkisalo-Ropponen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eettisten asioiden huomioiminen tässä selonteossa on erittäin hyvä asia, ja siitä annan kyllä suuret kiitokset.

Meidän kannattaa korostaa tätä asiaa myös EU-tasolla, sillä maailmalla on erilaisia intressejä tekoälyn hyödyntämisen suhteen tällä hetkellä. Kenties hiukan yleistäen voidaan sanoa, että USA:ssa sen toivotaan hyödyntävän markkinoita, Kiinassa taas korostuu kansalaisten valvontamahdollisuudet. Tässä ristiriitaisessa tilanteessa on varmasti osittain vaikeakin korostaa, että teknologia, siis myös tekoäly, tulee saada palvelemaan ihmistä ja ihmisen tarpeita, ja jotta muistaisimme tämän, niin itsekkin käytän mieluummin sanaa tukiäly, ja onneksi löysin sen sanan myöskin tästä selonteosta.

Minun mielestäni Suomen tehtävä olisi muistuttaa näillä kansainvälisillä keskusteluareenoilla, että kaikissa tekoälyä koskevissa toimenpiteissä ja tavoitteissa tulisi kuvata myös se, miten ne vaikuttavat ihmisen arkeen ja [Puhemies koputtaa] mitä mahdollisuuksia ja uhkia näihin toimenpiteisiin ja asetettuihin tavoitteisiin sisältyy.

17.51 Martti Talja kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsiteltävä asia on äärimmäisen tärkeä. Meillä tulee olla yhteinen käsitys siitä, miten esimerkiksi viranomaishallinnossa tietoa voidaan jakaa, miten sitä voidaan levittää julkisille yhteistyökumppaneille, miten edelleen yksityisille yhteistyökumppaneille.

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

En malta olla ottamatta esille terveydenhuollon ratkaisua, jossa Kanta-tietoarkisto arkistoratkaisuna mahdollistaa myös oman tiedon hallinnan ja katselun Omakanta-periaatteiden mukaisesti. Vastaavanlainen omadatan käyttö yhteensovitettuna kansainväliseen, yleiseen tietosuoja-asetukseen mahdollistaa sen, että sillä tavalla meistä kansalaisista tulee myös itsemme kehittäjiä terveys- ja sosiaalitoimen osalta. Meitä voidaan tukea omassa selviytymisessämme omien sairauksiemme kanssa, ja minusta tämänkaltaiset sovellukset tulevaisuudessa tuovat pikavoittoja.

17.52 Sinuhe Wallinheimo kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Se, että Suomi ja Eurooppa ovat ottamassa tässä nyt ihmislähtöisen ja arvopohjaisen lähestymistavan tekoälyn suhteen, on tietenkin hyvin suomalainen ja eurooppalainen ratkaisu, mutta kuten edustaja Mäkisalo-Ropponenkin sanoi, välttämättä kaikki muut eivät sitä tee. USA:ssa mennään markkinaehtoisesti, Venäjällä, Kiinassa mennään hyvin pitkälle valtiovetoisesti. Ja tähän on juuri se ongelma, että tässä se kehitys eriytyy: jos me teemme tämmöistä arvopohjaista järjestelmää tänne, niin välttämättä se teknologia ei täällä sitten kehity siihen malliin kuin muissa maissa. Mielestäni tämä pitäisi ottaa äärimmäisen suurella vakavuudella huomioon, koska me tarvitsemme tässä globaaleja ratkaisuja, ja tällä hetkellä uskon, että globaalit ratkaisut ovat hyvin kaukana tekoälyn kehittämisestä.

17.53 Joakim Strand r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomen tulee ehdottomasti olla edelläkävijä tekoälyn soveltamisessa.

Finland bör absolut i olika former vara en aktiv tillämpare av artificiell intelligens.

Emme tietenkään voi verrata resurssejamme Kiinaan tai Yhdysvaltoihin, mutta on selvä, että meidän on yleisesti lisättävä julkista tki-rahoitusta, erityisesti sellaisissa ekosysteemeissä, joissa myös yritykset itse vahvasti ja markkinaehtoisesti panostavat tutkimukseen ja kehitykseen. Tekoälyssä ja koneoppimisessa on pohjimmiltaan kyse datan yhdistämisestä ja prosessoinnista, ja tämäkin osaltaan korostaa systeemijattelun tärkeyttä myös kaikessa innovaatiopolitiikassa. Yksittäisten yritys- tai projektitukien sijaan tulisi fokusoida globaalisti pärjääviin klustereihin. Uskon, että se omalta osaltaan myös vie Suomea kohti tekoälyn edelläkävijyyttä ja samalla auttaa meitä saamaan Suomeen lisää korkean jalostusasteen vientiteollisuuden investointeja, kuten esimerkiksi Wärtsilän julkistama 200 miljoonan euron investointi Vaasaan.

17.55 Katja Taimela sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Yhteiskunnan teknologisen kehityksen vauhti on huimaa, ja tuo kehitys pohjaa monilta osin digitalisaatioon, joka mahdollistaa uudenlaisen yritystoiminnan ja uusia tapoja toimia — hyvä niin. Tavalliselle kansalaiselle tämä näkyy usein siinä, että tutut palvelut siirtyvät verkkoon.

Meidän pitää tunnustaa tässä salissa hyvin vahvasti myös digitaalinen osattomuus. Kaikki eivät yksinkertaisesti pysty käyttämään niitä kaikkia digitaalisia palveluita, mitä yhteiskunnassa täysivaltaisena kansalaisena toimiminen nykyään edellyttää. Se voi tarkoittaa koulutuspalveluita, julkisia palveluita tai välttämättömiä yksityisiä palveluita, kuten verkkopankkia.

Digitalisaation eteneminen on siis sinänsä erittäin kannatettava ja hyvä asia, ja voidaan arvella, että kun nykyiset digimaailmassa kasvaneet nuoret polvet ovat eläkeiässä, he pär-

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

jäävä ikäihmisinäkin digitaalisten palveluiden maailmassa. Sitä ennen meidän on kuitenkin huolehdittava kaikista niistä ihmisistä ja heidän riittävästä tuesta ja palveluista, jotka eivät ole näiden digitaalisten härpäkkeiden ja tämän digitaalisen maailman kanssa sujut. Heitä [Puhemies koputtaa] ei ole kovin vähän — aikuisväestöstä on ajateltu olevan jopa miljoona.

17.56 Simon Elo sin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ajattelee tietoliikennettä, niin keskeistä on huomioida se, että Suomesta on tulossa solmukohta Aasiaan, kun ajatellaan datakaapeleita. Manner-Euroopasta on datakaapeli Suomeen, ja Suomesta suunnitellaan Koillisväylän kautta kaapelia Aasiaan. Tämä on varmasti myös yksi syy poliittisesti, miksi Kiina on Suomesta kiinnostunut — yksi niistä syistä.

Suomi on tietysti turvallinen maa, ja meillä on hyvä infrastruktuuri, mutta me emme ole ainoa maa, jolla on tällainen tilanne. Ruotsi on meille merkittävä kilpailija. Ruotsissa alennettiin sähköveroa määrätyille teollisuudenaloille vuonna 2017. Sen jälkeen Facebook on laajentanut toimintaansa, Google on varannut uutta tonttia Avestan kaupungista ja Amazon on ilmoittanut kolmen keskuksen rakentamisesta. Tämä on meille kilpailutekijä, joka pitää ottaa huomioon. Suurten keskuksien kohdalla Suomen vero on tällä hetkellä 14-kertainen ja pienempien keskusten kohdalla 45-kertainen. Toisin sanoen meidän pitäisi saada energiaverotus tässä kysymyksessä vähintään Ruotsin tasolle, [Puhemies koputtaa] koska se on tärkeä päätöksentekoperuste, kun nämä yritykset esimerkiksi datasaleja perustavat.

17.57 Jari Myllykoski vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Hyviä vastauspuheenvuoroja salissa. Niihin on kaikkiin helppo yhtyä.

Vaikka selonteossa käsitellään tekoälyyn liittyvää eettistä pohdintaa, jää siitä kuva, että periaatteet eivät ole meille vielä aivan selvillä. Meidän täytyykin panostaa myös laajennettuun ymmärrykseen, mitä tulee tekoälyyn ja teknologian yhteiskunnallisiin vaikutuksiin. Jos tekoälyä hyödynnetään pääsääntöisesti — ja päätöksenteossa erityisesti — täytyy kansalaisten oikeusturva ja hyvän hallinnon periaatteet asettaa aina etusijalle. Tämä on vasemmistoliiton ehdoton vaatimus.

17.58 Ari Torniainen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä selonteko on erittäin tärkeä ja ajankohtainen. Digitalisaatio, robotisaatio, tietopolitiikka, tekoäly — muutos näissä kaikissa asioissa on valtavan nopeaa. Tärkeä kysymys onkin, miten Suomi kestää kehityksessä mukana ja miten Suomi voi olla kehityksen kärjessä tulevaisuudessa. Se voi olla meille Suomessa myöskin iso mahdollisuus. Muutoksen ytimessä tulee olla ihmisyyden ja myös sen ihmisyyden kehitystarpeet. Muutoksen keskiössä tulee olla myöskin koulutus, perustaidot ja digitaalisten palveluiden saatavuus. Oikeastaan haluaisin mennä myöskin sinne aivan ytimeen, miten ne digitaaliset palvelut ovat ihmisten saatavissa ja miten on mahdollisuus käyttää niitä. Laajakaistat, 5G ja tiedon turvallisuus ja tiedon oikeellisuus — nämä ovat mielestäni tärkeitä tulevaisuudessa.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Arvoisat edustajat! Tämä keskustelu alkoi itse asiassa vasta 17.11, eli meillä on vielä vähän tässä aikaa. Puhemies kohta vaihtuu täällä, mutta meillä on vielä merkityt vastauspuheenvuorot. Totean ne teille, jotka käyttitte ryhmäpuheenvuorot, eli edustajille Paloniemi, Vahasalo, Ojala-Niemelä, Jalonen, Tor-

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

vinen, Packalén, Parviainen Olli-Poika, edustaja Stefan Wallin ja edustaja Östman. Ja ministeri on pyytänyt ja saanee myöskin vielä puheenvuoron, mutta aika näyttää.

18.00 Aila Paloniemi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aktiiviset digitu- kpalvelut voisi koota esimerkiksi Suomi.fi-palvelun alle kaikkien saataville. Vaihtoehtoi- nen palvelu on tarjottava niille, jotka eivät voi digipalvelua tuettunakaan käyttää. Erityises- ti digipalvelut tulee suunnitella helppokäyttöisiksi. Kolmannella sektorilla ja vapaalla si- vistystyöllä on merkittävä rooli digituen tarjoamisessa. Esimerkiksi monilla seniorikansa- laisilla on teknologista osaamista ja halua oppia uutta. Digitukea on oltava tarjolla kaik- kialla maassa, ja tähän on varmistettava riittävät resurssit. Olen erittäin tyytyväinen, että valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostokin lisäsi rahaa kirjastoille nimenomaan di- gituen ja opastamisen tarpeisiin. Meillä on esityksessä tuolla mietinnössä 860 000 euroa tä- hän tarkoitukseen.

18.01 Raija Vahasalo kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Teknologian kehi- tys ei saa tapahtua hinnalla millä hyvänsä, vaan meidän pitää huolehtia siitä, että ihmisoii- keudet, demokratia ja oikeusvaltio toteutuvat. Esimerkiksi Aasiassa kehitystä vauhdite- taan pelkästään talouskasvun ehdoilla ilman ihmisoikeusrajoitteita. Demokratia, ihmisoii- keudet ja oikeusvaltion periaatteet ovat osa yhteiskuntamme arvopohjaa, jonka emme saa antaa murentua.

Nyt Suomen puheenjohtajuuskaudella Euroopan neuvostossa meillä on itse asiassa tu- hannen taalan paikka vahvistaa demokratian ja ihmisoikeuksien toteutumista kaikkialla Euroopassa. Meillä on tilaisuus osoittaa johtajuutta ja näyttää eurooppalaiseen malliin, mi- ten mahdollistetaan teknologiset innovaatiot ja samalla pidetään huolta ihmisoikeuksien toteutumisesta.

18.02 Johanna Ojala-Niemelä sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Oli- sin jatkanut tuosta, minkä edustaja Torniainen jo vähän täällä keskustelussa aloitti, eli mi- ten Suomesta tehdään tekoälyn kärkimaa ja olemmeko oikeasti mukana tässä kehitykses- sä. Välillä tuntuu, että kaikki tekevät jotain, mutta syntyy vain vähän, että on liian laaja spektri eri toimijoita.

Ministeri Lintilän asettaman ohjausryhmän ehdotus Suomen tekoälyohjelmaksi on hyvä asia, mutta samaan aikaan voi kysyä sitä, olemmeko tietoisia, kuinka Suomi on ulkona sii- tä liiketoiminnasta, jota kiinalainen Alibaba tai amerikkalainen Amazon nyt jo pyörittävät. Tarvitsemme koulutusohjelman, jotta Suomi pääsee kiinni miljardien eurojen kansainväli- siin tulevaisuuden liiketoimintoihin. Voi sanoa, että on syntymässä kyllä iso bisnes, johon Suomi on kytkettävä mukaan. Alibaba myy jo Suomeen saman verran tavaraa kuin HOK- Elanto, eli tässä on tosi isot mittakaavat. Meillä on hyvät prosessit ja infra, joiden päälle on hyvä rakentaa.

18.03 Ari Jalonen sin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhteiskunnan digitali- soitumisen yhteydessä on erittäin tärkeää muistaa tietoturva ja siihen liittyen sitten myös yksilönsuoja. Kun me tosiaan tiedämme, että on maita, jotka panostavat huomattavia sum- mia tekoälyn kehittämiseen vailla sitä, että ihmisoikeuksista pidetään huolta, ja vastaavasti tiedämme, että tulevaisuudessa elämme maailmassa, jossa jääkaappi voi lähettää sinulle kauppaan ostoslistan, että sinun liikuntatottumuksillasi ja terveystiedoillasi sinun kannat-

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

taisi nyt syödä tänään tämmöistä ruokaa ja tässä on siihen ostoslista, niin tähän liittyy suuria tietoturvariskejä. Kun olemme myös sen totuuden äärellä, että on valtioita, yrityksiä, erilaisia tahoja, jotka pyrkivät laittomasti hakemaan tietoa yhteiskunnan eri osista — tiedustelua ja niin edespäin — niin tietoturvaan on kiinnitettävä erittäin suurta huomiota.

18.04 Matti Torvinen sin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puolueemme aatteen ydin on turvallisuus. Myös nyt käsiteltävässä tiedepoliittisessa selonteossa turvallisuus on tärkeä poikkileikkaava teema. Kyberhyökkäykset, tiedon varastaminen ja informaatiovaikuttaminen ovat hyvin vakavia uhkia, joihin meidän tulee varautua. Turvallisuus, yksityisyydensuoja ja eettisyys täytyy nostaa keskiöön tietopolitiikassa ja tekoälyn hyödyntämisessä. Meidän tulee luoda lainsäädännölliset ja eettiset puitteet, joiden myötä riskit saadaan minimoitua.

Puolustusministeriö nosti lausunnossaan esiin mahdollisuuden nostaa Suomi tunnetuksi tekoälyn turvallisuuteen liittyvästä osaamisesta. Tätä kannatamme erityisen lämpimästi. Tiedon parempi hyödyntäminen on mahdollisuus meille kaikille, kunhan meidän yhteistä turvallisuudestamme huolehditaan.

18.05 Tom Packalén ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Asia on äärimmäisen tärkeä, ja koska olen itsekin tekoäly-yrittäjä, tämä aihe on minulle erityisesti läheinen. Tekoälyn käytön suurin ongelma on heikko datan laatu monilla aloilla ja erityisesti julkisella sektorilla.

Olisi tärkeää, että yhteiskunta uudistaisi tietojärjestelmänsä ja yhdistäisi niiden tietokannat vastaamaan tekoälyn aikakautta. Tämä olisi sijoitus, joka maksaisi itsensä moninkertaisesti takaisin ja loisi loistavan ekosysteemin kotimaiselle tekoälyteollisuudelle.

18.06 Olli-Poika Parviainen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Jatkan hieman eettistä pohdintaa, jota ryhmäpuheessa sivusin. Tämä on myös hyvä selonteko. On tärkeää, että tällainen tietopoliittinen selonteko on tehty. Kiitos siitä hallitukselle.

Harva meistä tulee ajatelleeksi, että esimerkiksi Google tietää meistä enemmän kuin todennäköisesti kukaan läheisistämme tai me itse. Kyseessä on kuitenkin mainosyhtiö tai oikeastaan -konserni, joka kerää meistä tietoa markkinointitarkoituksiin. Se on hyvä esimerkki siitä, millä ehdoilla tekoäly- ja algoritmipolitiikka on edennyt, eli pitkälti kaupallisista lähtökohdista.

Olisikin hyvä, että ilmeisten kaupallisten sovellutusten lisäksi miettisimme niitä rajanvetoja, missä kaikessa julkisessa toiminnassa on eettistä ja perusteltua käyttää algoritmiikkaa ja tekoälyjä. Hyvä esimerkki on vaikkapa se, että lastensuojelussa meillä tuskin on tilannetta, jossa inhimillinen tekijä voitaisiin sulkea pois, mutta toisaalta monia rutiiniasioita voi olla. Esimerkiksi Yhdysvalloissa käydään paljon tätä keskustelua tällä hetkellä, ja meidän kannattaa ottaa siitä koppi.

18.06 Stefan Wallin r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puheenjohtaja! Euroopan virtuaalisesta tulevaisuudesta puhutaan nyt kaikissa EU-pöydissä. Digitaalinen Eurooppa -ohjelma vuosille 2021—27 ja sisämarkkinaohjelma puhuvat muun muassa digitaalisesta murroksesta, jossa olisi välttämätöntä investoida tulevaisuuden menestystekijöihin ja vahvaan digitalouteen. Puhutaan myöskin pullonkauloista ja todetaan, että EU on jäänyt globaalisti

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

jälkeen muista alueista ja tarvitaan ylieurooppalainen strategisempi visio. Tämä ylieurooppalaisuus on siis myöskin hyvin paljon esillä, kun puhutaan tekoälyn eettisestä puolesta.

Tiedossa on siis se, että Euroopan komissio on mukana valmistelemassa perus- ja ihmisoikeuksiin nojaavaa eettistä kehikkoa tekoälyn kestäväälle hyödyntämiselle, jossa tarkastellaan vaikutukset yksityisyyteen, ihmisarvoon, kuluttajansuojaan, syrjimättömyyteen ja niin poispäin. Nämä ovat tärkeitä asioita, ja ne kulkevat käsi kädessä — digitalisaatiolla, tekoälyllä on valtavia mahdollisuuksia Suomen kaltaiselle maalle — mutta että samalla muistetaan se, että jokaisella innovaatiolla, ahaa-elämyksellä on myöskin eettisiä vaikutuksia, että nämä pysyvät tasapainossa suhteessa toisiinsa.

Puhemies Paula Risikko: Myönnän vielä kaksi vastauspuheenvuoroa, edustaja Östman ja edustaja Mäkisalo-Ropponen, ja sitten ministeri.

18.08 Peter Östman kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On niin, että digitalisaatiosta ja tekoälyn käytöstä voi olla suuri hyöty yhteiskunnalle ja kansalaisille oikein käytettynä. Oli hyvä, että edustaja Wallin otti huomioon nämä eettiset näkökulmat. Nimittäin kun tekoäly — sanon ”kun”, en ”jos” — oppii tunnistamaan ja matkimaan ihmisen tunteita, tällä voi olla arvaamattomia vaikutuksia. Tekoäly saattaa muuttaa käyttäytymistämme, ihmiskäsitystämme ja arvojamme enemmän kuin me toivoisimme, niin kuin painotimme myöskin ryhmäpuheessa. Haluaisin kysyä hallitukselta: miten olette varautuneet mahdollisesti tulevassa lainsäädännössä tähän eettiseen näkökulmaan?

18.09 Merja Mäkisalo-Ropponen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tärkeää on myös muistaa, että meidän kaikkein keskeisin tavoite on kestävä kehityksen toteutuminen ja ilmaston lämpenemisen ehkäisy. Tekoälyn kehittämisen pitäisi myöskin tukea Agenda 2030 -toimenpideohjelman tavoitteita, koska ilman politiikkajohdonmukaisuutta emme etene kestävä kehityksen tavoitteiden toteutumisessa. Tekoäly ja digitalisaatio eivät välttämättä edistä kestävä kehitystä, ellei siihen panosteta myöskin ihan tietoisesti. Eli meidän pitää tähän arvopäämäärään ja tavoitteeseen aktiivisesti pyrkiä ja huomioida se kaikessa päätöksenteossa yhtenä päätöksenteon kriteerinä, siis myös silloin kun me mietimme tekoälysovellusten käyttöä ja hyödyntämistä. Kysyisinkin ministeriltä: miten tämä kestävä kehityksen agenda on tässä selonteossa huomioitu?

Puhemies Paula Risikko: Sitten ministerille puheenvuoro, olkaa hyvä. Riittääkö 3 minuuttia vai tarvitaanko pidempi?

18.10 Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen: Arvoisa puhemies! Muutama kommentti:

Ensinnäkin haluan todeta kaiken kaikkiaan, että uusiin teknologioihin — kun puhutaan digitalisaatiosta, robotiikasta tai tekoälystä — meillä on ollut liian paljon lähestymistapana tällainen teknologiakärki edellä, ja tätä pitää laajentaa, ja uskoisin, että tätä myös tarkoitti edustaja Mäkisalo-Ropponenkin, kun nosti esille tässä kestävä kehityksen.

Vastaan ensinnäkin tähän teknologia-asiaan, uusiin teknologioihin, että meidän vastuulamme tässä talossa on se, että me huolehdimme siitä, että me puhumme ja teemme samoista lainsäädäntöä, että myös kansalaiset ymmärtävät, mistä on kysymys. Että uudet teknologiat eivät saa olla eliitin harrastus ja elinkeinoelämän ymmärryksen varassa, vaan me

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

saamme hyväksyttävyyttä kaikille meidän uusille teknologisille ratkaisuille, kun kansalaiset ymmärtävät, mistä näissä on kaiken kaikkiaan kysymys.

Eettisyys on saanut täällä paljon kannatusta, ja täällä on viitattu muun muassa Euroopan neuvoston ja komission ajatteluun ja tähän tavallaan eettisen kehikon rakentamiseen. Luulisin niin, että jos katsotaan Eurooppaa Suomi mukaan lukien, nimenomaan eettiset kysymykset ovat tällaista länsimaista liberaalidemokraattista arvopohjaa, jotka sopivat meille hyvin, ja meiltä löytyvät ne vahvuudet nimenomaan sieltä. Me emme voi kilpailla tekoälyn tekemisessä Kiinan tai Yhdysvaltojen kanssa, vaan ne meidän vahvuutemme löytyvät tekoälyn soveltamisesta, ja tähän liittyvät juuri nämä eettiset kysymykset.

Haluaisin todeta vielä ehkä sen, joka tuolla selonteossakin on sanottu, että eettisyshän ei ole määriteltävissä luonnontieteellisesti, ja kannattaa muistaa, että etiikka on nouseva ala. Kun katson vaikka suomalaista valtionhallintoa, niin meillä on aika vähän semmoisia bodeja, joissa eettisyyttä tarkastellaan niin kuin erillisesti. Sosiaali- ja terveysalalla on ETENE eli eettinen neuvottelukunta, mutta uskoisin, että lähivuosina meille tulee tarvetta myös valtioneuvoston piirissä katsoa näitä eettisiä kysymyksiä laajemminkin.

Haluun kiittää tästä keskustelusta. Minusta tämä keskustelu jo on osoittanut, että tälle selonteolle on eduskunnassa tilaus. Muistutan ehkä siitä, että omassa puheenvuorossani sainoin, että tässä haetaan tällaisia yhteisiä periaatteita ja linjauksia, mutta tämän selonteon jälkeen alkaa kunnollinen tiekarttatyö, jossa tehdään sitten kunnon toimenpidelinjauksia siitä, miten mennään eteenpäin. Minusta on valtavan tärkeää, että Suomi on kansainvälisillä foorumeilla erittäin aktiivinen tässä etiikka—tekoäly-asiassa. — Kiitos teille.

Puhemies Paula Risikko: No niin, tässä vaiheessa keskustelu ja asian käsittely keskeytetään aikataulusyistä. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Keskustelu keskeytettiin kello 18.13.

Keskustelua jatkettiin kello 20.27.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 6 käsittelyä.

20.27 Kari Kulmala sin: Arvoisa puhemies! Tämä laajapohjaisesti valmisteltu selonteko keskittyy tietopolitiikkaan ja tekoölyyn. Hallituksen tavoitteena on, että Suomesta kehittyy edelläkävijä tekoälyn soveltamisessa ja tietopolitiikassa, ja mielestäni meillä on tähän erittäin hyvät mahdollisuudet. Turvallisuus, yksityisyydensuoja ja eettisyys täytyy nostaa keskiöön myös tietopolitiikassa ja tekoälyn hyödyntämisessä.

Tietopolitiikka on politiikkatoimia, joilla tiedon hyvää hallintaa ja tehokasta hyödyntämistä edistetään. Digitalisaation myötä yhteiskuntamme on yhä enemmän riippuvainen datasta ja sen pohjalle rakennetuista palveluista. Datatalouteen, alustatalouteen ja tekoölyyn perustuva liiketoiminta kasvaa hurjaa vauhtia, halusimmepa sitä taikka sitten emme. Suomen tulee ottaa vahva rooli kansainvälisten pelisääntöjen määrittämisessä datataloudelle ja tekoölylle. Johtaviin datamaihin, USA:han ja Kiinaan, verrattuna Suomen valtti on eetti-

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

nen ja turvallinen tietopolitiikka ja tekoäly. Tekoälylle ei pidä antaa oikeuksia tehdä syrjiviä päätöksiä.

Tietojen laajamittaiseen käyttöön liittyy aina myös riskejä. Tietovuodot ovat arkipäivää, ja olemme huolissamme siitä, mihin meistä kerättyjä tietoja käytetään. On selvää, että jatkossa jokaisen mahdollisuuksia päättää omien tietojensa käytöstä tulee lisätä.

Selonteossa tunnistetaan hyvin eettisyyden merkitys, mutta empatia- ja tunnetaitoja siinä ei käsitellä. Kone ei voi koskaan täysin korvata ihmistä ja ihmisten välistä vuorovaikutusta, ja ainakin itse pidän tärkeänä, että tietopolitiikkaa linjattaessa huomioidaan paitsi eettisyys myös inhimillisyys. Tähän voisi lisätä vielä oikeudenmukaisuuden ja ehdottomasti totuuden.

Kun tekoäly valjastetaan meitä palvelemaan, on palveluita kehitettäessä otettava huomioon myös meidän tarpeemme. Fyysisen hyvinvoinnin lisäksi on huomioitava myös sosiaaliset ja tunne-elämän tarpeet. Tieto- ja teknologiaosaamisen rinnalla on huolehdittava myös empatia- ja tunnetaidoista. Näin edistetään ihmisten kokonaisvaltaista hyvinvointia teknologian hyödyntämisen lisääntyessä.

Korkeatasoinen osaaminen on aina ollut edellytys maamme menestymiselle. Suomalaiseen tieto- ja teknologiaosaamiseen sekä siihen liittyvään tutkimukseen tulee panostaa. Lisäksi on huolehdittava siitä, että alan osaajien ja yritysten on kannattavaa pysyä edelleen Suomessa ja että maamme on houkutteleva myös ulkomaisten osaajien näkökulmasta. Näin ei tällä hetkellä välttämättä ole.

Kaikessa emme pysty kilpailemaan kansainvälisten toimijoiden kesken. Voimme kuitenkin tarjota ja markkinoida muun muassa turvallisuuttamme, vakauttamme ja hyvinvointiamme. Korkeatasoinen ja julkisesti tuettu koulujärjestelmä ja terveydenhoito ovat maailman mittakaavassa poikkeuksellisia, samoin se, että meillä lapset voivat kulkea yksin turvallisesti kouluun. Ei tarvitse mennä kovinkaan kauas Suomesta, kun tällainen ei ole mahdollista.

Kannatan pehmeiden arvojen vaalimista ja sitä, että tietopolitiikkaa laadittaessa linjataan toimista, joiden avulla osaamisesta ja yritysten pysymisestä maassamme huolehditaan.

20.31 Juha Pylväs kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämä tietopoliittinen selonteko on varsin hyvä keskustelunavaus tietopolitiikasta ja siitä, mitä siihen liittyy. Nostaisin keskeisinä pointteina tässä neljä eri asiakokonaisuutta.

Ensinnäkin digipalvelut. On varsin tärkeää, että digipalvelut ovat saatavilla kattavasti koko maassa. Digipalvelujen ja digitalisaation myötä palveluja pitäisi entistä enempi siirtää sinne, missä on vähempi ihmisiä ja enempi henkilökohtaisia palveluja käyttäviä, joille digitalisaation hyödyntäminen ja sähköiset palvelut ovat hivenen vaikeampia käyttää. Nythän on linjaus ollut vähän toisen suuntainen, eli digitalisaation myötä on palveluita siirretty kasvukeskuksiin ja niiden käyttäjille, jotka tutkimustenkin mukaan ovat ensisijaisesti siellä kasvukeskuksissa, on tarjolla niin henkilökohtainen palvelu kuin myös digitaalinen palvelu. Sen pitäisi olla toisinpäin.

Digipalvelujen oleellisena asiana tulee olla helppokäyttöisyys. Vanhuksillekin pitää olla riittävän yksinkertaiset järjestelmät, että he pääsevät näiden palvelujen pariin myös siellä kauempana, missä sitä henkilökohtaista palvelua ei ole.

Digi-infran osalta laajakaistaverkostot ovat erittäin tärkeitä myös siellä haja-asutusalueella. Langattomat verkot ja laajakaistaverkot eivät sulje toisiaan pois, vaan ne ovat toi-

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

siaan täydentäviä, jotta järjestelmä saadaan riittävän kattavaksi, että katveja ja katkeamisia ei ole ja yhteyden säilymistä pystytään turvaamaan.

Jonkun aikaa sitten käsitelimme täällä myös paikkatietopoliittisen selonteon, ja nyt kun käsitellään tätä tietopoliittista, niin tässä yhteydessä tietenkin tulee se, kuka omistaa sen paikkaan kohdistuvan tiedon ja kuka sen tiedon pystyy hyödyntämään. Tätä ei tässä ole selvästi kirjoitettu auki, että siinä on nyt sitten jatkoselvittelyn tarvetta, miten tämän lisääntyneen tiedonkeruun myötä on sen tarkan tiedon omistus ja kuka sitä voi jatkossa hyödyntää. Se on aika oleellinen kysymys, miten se ratkaistaan.

Kaiken a ja o on se, että yksilöllä pitää olla oikeus omiin henkilötietoihin ja omaan dataan, mitä näillä eri järjestelmillä henkilöstä on kerätty.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan, jolle liikenne- ja viestintävaliokunnan on annettava lausunto.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 284/2018 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

18.13 Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Äsken lähetekeskustelussa olleen tietopoliittisen selonteon ohessa tietopolitiikkaa edistetään myös konkreettisesti lainsäädännön tasolla.

Nyt keskustelussa on laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta. Kyseessä on tiedonhallintaa koskeva yleislaki. Sillä säännellään tiedonhallintaan liittyvistä vaatimuksista yhtenäisellä tavalla koskien koko julkista hallintoa. Tiedon hyödyntämisen uudet muodot, yhä reaaliaikaisempi tietojen käyttö ja entistä verkottuneemmat toimintatavat asettavat tiedonhallinnan sääntelylle uusia vaatimuksia. Tarkoituksena on, että tietoon perustuvat julkiset palvelut olisi mahdollista toteuttaa entistä laadukkaammin, tuloksellisemmin ja tehokkaammin tiedonhallinnan tukemana.

Lakiesitys on osa hallituksen Digitalisoidaan julkiset palvelut -kärkihanketta. Uusi laki edistää julkisen hallinnon prosessien automatisointia ja palvelujen digitalisointia. Lailla tehostetaan viranomaisten keräämien tietoaineistojen hyödyntämistä. Näin voidaan vähentää kansalaisten ja yritysten hallinnollista taakkaa. Esityksen mukaan hallinnon asiakkaalta ei saa vaatia asian käsittelyä varten todistuksia tai otteita, jos viranomaisella on oikeus samojen tietojen saantiin toiselta viranomaiselta ajantasaisesti teknisten rajapintojen tai

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

katseluyhteyden avulla. Kansalaisen näkökulmasta tämä edistää sitä, että häntä koskevia tietoja kysytään vain kerran.

Eduskunta on esittänyt viimeisen kymmenen vuoden aikana useita yksimielisiä kannanottoja viranomaisten tietojärjestelmien yhteentoimivuuden edistämiseksi. Myös eduskunnan tarkastusvaliokunta ja hallintovaliokunta ovat useissa lausunnoissaan esittäneet kriittisiä huomioita tietojärjestelmien yhteentoimivuudesta. Tiedonhallintalailla tehostetaan tietojärjestelmien yhteentoimivuuden toteuttamista. Sillä vastuutetaan viranomaiset järjestämään tietojen vaihto yhteentoimivalla tavalla tietojärjestelmien välillä.

Tiedonhallintalaki mahdollistaa myös sääntelyn sujuvoittamisen, hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti. Nyt on yli kolmesataa säännöstä, joissa on säädetty teknisluonteisesti teknisistä käyttöyhteyksistä, siis yli kolmesataa säännöstä.

Suomessa ei ole ollut viranomaisille yhdenmukaisia tietoturvaturvallisuussäännöksiä. Jo 1990-luvun loppupuolella on kuitenkin tehty selvityksiä, joissa on nähty tarpeelliseksi kehittää tietoturvaluossääntelyä. Hallituksen esitys pitää nyt sisällään viranomaisia koskevat tietoturvaluuden perustason varmistavat vaatimukset. Yhteiskuntamme toiminta perustuu tietojärjestelmien ja niissä olevien tietojen saatavuuteen mutta myös tarvittavilta osin luottamuksellisuuden säilyttämiseen. Jotta voimme varmistaa viranomaisten palvelujen tuottamisen asianmukaisella tavalla, hyvää hallintoa noudattaen, on viranomaisten toteutettava riittävät tietoturvaluustoimenpiteet omassa toiminnassaan.

Tässä yhteydessä haluan vielä todeta, että tällä esityksellä ei muuteta julkisuutta ja salassapitoa tai tietojenluovutusperusteita koskevaa sääntelyä. Näitä koskevat yleissäännökset löytyvät sieltä julkisuulaista.

Tiedonhallinnan sääntely on jo varsin vanhaa. Myös tästä syystä lainsäädäntöä on päivitettävä ja selkeytettävä vastaamaan nykyistä ja tulevaakin toimintaympäristöä ja palvelurakenteita. Hallituksen esityksessä luodaan pohja viranomaisten tiedonhallinnan elinkaarille. Nyt eduskunnan käsittelyssä oleva esitys muodostaa kestävä perustan viranomaisten palvelutoiminnan tiedonhallinnalle siirryttäessä 2020-luvulle. Näin viranomaiset voivat kehittää palveluitaan kansalaisille siten, että ne vastaavat kansalaisten odotuksiin myös tulevilla vuosikymmenellä.

Puhemies Paula Risikko: Sitten mennään puhujalistalle.

18.18 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! En malta olla jatkamatta kyselytunnilla ja edellisessä kohdassa käytyä keskustelua tekoälystä ja digitalisaatiosta, vaikka tiedostan kyllä, että puheenvuoroni menee hiukan tämän lakiesityksen ulkopuolelle, mutta koska tässä ei ollut niin paljon puheenvuorovaroja, niin puhemies sallinee tämän.

On tietysti hiukan erikoista — tai en nyt tiedä, onko se erikoista, mutta vähän hassua siinä — että tämä laki tuodaan käsittelyyn ennen kuin eduskunta on edellä mainitussa selontekomenettelyssä määrittänyt nämä tietopoliittiset periaatteet ja linjaukset. Jos olisi menty loogisesti eteenpäin, niin toisinpäinhän tämän olisi pitänyt tapahtua, mutta ymmärrän toki, ettei tätä lakia voi siirtää eteenpäin.

Tämän lakiesityksen tarkoituksena on, että tietoon perustuvat julkiset palvelut olisi mahdollista toteuttaa entistä laadukkaammin, tuloksellisemmin ja tehokkaammin tiedonhallinnon tukemana. Esityksen tietopoliittisena tavoitteena on parantaa tietojen tehokasta luovuttamista ja käyttöä tietoturvalualla tavalla viranomaisten, muiden toimijoiden ja palvelujen välillä — äärettömän tärkeitä tavoitteita.

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

Tämä esitys poistaa osaltaan raja-aitoja eri tietojärjestelmiltä ja tietovarannoilta. Eri viranomaisilla on olemassa omat hyvin tarkat, rajatut rekisterinsä, ja tässä uudistuksessa on varmistettava, että tietoa ei päädy väärin paikkoihin, ja on samalla huolehdittava, että toiminta täyttää EU:n yleisen tietosuojasetuksen vaatimukset.

Nykyteknologia mahdollistaa hyvin helposti tietojen yhdistelyn ja laajojen tietokantojen hallinnan. Tästä me kyselytunnillakin tähän viitaten keskustelimme. Siksi yksittäisten tietokantojen käsittelyssä, saati niiden sähköisessä luovuttamisessa, on oltava erittäin tarkka sellaistenkin tietojen osalta, jotka sinällään ovat yksittäisinä julkisia.

Arvoisa puhemies! Äsken keskustelimme täällä siitä, että ihmis- ja tarvelähtöisen tekoälyn kehittäminen edellyttää laajojen yhteiskäyttöisten datatietokantojen mahdollistamista omadata-periaatteiden mukaan siten, että yksilöllä on mahdollisuus luottaa dataa koskevaan tietosuojaan ja oikeus myös päättää siitä, mitkä tahot voivat käyttää juuri häntä koskevaa tietoa. Tarvitaan siis mekanismit, jotka mahdollistavat yksilön vahvan tietoturvan vaarantamatta kuitenkaan saatavuutta ja mahdollista uusiokäyttöä. Tähän liittyen Suomen tulisi panostaa ohjelmisto-osaamisen kehittämiseen, sillä algoritmien maailmassa on strategisesti välttämätöntä vähentää riippuvuutta muualta tuoduista digitaalisista alustoista. Varsinkin julkisen hallinnon tekoälyhankinnat ja digitaaliset alustat eivät saa jäädä läpinäkymättömien, muualta ostettujen ratkaisujen varaan, vaan Suomella on oltava kansalaistensa edun turvaamiseksi omaa algoritmiosaamista riittävästi.

Arvoisa puhemies! Liittyen vielä kyselytuntiin ja edellä käsiteltyyn selontekoon muutama sana digitalisaatiosta ja digiosaamisesta.

Digitalisaatioon liittyvän monialaisen osaamisen lisääminen yhteiskunnan kaikilla sektoreilla ja tasoilla on välttämätöntä. Ihmis- ja tarvelähtöisen digitalisaation näkökulmasta olisi tärkeää lisätä kansalaisten osaamista ja ymmärrystä tekoälyn kanssa työskentelystä ja toimimisesta, sen mahdollisuuksista, rajoituksista sekä tekoälyavusteisen toiminnan eettisistä ulottuvuuksista. Tämä toimintamalli auttaisi myös digisyrjäytymisen ehkäisemisessä ja loisi perustaa ihmis- ja tarvelähtöiselle kilpailukyvyille.

Suomi tarvitsee digitaalisen kuilun umpeenkuromisohjelman, sillä meillä on lähes miljoona kansalaista, jotka eivät pysty, voi, osaa tai kykene käyttämään digitaalisia palveluja. Luulemme usein, että kaikki nuoremme ovat diginatiiveja ja sujuvasti liikkuvat digitaalisessa maailmassa, mutta valitettavasti tämä ei pidä paikkaansa. Vaikka nuoret taitavasti käyttävät älypuhelimia ja surffailevat netissä, niin esimerkiksi erilaisten hakemusten tai kaavakkeiden täyttäminen ei heiltä usein onnistukaan. Nuoret liikkuvat siis digitaalisessa maailmassa hyvin rajoittuneesti. Digitaalisen kuilun umpeenkuromisohjelman tavoitteena tulee olla se, että kaikilla suomalaisilla tulee olla pääsy uusimman teknologian sekä parhaiden sovellusten ääreen, ja tässä tarvitaan yhteiskunnan eri tahojen monipuolista hyödyntämistä. Tarvitaan kirjastoja, vapaata sivistystyötä, nuorisotyötä, kouluja ja monia muita tahoja, ja samalla on muistettava myös, että digipalvelujen esteettömyys ja saavutettavuus on varmistettava. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Kevasta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 278/2018 vp

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveystieteiden valtiokuntaan, jolle talousvaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

18.23 Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kevasta annettuun lakiin esitetään tehtäväksi kaksi muutosta. Kevalla olisi jatkossa velvollisuus tehdä riskiarvio strategisen päätöksenteon ja riskienhallinnan osana. Riskiarviossa Kevan tulisi arvioida oleellisten riskien vaikutusta toimintaansa sekä niitä toimenpiteitä, joilla se voi hallita arviossa esiin nousseita riskejä. Kevalla on jo nykyisen lainsäädännön mukaan oltava toimintansa laajuuteen ja laatuun nähden riittävä riskienhallintajärjestelmä, joten muutos ei aiheuttaisi Kevalle merkittäviä uusia tehtäviä. Muutos vastaa soveltuvin osin työeläkevakuutusyhtiöistä annettuun lakiin vuonna 2016 tehtyä muutosta, joka koskee työeläkevakuutusyhtiöiden riski- ja vakavaraisuusarvioita ja perustuu EU-direktiivin implementointiin. Kevaa ei sen sijaan voida velvoittaa tekemään vakavaraisuusarviota, koska Kevalla ei ole vakavaraisuusvaatimusta perustuen Kevan eläkevakuutusyhtiöistä poikkeavaan rahoitusmalliin.

Kevan lakisääteiseksi tehtäväksi esitetään lisättäväksi työkyvyttömyysriskin vähentämiseen liittyvä toiminta. Tarkoituksena on tässä täsmentää lakia vastaamaan niitä tehtäviä, joita Keva jo nykyisin hoitaa. Tarkoituksena ei ole laajentaa Kevan nykyisiä tehtäviä eikä toimintaa.

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan keväällä 2019. Riskiarvion tekemistä koskevan säädöksen osalta voimaantuloksi esitetään kuitenkin vuoden 2020 alkua.

Puhemies Paula Risikko: Sitten puhujalistaan.

18.25 Sirpa Paatero sd: Arvoisa rouva puhemies! On ihan perusteltua, että Keva samalla tavalla kuin muutkin arvioi näitä riskejä, koska nykyisin maailmassa tapahtuu monenlaisia asioita ja niihin on hyvä ennakolta varustautua.

Yksi iso riski on tietysti myöskin tämä maakunta- ja sote-uudistus, jossa riski on tällä hetkellä ollut Kevaan liittyen se, että jos monet näistä palveluista menevät yksityisen puolen ja yhtiöitten hoidettavaksi, niin sen takia sitten tietenkin rahoittajan puolelta elikkä erityisesti kuntien puolelta poistuu aika paljon henkilöitä, ja sen takia on myöskin tämä yksi riski varmaankin tässä huomioitava.

On erittäin hyvä ajatus, että myöskin työkyvyttömyysriski ja sitä ennaltaehkäisevät toimet tulevat mukaan Kevan toimintaan ihan lakisääteisesti. Kysymykseni onkin ministerille tarkennuksena vielä: vahventaahan tämä Kevan ajateltua mallia hoitaa työterveyshuoltoa myöskin omana toimintanaan tämän lain jälkeen?

18.26 Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen: Arvoisa puhemies! Minä luulen, että me kaikki — täällä on paljon myös kuntapäätäjiä ja kunta-alan tuntijoita — katsom-

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

me yhdessä, että Kevan aseman pitää olla myös rahoituksellisesti turvattu jatkossa. Itse ajattelen niin, että Kevalla on mahdollisuuksia myös täällä työterveyshuollon puolella, mutta niin kuin me kaikki tiedämme, se on tietysti toimintaa, jossa tarvitaan uusia päätöksiä, ja se ei ole valtioneuvoston käsissä tällä hetkellä. Mutta itse ajattelen niin, että kaikki, mitä Keva pystyy tekemään omilla toimillaan sen eteen, että meillä ensinnäkin työkyvyttömyyseläkkeitä pystytään vähentämään ja myös sitten lisäämään kuntapuolen, julkisen puolen ihmisten mahdollisuutta jatkaa mahdollisimman pitkään työssään, ovat ihan olennaisia asioita.

Maakuntauudistuksen osalta ajattelen niin, että toisaalta maakunnat tulevat myös sitten Kevan jäseniksi, ja kun tiedämme, että on myös osuuskuntamalleja suunnitteilla, niin itse ainakin ajattelen niin, että Keva-lainsäädäntöä pitää olla jatkossakin mahdollista uudistaa sillä tavalla, että osuuskunnatkin voisivat tulla Kevan jäseniksi.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle talousvaliokunnan on annettava lausunto.

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kuntalain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 280/2018 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan edelleen enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

18.27 Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomessa on vuodesta 2007 asti ollut käytössä erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevia kuntia koskeva menettely eli niin sanottu kriisikuntamenettely. Kriisikuntamenettelyssä valtio ja asianomainen kunta selvittävät kunnan mahdollisuudet turvata asukkailleen lainsäädännössä edellytetyt palvelut sekä arvioivat sitä, millaisiin toimenpiteisiin tulee ryhtyä palvelujen edellytysten turvaamiseksi.

Kriisikuntamenettely käynnistyy, mikäli kunta täyttää laissa säädetyt arviointikriteerit. Näitä ovat voimassa olevassa lainsäädännössä yli 1 000 euron taseen alijäämä asukasta kohden edellyttäen, että edeltävänä vuonna alijäämä on ollut yli 500 euroa, kattamiskautena kattamatta jäänyt alijäämä tai neljä erillistä kunnan taloutta koskevaa tunnuslukua, jotka kaikki yhdessä käynnistävät menettelyn.

Valtiovarainministeriö asetti toukokuussa erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettelyä ja sen perusteita uudistavan työryhmän, joka koostui ministeriön ja Kuntaliiton edustajista. Erityisen vaikean taloudellisen aseman määrittelyssä käytettävien kriteerien tarkoituksena on tunnistaa kunnan talouden merkittävä heikentyminen, ennen kuin kunnan kyky tuottaa palveluja on olennaisesti vaarantunut. Nykyisen

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

lain mukaiset tunnusluvut vanhentuvat osittain maakunta- ja sote-uudistuksen johdosta. Lisäksi kunnat tekevät yhä enemmän investointeja erilaisilla rahoitusjärjestelyillä, mistä johtuen pelkkä lainakanta ei enää kuvaa kunnan taloutta riittäväällä tarkkuudella.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan yksittäisten tunnuslukujen muuttamista mutta ei muutoksia itse arviointimenettelyyn. Arviointimenettelyn käynnistäminen olisi siten edelleen valtiovarainministeriön harkinnassa, jolloin voidaan ottaa huomioon esimerkiksi kunnan talouteen kertaluonteisesti vaikuttavat erät. Hallituksen esityksessä ehdotetaan edelleen alijäämäkriteerin pitämistä ennallaan. Sen sijaan neljään yhdessä menettelyn käynnistävään kriteeriin ehdotetaan muutoksia.

Aikaisempi negatiivinen konsernin vuosikate korvattaisiin ehdotuksen mukaan tunnusluvulla, joka kuvaa vuosikatteen ja poistojen suhdetta, jonka tulisi kunnalla olla yli 80 prosenttia. Veroprosentti suhteessa kaikkien kuntien painotettuun tuloveroprosenttiin säilyisi ennallaan, mutta tunnusluvun kriittinen taso nostettaisiin 1:stä 2:een prosenttiyksikköön. Näin tunnusluku kuvaisi nykyistä paremmin sitä, että kunnan veroaste on poikkeuksellisen korkea. Lainamäärän vertailu keskimääräiseen korvattaisiin lainojen ja vuokravastuiden yhteismäärän tarkastelulla. Suhteellisen velkaantuneisuuden tilalle ehdotetaan laskennallista lainanhoitokatetta. Tämä tunnusluku kuvaa kunnan tulorahoituksen riittävyyttä suhteessa kunnan vastuisiin.

Lausuntokierroksella saatu palaute tunnuslukujen muutoksista oli pääosin myönteistä ja tunnuslukuihin ehdotettuja muutoksia pidettiin perusteltuina. Lausuntojen mukaan esitetyt muutokset kehittävät arviointimenettelyä oikeudenmukaisempaan ja luotettavampaan kuntakonsernin taloudellisen tilan arviointiin.

Arvoisa puhemies! Tässä kuntalain muuttamisessa on toisena asiana myös kuntalain niin sanotun osallisuutta ja vaikuttamista koskevan pykälän muutos, jonka tarkoituksena on monipaikkaisuuden huomioon ottaminen. Osallistumisen ja vaikuttamisen edistämisen esimerkkiluetteloon täydennettäisiin myös kunnassa säännönmukaisesti tai pitempiaikaisesti asuvien tai oleskelevien palvelujen käyttäjien mielipiteiden selvittäminen. Ja tämä esimerkkiluettelo ei ole velvoittava, keinot ja menetelmät olisivat nykyiseen tapaan valtuustojen harkinnassa.

Ja totean tähän, vähän ulkopuolella tämän puheen, että meillä on ollut käytössä tällainen Tulevaisuuden kunta -reformi koko tämän hallituskauden, vaalikauden ajan ja sillä on ollut myös parlamentaarinen työryhmä ja se on nyt kokoontunut hyvin säännöllisesti. Me teimme selvityksen kaksoiskuntalaisuudesta, ja se selvitys tuotti sen tuloksen, että kaksoiskuntalaisuus ei ole toteutettavissa muun muassa verotuksellisista syistä ja myös äänioikeussyistä, mutta sen työn tuloksena syntyi ajatus tästä monipaikkaisuuden vahvistamisesta myös kuntalaissa, ja tämä pykälämuutos tämän vuoksi on tänne nyt sitten kirjoitettu.

Tämä laki on tarkoitettu tulemaan voimaan keväällä 2019 mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on täällä hyväksytty ja presidentti on sen vahvistanut. Mutta uusia kriisikuntarajoja sovellettaisiin ehdotuksen mukaan ensimmäisen kerran vuonna 2022, jolloin käytetään vuosien 2020 ja 2021 tilinpäätösten tunnuslukuja.

18.33 Sirpa Paatero sd: Arvoisa rouva puhemies! Kriisikuntakriteerit kuulostavat varsin tutuille, koska monessa suomalaisessa kunnassa on näitä itse asiassa käytetty jo pelkästään siitä syystä, että voidaan kuvata valtuutetuille, minkälaisessa taloudellisessa tilanteessa ollaan. Itsekin tulen semmoisesta kunnasta nimeltä Kotka, jossa on viitattu aina silloin tällöin näihin kriteereihin. Sen takia minun mielestäni on erittäin hyvä, että tähän on myöskin

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

nyt, jos ymmärsin oikein tästä esityksestä, tullut niin sanotut varoitusvalot elikkä tämmöinen ei vielä ihan punaiselle näyttävä vaan vähän sinne päin, joka ei vielä aiheuta arviointimenettelyyn joutumista, mutta voidaan käydä keskustelua. Tämä on minun mielestäni erittäin hyvä käytäntö.

Erittäin hyvä, että on tullut myöskin lausuntokierroksen jälkeen palaute näitten nykyisten kriteerien osalta, jotka nyt siis ovat jo tällä hetkellä jonkun verran aiheuttaneet keskustelun tarvetta. Kun katsoin näitä lukuja täällä, niin täällä on alijäämäkriteereitä. Näilläkin luvuilla olisi ainakin kolme kuntaa täyttänyt kriteerit, yhtä kriteeriä ainakin yli 50 kuntaa ja useammankin kriteerin useampi, mutta ihan arviointimenettelyynhän on ymmärtääkseni mennyt aika lailla pieni määrä, jos katsoo vuosien 2016 ja 2017 tilannetta. Mutta siis erittäin perusteltu, ja kun tiedetään, että kuntien tilanne ei ole tästä helpottamassa, niin on tietysti hyvä, että sitä seurataan monellakin eri mittarilla mutta myöskin tällä mittarilla.

Toinen, mihin haluan kiinnittää huomiota, on tämä viime vuosina otettu käytäntö siitä, että nykyisin ei puhuta pelkästään sen niin sanotun emokunnan tilanteesta, vaan otetaan myöskin konsernitilinpäätös mukaan. Monessa kunnassa investointeja on tehty ja jouduttu tekemään yhtiöiden kautta, ja sen takia kokonaisvastuu on sillä kunnalla, koska oletettavasti kunnat kuitenkin valtuustopäätöksillä ovat takaamassa niitä lainoja, ja se kaatuu sitten joka tapauksessa kokonaan sen kunnan hoidettavaksi, jos jotakin siellä tapahtuu.

En malta olla sanomatta tässä samalla sitä, että nykyisin arviointimenettely, jossa meillä nyt tämä kuuluisa yksi kunta on ollut jonkun verran esillä, on myöskin muista syistä eikä pelkästään taloudellisin perustein. Toivon, että niitä ei tule yhtään enää lisää vaan että kunnat ja kuntien valtuutetut vastuullisina toimijoina pystyvät hoitamaan asiat niin, että tätä muuta syytä, että kunnan asioita ei pystyttäisi asiallisesti hoitamaan, ei tule. — Kiitoksia.

18.36 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Kriisikuntien tilanne on toki ollut pitkään vaikea ennen kriisikunnaksi joutumista, ja siihen ei ole vain yhtä syytä. Moni kunta on, kuten edustaja Paatero täällä jo sanoi, alkanut pelätä kriisikunnan merkkien lähentymistä, ja ehkä näitä pelon syitä olisi syytä pohtia nyt vähän tarkemmin.

Moni kunta teki ensi vuoden budjettia hyvin kummallisessa tilanteessa. Toisaalta kuntatalous on vahvistunut ja monilla alueilla saadaan hyviä uutisia elinkeino- ja työllisyysrintamalta, kuitenkin kuntien talouden ennustamisessa oli vaikeuksia. Nyt onkin selvinnyt, että kuntiin kohdistuneet valtionosuuksien leikkaukset ovat syöneet kaiken sen talouskasvun myötä odotettuna pidetyn hyvän kuntatalouteen. Samaan aikaan uudet tehtävät ja velvoitteet on lisätty osittain ilman rahaa. Tilanne ei voi jatkua näin, vaan kunnat kaipaavat nyt selvää muutosta kuntatalouden pohjaan, jotta jatkossa taloutta voidaan suunnitella ja sitä voidaan ennustaa ja vakauttaa.

Yksi viime vuosien kummallisuuksista tulee ilmi esimerkiksi aluesairaaloitten leikkaus- ja päivystystoiminnan keskittämisen myötä tehdyistä säästövaateista. Hallitus perusteli vajaa pari vuotta sitten uutta asetusta potilasturvallisuudella, ja taustalla olivat myös julkisen talouden säästöt. Julkisen puolen leikkaustoiminta ajettiin alas pienemmistä yksiköistä.

Tänä syksynä näiden yksiköiden henkilöstön ja aluesairaalaapaikkakuntien reilu vuosi sitten esittämät uhkakuvat alkavat konkretisoitua. Kuntaliiton teettämän kyselyn perusteella on selvinnyt, etteivät luvut säästöt ole toteutumassa. Kyselyssä sairaanhoitopiirit vastasivat säästöjen jääneen muutamaa miljoonaa euroon, ja puolet vastasi asetuksen lisäneiden kustannuksia. Erikoissairaanhoidon keskittämisen vaikutusten tulkinta kyselyiden

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

pohjalta on niin vuonna 2017 kuin vuonna 2018 samansuuntainen. Vastanneista sairaanhoitopiireistä viisi arvioi menojen jopa kasvaneen, kun taas neljässä oli saavutettu säästöjä esityksestä johtuen. Kuntaliiton mukaan yhteenvetona voi todeta, että vain noin 4 prosenttia tavoitelluista säästöistä saavutetaan. Erikoissairaanhoidon säästötavoitteeksi esitetty 260 miljoonaa euroa ei ole toteutumassa näillä toimenpiteillä. Kuntaliiton teettämän kyselytutkimuksen mukaan realistisempi säästötoteuma olisi korkeintaan 10 miljoonassa eurossa.

Mikäli säästövaikutukset todella jäävät näin alhaiselle tasolle, on syytä sanoa, että hallituksen tekemältä keskittämiseltä putoaa se viimeinenkin pohja pois. Kuitenkin, säästöjen toteutumattomuudesta huolimatta, valtionosuuksia on leikattu, ikään kuin kaavaillut säästöt olisivat toteutuneet täysimääräisesti. Tämä koskee erityisesti erikoissairaanhoidon keskittämistavoitteista ennakoituja hyötyjä sekä omais- ja perhehoidon kehittämisen oletettuja vaikutuksia pitkäaikaislaitoshoidon vähentämiseen. Kokonaisuutena tämä on ihan uutta politiikkaa, kun jo ennakoon viedään valtionosuudet, vaikka toteuma-arviot on tehty ehkä vähän heikoin perustein.

Ensi vuonna valtionavut alenevat 3 prosenttia, peruspalveluiden valtionosuudet 2 prosenttia tämänvuotisesta. Samaan aikaan lähes jokaisessa keskikokoisessa kunnassa väestö ikääntyy ja siitä johtuen myös palvelutarve kasvaa. Sen vuoksi nyt ollaan kunnissa valitettavasti kovalla hädällä suunnittelemassa lisää palveluiden leikkauksia. Tämä kuntatalouden yhtälö tulee ratkaista suunnitelmallisesti, eikä saa tehdä hätiköityjä leikkauksia oikaisutakseen yhden vuoden taloutta. Kriisikuntia saadaan tulemaan tällaisin toimin.

Nyt olisi syytä lopettaa kuntia kalvavat ennakkolliset valtionosuusleikkaukset, jotka eivät perustu kuntien todellisuuteen. Toivottavasti viimeistään seuraava hallitus on valmis uudistamaan kuntatalouden suuntaa.

18.40 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! On aivan hyvä, että näitä kriteerejä tarkastellaan aika ajoin ja saatetaan ajan tasalle. On syytä kuitenkin muistaa se kokonaiskuva, mitä taloudessa tällä vaalikaudella on tapahtunut ja viime vuosien aikana on tapahtunut. Talous on kasvanut vahvasti, ja se näkyy myös kuntataloudessa. On totta myös se, että meillä on kuntataloudessa valtionosuuksissa pienenlainen notkahdus, joka johtuu siitä, että valtion ja kuntien välinen kustannusten jaon tarkistus on tehty ja se vähentää valtionosuutta noin 200 miljoonalla eurolla. Hallitusohjelman mukaiset kuntien tehtäviä vähentävät toimenpiteet vähentävät sekä kuntien menoja että valtionosuutta. Tämä on syytä muistaa kanssa. Lisäksi vielä kilpailukykysovimukseen liittyvä valtionosuuksien vähennys kasvaa. Valtion toimenpiteitten yhteisvaikutus kuntatalouteen on noin 254 miljoonaa euroa, mikä näkyy ensi vuoden, 2019 taloudessa kunnissa. Että nämä on syytä ottaa huomioon, ja pitää muistaa myös sekin, että kuitenkin suunta on positiiviseen päin, kun on työpaikkoja saatu lisää ja se näkyy sekä kuntien verotuloissa, seurakuntien verotuloissa että tietenkin valtion verotuloissa positiivisena.

Totta kai pitää muistaa se — kuten kaikki kansanedustajat varmasti tiedämme — että jos henkilö on kunnassa työttömänä ja on tietenkin huomattavasti menettänyt tulojaan, se vaikuttaa välittömästi kuntien verotuloihin hänen osaltaan. Sitten kun työttömyys menee pitkäaikaistyöttömyydeksi, se johtaa sitten siihen, että kunnan osuudeksi työmarkkinatuesta tulee se puolet helposti maksettavaksi, jolloin se kuntameno ei kuin lisääntyy. Ikävä kyllä näitä tapauksia on ollut viime vuosina vähän liikaa. Viime vaalikaudella tämä homman

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

karkasi käsistä, mutta nythän me olemme kuroneet sitä umpeen, ja muun muassa pitkäaikaistyöttömiä on ilahduttavasti päässyt työmarkkinoille takaisin. En muista tarkkaa lukumäärää, mutta kymmenistätuhansista kuitenkin puhutaan, mikä on erittäin hieno asia.

On syytä muistaa sekin, että tällä samalla linjalla on jatkettava. Työllisyysaste on nyt suurin piirtein 71,7 eli 4 prosenttiyksikköä enemmän kuin sillä hetkellä kun Sipilän hallitus aloitti, eli on menty valtavasti eteenpäin. Julkinen talous on parantunut 6—7 miljardilla eurolla, ja 120 000 ihmistä suurin piirtein on saanut työpaikan. Että kehityssuunta on hyvä, mutta tähän mukavuudentunteeseen ei missään nimessä saa nyt jäädä, vaan meidän on pidettävä huoli siitä, että tämä lähes 72 prosentin työllisyysaste saadaan nousemaan seuraavalla vaalikaudella tuonne lähemmäksi 75:tä. Se olisi valtiontalouden ja myös julkisen talouden kannalta yleensä se oikea kestävä taso, jolloin pystyisimme tätä kansantaloutta ja Suomea, rakasta isänmaatamme, rakentamaan parempaan suuntaan. Toivoakseni silloin päästään jo siihen tilanteeseen, että tämä kasvu, joka on lähtenyt liikkeelle, niin että kasvua on joka puolella Suomea tällä hetkellä — kuten Helsingin Sanomien pääkirjoituskin tässä taannoin kirjoitti — saataisiin jatkumaan kaikkialla Suomessa eikä vain suurissa kasvukeskuksissa.

18.43 Eerikki Viljanen kesk: Arvoisa puhemies! Tämä esitys kuntalain muuttamiseksi on tärkeä, todella tärkeä, vaikka aihepiiri on synkkä. Kuntalain erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettelyn käynnistämisen edellytyksiä ehdotetaan muutettavaksi kuvaamaan tarkemmin tulorahoituksen riittävyyttä, ja menettelyn edellytyksistä suhteista velkaantuneisuutta kuvaava tunnusluku ehdotetaan korvattavaksi lainanhoitokykyä kuvaavalla konsernitilinpäätöksen laskennallisella lainanhoitokatteella.

Kuten täällä edustaja Paatero jo totesi, on erittäin tärkeää, että kuntien taloudellista asemaa ja velanmaksukykyä tarkastellaan nimenomaan konsernitasolla. Tarkastelemalla konsernitasolla voidaan, ja ainoastaan silloin voidaan, saada todellinen kuva kunnan taloudellisesta tilanteesta, kunnan kyvystä hoitaa velkaansa, kunnan kyvystä vastata taloudellisista velvoitteistaan — kokonaiskuva kunnan taloudesta.

Pidän myös erittäin hyvänä, että kuntien vuokratuut ehdotetaan rinnastettavaksi lainoihin tässä esityksessä.

Arvoisa puhemies! Tämä aihepiiri on synkkä, mutta aivan kuten edustaja Hoskonen edellä totesi, onneksemme työllisyys maassamme on tällä vaalikaudella vahvistunut erittäin merkittävästi. Kuten Hoskonen totesi, kuntataloudellekin, kuten valtiontaloudellekin, on erittäin suuri merkitys myös taloudellisessa mielessä, jos ja kun ihminen työllistyy ja siirtyy yhteiskunnan taloudenpidossa, voi sanoa näin, saamapuolelta maksupuolelle. Tämä talouden vahvistuminen on erittäin tärkeää siinäkin mielessä, että vaikka nyt tehdään hyvää lainsäädäntöä kriisikuntakriteerien muuttamiseksi, niin talouden vahvistumisen ja työllistymisen vahvistumisen kautta näitä kriteereitä tullaan tarvitsemaan toivottavasti ja todennäköisesti yhä harvemmin. Työllisyyden vahvistuminen ja verotulokertymien kasvaminen on kuntien taloudelle kuitenkin ylivoimaisesti se keskeisin ja tärkein talouden kivijalka ja tulonlähde, jota kautta syntyy tai on syntymättä se tilanne, tuleeko kunta täyttämään yhden tai useampia näistä kriteereistä. Toivottavasti talouden kehitys ja kasvu jatkuu suotuisana ja maassa on niin hyvä hallitus kuin tällä hetkellä, joka luo edellytyksiä työllisyyden vahvistumiselle ja sitä kautta kuntataloudenkin vahvistumiselle.

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

18.46 Sirpa Paatero sd: Rouva puhemies! Tässä jos katsoo hieman eteenpäin, niin ehkä tämä kaunis aurinko on saamassa aika mustia pilviä ihan maailmantaloudellisesti mutta myöskin kuntien osalta, ihan tämän päivän faktoilla kun katsotaan.

Sitten toinen asia: meillähän on kyllä työllisyys parantunut ja tuloveron alennuksia on tehty, ja minun näkökulmastani näyttää siltä, että kunnat ovat ne maksaneet, siitä syystä, että kun minä katson, ja me kaikki voimme katsoa, kuntaveroprosentin kasvua, joka on aika lailla keskivertona noin 20 tällä hetkellä, niin efektiivinen prosentti eli se, minkä kunnat saavat, on 14, ja se gäppi vain kasvaa, ja sehän johtuu näistä vähennyksistä.

Tampereen esimerkki, kun kävin siellä vierailulla jossain kohtaa, oli se, että vuonna 2016 he ovat saaneet verotuloja enemmän kuin nyt, vaikka Tampereella on asukasmäärä lisääntynyt, vaikka työllisyys on parantunut, vaikka palkat ovat kasvaneet, siitä huolimatta heidän verotulonsa, minkä he saavat kuntaverosta, ovat laskeneet. Tämä on ihan käsittämätön yhtälö, että kunnat itse asiassa ovat maksaneet nämä tuloveron alennukset — jos katsoo kärjistäen.

Toinen iso ongelma, tämän efektiivisen tuloveroprosentin mukaan, on se, että meillä on myöskin hyvin erilaisia kuntia. Kun katsoo sitä plussaa, mitä kunnat tekevät, niin se on itse asiassa kokonaan Helsingissä. Helsingin plussa ensi vuoden budjetissa on monta sataa miljoonaa euroa, ja se on lähestulkoon se sama summa, mikä on kuntien kokonaisplussa ensi vuoden budjetissa. Jos putsataan Helsinki pois, kuntien ensi vuoden budjetit näyttävät todella paljon surullisemmilta, mutta kun katsoo keskiarvoa, missä Helsinki on mukana, niin näyttää paljon kivemmalta.

Tähän työllistämiseen liittyen en malta olla vielä sanomatta sitä, että valitettavasti juuri tällä viikolla tuli tieto siitä, että kaikki työllistämiskokeilut lopetetaan eli ne hyvät mallit, mitä vaikkapa siellä Pirkanmaalla ja Tampereen alueella ynnä muualla on tehty, vaikkapa Vantaalla. Siellä ollaan hyvin surullisia siitä, että tätä hyvää mallia näitten pitkäaikaistyöttömien aktivoimiseksi ei voida enää jatkaa, vaan ne ajetaan alas ja palataan siihen aikaisempaan malliin, mistä ei ole ollut hyviä tuloksia. Mutta jos halutaan hoitaa tätä asiaa näin, niin tämä vain yleisesti kuntatalouteen.

18.49 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! En missään nimessä kiistä sitä täällä esitettyä tosiasiaa, että monessa kunnassa työllisyystilanne on kohentunut huomattavasti.

Mutta ongelma on juuri se, jonka edustaja Paatero täällä hyvin edellä kuvasi. Siitä huolimatta, että tilanne alueella, taloudellinen tilanne alueella kokonaisuudessaan on parantunut, kunnan oma talous ei ole kokenut vastaavanlaista paranemista. Moni kunta joutui nostamaan veroprosenttiaan ensi vuoden osalta. Esimerkiksi Raumalla pelkästään valtionosuusleikkaukset tarkoittivat yhtä veroprosenttia — pelkästään leikkaukset yhtä veroprosenttia. Ja kun sitten ajatellaan, että samanaikaisesti väestö vielä kaupungissa vanhenee, niin tämä yhtälö on vain mahdoton. Tietenkin myös tiedetään, että meillä on verojärjestelmä muutoksessa, työ murroksessa ja muutoksessa, jota myötä myöskin kunnat joutuvat aivan uudella tavalla miettimään, miten jatkossa, mistä tulevat ne varat, joilla sitten jatkossa järjestetään kuntalaisille tarvittavat palvelut.

Nämä ennakkolliset säästöt, jotka siis on tehty kuntatalouteen etukäteen, vaikka kustannukset edelleen ovat siellä kuntien kannettavina, tuntuvat kunnista tuplarangaistukselta, väärältä teolta. On myöskin sanottava, että Kuntaliitto toivoo kuntatalouden kestävyys turvaamiseksi rahoitusjärjestelmän uudistamista ja on myös asettanut selkeät ikään kuin vaateetkin eduskunnalle ja tulevalle hallitukselle: Kun tulee uusia tehtäviä, kun laajenne-

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

taan toimintaa, niin siihen pitää myöskin saada täysimääräinen valtionosuus. Myöskin arvioiden tehtävämuutosten vaikutuksista kuntien talouteen tulee perustua realistisiin laskentaoletuksiin — eli juuri se, josta äsken omalla esimerkilläni kerroin — ja indeksikorotukset on toteutettava täysimääräisesti.

Kyllä tämä kertoo sitä kuntien todellisuutta. Ei siis maalata vaaleanpunaisin silmälasein kuntien taloutta, koska tilanne on valtaosassa muista kunnista aivan toisenlainen kuin mitä se on Helsingissä.

18.52 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Todellakin, Helsingissä kunta-laisten keskimääräinen ansio on varmaan korkeampi kuin jossakin Utsjoella taikka Ilomantsissa. Se on selvä asia, siitä ei tarvitse luentoa pitää. Iso syyhän siihen on se, kun itä-suomalaisen kunnan asukkaista suuri osa eläkeläisiä, jotka saavat hyvin pientä eläkettä, kun taas täällä jossakin Kauniaisissa asuu — otetaan se ääriesimerkki — korkeatuloisia, hyväpalkkaisia ihmisiä. Totta kai siellä kuntaveron määrä on ihan merkittävästi suurempi, turha meidän on siitä väitellä.

Se, mikä iso juttu tässä asiassa on, on se, että kun olemme tässä talossa päättäneet monina vuosina ennen tätäkin eduskuntaa, että verotusta on kevennetty, niin pienituloisten verotusta ja heidän asemaansa ei valtionveroja keventämällä voida helpottaa yhtään, koska pienituloiset eivät maksa valtionveroa senttiäkään, niin on menty muun muassa ansiotulovähennyksen korottamisen tai jonkun muun keinon kautta kuntaveroja keventämään. Sieltähän se tulee, tämä efektiivinen veroprosentin määrä, mistä puhui edustaja Paatero, korkeasti arvostamani edustaja, Kuntaliitossakin ansioitunut henkilö, joka tietää nämä asiat paljon paremmin kuin minä. Sieltähän nämä syyt johtuvat. En haluaisi tässä millään lailla polemisoida, totean vain sen, että näin tässä on käynyt.

Nyt meidän pitää huoli siitä, että kun Suomi on päässyt vihdoin ja viimein tähän eurooppalaisen kasvun kierteeseen, positiiviseen kierteeseen, mukaan, niin sitä kierrettä on ylläpidettävä. Miten se pidetään? Meidän on pidettävä kustannuskilpailukykyämme kunnossa. Kilpailukykysovimus tähän tähtäsi, ja siihen se pääsi. Me olimme noin 10 prosenttiyksikköä kilpailijamaitamme jäljessä, kun tämä hallitus aloitti. Ei kustannuskilpailukyky, millä me yritämme pärjätä maailmanmarkkinoilla, tule meille taivaan mannana niskaan, vaan meidän on itse se tehtävä. Aikanaan, kun euroon menimme, me valitsimme sen tien, että meidän on itse tehtävä se sisäinen devalvaatio. Ennenhän d-pillereillä hommat hoidettiin niin, että kun kustannukset nousivat, niin taas devalvoitiin, yksi tai kaksi tai kolme kertaa, — sitä mukaa kun kustannukset nousivat, niin rahan ulkoisella arvollahan sitä pelattiin. Valuutta-arvoa vähennettiin ja saatiin taas vienti vetämään, mutta siinä sitten valitettavasti kärsivät ne, joilla oli vähiten markkoja taskussa. Ei tämä ole tässä salissa oleville kenellekään outo ilmiö. Kannattaa muistaa nämä tosiasiat.

Ja nyt sitten yksi asia, arvoisa rouva puhemies, lopuksi: se, että kun me katsomme tämän kansakunnan talouden kehitystä, niin eiköhän meidän kannattaisi vihdoin ja viimein — kun vihdoin ja viimein ollaan yhtä mieltä siitä, että biotalouden puolella on nyt päästy valtavin harppauksin eteenpäin ja kasvua on joka puolella Suomessa — lopettaa niiden hakkuurajoitusten ja muiden tällaisten tekeminen, ja yhdessä katsottaisiin eteenpäin ja hoidettaisiin ilmastopolitiikkaa siinä samalla ja lopetettaisiin tällainen keinotekoinen jarrujen päälle lyöminen siellä, missä sitä metsää ja biotaloutta on, eli Suomen maaseutukunnissa, joita suurin osa Suomen kunnista muuten on. Toivoisin tällamoista vähän avarakat-

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

seisempaa ajattelua tähän politiikkaan, kun se kuitenkin on koko maa Helsingistä Utsjoelle asti sitä rakasta isänmaata.

Puhemies Paula Risikko: Sitten ministeri Vehviläinen, olkaa hyvä. Riittäisikö 3 minuuttia?

18.55 Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen: Kiitos, arvoisa puhemies! Ensinnäkin haluan todeta, että tässä keskustelussa mentiin aika pitkälle jo näistä kriisikuntakriteereistä, mutta toki ymmärrän sen, että kunta-asioissa on monta eri puolta.

Sitten haluaisin pari kommenttia sanoa:

Ensinnäkin kun täällä taisi edustaja Viljanen sanoa, että aihepiiri on kovin synkkä, ja niin taisi sanoa myös edustaja Hoskonen, niin myös minä haluan korostaa sitä, että arviointimenettely ei tarkoita sitä, että aina olisi se pakkoliitos siellä sen arviointimenettelyn päässä. Meillä on viime vuosilta esimerkkejä myös siitä, että arviointimenettelyn kautta ko. kunta ja sitten valtiovalta ovat yhdessä löytäneet niitä hyviä keinoja ja se kunnan talous on saatu kestäväälle pohjalle.

Itse haluan kyllä todeta, kun katsomme ensi vuodenkin budjettia, jossa edelleen on 1,6 miljardia euroa velanottoa, että ainakin minä sisäistän oman tehtäväni niin, että meidän on pidettävä huolta, hyvää huolta, julkisesta taloudesta, olipa kysymys sitten valtiosta tai erittäin itsehallinnollisista kunnista. Eli hyvin vakaa kuntatalous, vakaa valtiontalous ja vakaa tulevien maakuntien talous — se on meidän kaikkienkin vastuulla, että näin tulee olemaan.

Sitten tähän laajempaan kuntatalouskeskusteluun haluan todeta sen, että me emme ole kyllä tällä vaalikaudella tehneet niin sanottuja tasoleikkauksia sinne kuntien valtionosuuksiin. Indeksit on jätetty korottamatta, niin kuin me kaikki tiedämme. Mutta sitten on olemassa myös mekanismeja, jotka eivät ole poliittisia päätöksiä, jotka valitettavasti heikentävät myös ensi vuonna osan kuntien taloutta, ja yksi niistä on tämä valtion ja kuntien kustannustenjaon tarkistus, johon edustaja Hoskonen viittasi.

Sitten toinen asia, joka minua harmittaa äärimmäisen paljon, liittyy tähän verontilityslakiin. Eli kun veroja tilitetään, niin osa kuuluu valtiolle, osa kuuluu kunnille, osa kuuluu kirkkoille ja osa sitten meille veronmaksajille, ja se lopullinen, tavallaan tieto siitä tulee jälkikäteen. Ja nythän viime vuoden osalta on tilanne sellainen, että sekä pääomaverotuksen myötä että myös näitten kikyyn liittyvien lomarahaleikkausten myötä monella ihmisellä oli liian korkeat veroprosentit, ja nyt tiistaina moni sai sitten isot veronpalautukset. Ja tämä yhteisvaikutus — kun olen seurannut kuntien budjettikäsittelyjä nyt tässä viimeisten viikkojen aikana — on tehnyt sen, että ne menetykset näyttävät aika tavalla suurilta.

Mutta sitten yhteinen käsitys meillä varmasti on, että mikään ei ole sen tärkeämpää kuin vakaa kuntatalous, ja sen takia ollaan asetettu myös tämä valtionosuusjärjestelmän esiselvitys, ja myös Kuntaliitto on siinä toivottavasti hyvin tiiviisti mukana, ja pystytään katsomaan, minkälainen olisi se uusi kuntien valtionosuusjärjestelmä tämän sote-maakuntauudistuksen jälkeen. Se ei ole helppo työ, mutta siihen meidän on aivan välittömästi ryhdyttävä.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan.

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksesta ja laiksi valtiokonttorista annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 281/2018 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan jälleen enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

18.58 **Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitus antoi 5.12. eli viime viikolla esityksen eduskunnalle laiksi Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksesta, joka tunnetaan paremmin nimellä Palkeet. Laki korvaa aiemman asetustasaisen säädöksen. Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus Palkeet tuottaa talous- ja henkilöstöhallinnon palveluja sekä muita vastaavia hallinnon tuki- ja asiantuntijapalveluita. Asiakkaina ovat valtionhallinnon virastot sekä valtion yli 70 000 työntekijää.

Palkeiden palvelutuotannon perustana on palveluhenkisyys, kumppanuus, tehokkaat sähköiset prosessit ja kustannustehokkuus. Palkeet on myös aktiivinen valtionhallinnon prosessien ja oman toimintansa kehittäjä. Palkeet toimii Joensuussa, eli Joensuussa on pääpaikka, lisäksi Palkeet toimii Hämeenlinnassa, Mikkeliissä ja Porissa. Lisäksi tilapäiset toimipisteet sijaitsevat Helsingissä ja Lappeenrannassa. Henkilöstöä on 650. Palkeiden liikevaihto on noin 55 miljoonaa euroa. Palkeet toimii omakustannusperiaatteella. Maksuilla katetaan palvelujen tuottamisen ja kehittämisen kustannukset. Palveluiden ja prosessien kehittäminen tapahtuu yhteistyössä asiakkaiden sekä valtiovarainministeriön ja Valtiokonttorin kanssa.

Palkeet organisaationa aloitti toimintansa 2010. Palvelukeskustoiminta talous- ja henkilöstöasioissa valtionhallinnossa alkoi vuonna 2005. Itse ainakin ajattelen niin, kun välillä aina täälläkin salissa puhutaan alueellistamisesta, tosin aika harvoin nykyään, mutta kuitenkin, että tämä on käsitykseni mukaan hyvä esimerkki alueellistamisesta, joka tehtiin silloin 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenyksellä. Muistan kyllä myös, että ei sekään aivan vaivatta syntynyt, ja kun olin itsekin toisessa ministeriössä vastuutehtävissä, niin muistan, että silloin vielä keskusteltiin siitä, toimiiko Palkeet riittävän hyvällä tavalla. Mutta tällaisia arviointoja ja kriittisyyttä en ole enää viime vuosina siitä kuullut.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksesta. Esityksessä ehdotetaan tehtäväksi eräitä tarkistuksia Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskusta koskevaan organisaatiosäädökseen ja tehdään sääntelystä lain tasoinen. Aiemminhan todellakin palvelukeskuksesta on säädetty vain valtioneuvoston asetustasolla, ja se on aika harvinaista.

Palvelukeskuksen toimipaikoista ehdotetaan lain voimaan tullessa säädettäväksi erillisellä valtioneuvoston asetuksella. Asetuksessa säädetään päätoimipaikaksi Joensuu ja muiksi toimipaikoiksi Hämeenlinna, Mikkeli, Pori ja Helsinki. Palvelukeskuksella voi olla

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

myös muita toimipaikkoja. Tässä esityksessä ei ole uusia toimipaikkaratkaisuja, mutta tämä, mitä on tällä hetkellä, on todettu valtioneuvoston asetuksessa.

Ehdotuksessa esitetään säädettäväksi palvelukeskuksen asemasta, tehtävistä, asiakkaista, johtamisjärjestelmästä, työjärjestyksen antamisesta, palvelukeskuksen ohjauksesta, asioiden ratkaisemisesta ja palveluiden maksullisuudesta.

Valtiokonttorin henkilöstöhallintoon liittyvissä tehtävissä on myös tapahtunut muutoksia, kun osa henkilöstöhallinnon tehtävistä on siirretty hoidettavaksi Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palveluksessa. Tämän vuoksi ehdotetaan samalla myös Valtiokonttorista annetun lain muuttamista tältä osin. Valtiokonttorin tehtäväksi henkilöstöhallinnon osalta ehdotetaan jääväksi työelämäpalvelut. Työelämäpalvelut keskittyvät johtamisen ja esimiestyön sekä valtion työyhteisöjen uudistumisen tukemiseen sekä työsuojelun ja työhyvinvoinnin kehittämiseen.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1. päivänä huhtikuuta 2019.

19.02 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! On aivan erinomaista, että tämä palvelukeskuksia koskeva lainsäädäntö saadaan nyt vihdoinkin lain tasolle. Tähän astihan on toimittu asetuksen perusteella, ja nykyinen perustuslakihan lähtee siitä, että kaiken julkisen toiminnan tulee perustua lakiin ja lakia on tarkoin noudatettava. Nyt ministeri Vehviläiselle on tästä annettava kyllä isot kiitokset isolla K:lla, että näin merkittävä valtion toiminta saadaan vihdoinkin ja viimein lain piiriin ja vakaalle pohjalle.

Voin kokemuksesta sanoa — ja tunnenkin esimerkiksi Joensuussa olevassa Palkeissa työskenteleviä ihmisiä — että he ovat tehneet aivan erinomaista ja tuloksekasta työtä. En ole kuullut sen jälkeen, kun ne käynnistysvaikeudet ohitettiin, mitään muuta kuin pelkästään kiitoksia sen laitoksen toiminnasta. Palkeet on toiminut hyvin, ja se osoittaa sen, että tänä päivänä näistä Palkeista saaduista opeista ottaisi kyllä mielellään lisää hyötyä niin, että pyrittäisiin näitä valtion toimenpiteitä hajauttamaan ympäri maata, koska se on myös kansakunnan tulevaisuuden kannalta viisasta, sillä hajautettu järjestelmä toimii — jos niitä kriisejä joskus on tullakseen — yleensä silloin paremmin kuin keskitetty. Jos vähän katsoo tuonne isompaan maailmaan, niin silloin aikanaan, kun WTC:n tapahtumat olivat New Yorkissa, siellä keskitetty järjestelmä päätettiin sittemmin hajauttaa, kun todettiin, että siinä yhdessä valtavassa rysäyksessä meni valtava määrä isojen yritysten johtoa ja monen muun toimijan johtoa niin, että kyseisten toimijoiden hallinto ja toimenpiteet menivät lamaantumisen tilaan vähäksi aikaa.

Meillä Suomessa pitäisi kyllä nostaa itseämme hieman niskasta ja käyttää Palkeista saatuja kokemuksia niin, että valtion hallintoa hajautettaisiin, niin että tämä keskittäminen, mikä tällä hetkellä on sekä henkisesti että fyysisesti tässä maassa aika pitkälle viety, saataisiin vihdoinkin ja viimein käännettyä toisinkinpäin, koska on sitä osaamista tuolla maakunnissakin, kuten Palkeet on erinomaisella tavalla osoittanut.

19.04 Sirkka-Liisa Anttila kesk: Arvoisa puhemies! Kiitos ministerille esittelystä. Tässähän, niin kuin ministeri totesi, on kysymys siitä, että saatetaan lain tasolle se, mikä on ollut asetuksen tasolla.

Pääministeri Vanhasen kakkoshallituksen aikana, jolloin molemmat olimme sen jäseniä, tämä järjestelmä luotiin, ja varmasti se on ihan tarpeellinen.

Kun ministeri täällä totesi, että ei ole kuulunut mitään, niin minun kysymykseni kuuluu: pyydätkö te kentältä välillä tietoja? Minulla on vain yksi kokemus: Kävin Luonnon-

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

varakeskuksen Jokioisten yksikössä syksyllä kolmisen kuukautta sitten, kun he siirtyivät peruskorjattuihin, pienempiin toimitiloihin, ja siellä sain palautteen, että sitä voisi vielä kehittää. He kokevat, että tiettyjä asioita tehdään kahteen kertaan, ja sen takia vain vinkkinä, että olisi hyvä, että välillä voisi kysellä, että miten he, jotka tekevät ne työt, kokevat oman työnsä nimenomaan järkevyyden ja päällekkäisyyden poistamisen näkökulmasta.

Puhemies Paula Risikko: Haluaako ministeri vastata? — 2 minuuttia, olkaa hyvä.

19.05 Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan tähän edustaja Anttilan puheenvuoroon liittyen sen verran todeta lyhyesti, että on valtavan tärkeätä, kun on kyse tämmöisestä palvelukeskuksesta, joka hoitaa todella laajasti valtionhallinnon eri virastojen asioita, että se asiakaspalaute menee myös suoraan, ja sillä asiakaspalautteella on merkitystä. Me tiedämme eräistä muistakin tahoista valtiolla — puhutaan vaikka Senaatista ja näin — että tulee monta kertaa palautetta ministerille saakka siitä, että ollaan vähän liian kovakorvaisia sille palautteelle. Minä itse ainakin ajattelen niin — tässä tietysti Palkeittenkin osalta pitää katsoa tätä, tulosohejaus on se paikka — että on semmoinen hyvä vuoropuhelu varsinkin näissä tehtävissä, vaikka Palkeet tai sitten tosiaankin vaikka Senaatti, missä tavallaan ollaan monopolitoimijoita asiakkaille. Silloin se tarkoittaa sitä, että niitten pitää myös pystyä paljon enemmän parantamaan laatua, jos tulee tämmöisiä epäselviä tilanteita.

19.06 Sirkka-Liisa Anttila kesk: Arvoisa puhemies! Unohdin sanoa äsken, että tämä henkilö, joka tämän palautteen minulle antoi, sanoi, että vie sitä eteenpäin, ja minäkin omalta osaltani paimennan, että näin tapahtuisi.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan.

11. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi autoverolain liitteen muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 276/2018 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Paula Risikko: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 25/2018 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Keskustelu

19.07 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Henkilö- ja pakettiautoihin on sovellettu uutta hiilidioksidipäästöjen mittaustapaa 1.9.2018 lukien. Uusi WLTP-mittaustapa korvasi aikaisemmin käytössä olleen NEDC-mittaustavan. Hallitus on lähtenyt siitä, ettei päästöjen uusi mittaustapa saa kiristää autoverotusta.

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

Eduskunta käsitteli kesäkuussa, siis viime kesäkuussa, autoverolain muutosesityksen, jossa autoverotasot pyrittiin sopeuttamaan uuden mittaustavan mukaisiin päästöarvoihin siten, että verotasot säilyisivät ennallaan verrattuna tilanteeseen ennen mittaustapamuutoksen voimaantuloa. Jo tätä 1.9.2018 voimaan tullutta muutosta kesällä säädettäessä oli kuitenkin vahva epäily, ettei muutos tee oikeutta isoille autoille. Muutos perustui komission tutkimuslaitoksen JRC:n tekemiin mallinnuksiin, eikä siis todellista tietoa ollut riittävästi luotettavien johtopäätösten tekemiseksi. Eduskunta edellytti tämän vuoksi lausumassaan, että valtiovarainministeriö seuraa muutoksen vaikutuksia verotuksen tasoon ja esittää niistä asiantuntijaselvityksen vuoden 2018 loppuun mennessä. Lausuman mukaan selvityksen antaessa aihetta korjaaviin lainsäädäntötoimenpiteisiin ministeriön tuli valmistella tarvittavat hallituksen esitykset viivytyksettä ja saattaa ne eduskunnan käsiteltäviksi.

Arvoisa puhemies! Nyt ensimmäisessä käsittelyssä oleva esitys perustuu eduskunnan edellyttämään asiantuntijaselvitykseen ja siinä esitettyihin johtopäätöksiin. VTT Oy:n ja Trafín yhteistyönä tehdystä selvityksestä voidaan päätellä, että 1.9.2018 voimaan tullut muutos nosti verotasoa kookkailla autoilla. Tämän korjaamiseksi nyt esitetty verotaulukoiden tarkistus on perusteltu. Myös autoala on asiantuntijakuulemisessa ilmaissut tyytyväisyytensä lopputulokseen. Uusi verotaulukko tuottaa alan mukaan lähes veroneutraalin lopputuloksen.

Lainmuutos on tarkoitettu tulemaan voimaan ensi vuoden alusta. Sitä kuitenkin sovelletaan esityksen julkistamisesta eli 3. joulukuuta 2018 lähtien. Verohallinto palauttaa liikaa maksetun autoveron viran puolesta. Esityksen käsittelyä täällä eduskunnassa voitaneen pitää verrattain joudukkaana, sillä esitys annettiin itsenäisyyspäivän aattona. Valiokunta esittää hallituksen esityksen hyväksymistä muuttamattomana.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 276/2018 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

12. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kestävän metsätalouden määräraikaisen rahoituslain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 153/2018 vp

Valiokunnan mietintö MmVM 19/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Paula Risikko: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 12. asia. Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 19/2018 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Keskustelu

19.11 **Anne Kalmari kesk** (esittelypuheenvuoro): Rouva puhemies! Valiokunta oli yksimielinen päätöksessään tästä Kemera-lain muutoksesta. Lakiin lisättäisiin säännös, joka mahdollistaisi automaattisen päätöksenteon taimikon varhaishoidon, nuoren metsän hoidon ja terveyslannoituksen tuen myöntämiseksi sekä sitten, kun toimet on tehty, lopullises-

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

ta määrästä päättämiseksi. Samalla muutettaisiin muutoksenhakua koskevaa säännöstä siten osin kuin on kyse muutoksenhausta oikaisuvaatimuksen johdosta hallinto-oikeuden tekemään päätökseen. Mitä tässä nyt sitten selkokielellä tapahtui: tapahtui se, että kun Kementä-päätökset pitää tehdä EU-säännösten mukaan — etukäteen ennakkopäätös ja sitten, kun toimet on tehty, vielä jälkikäteen — ja tämä on vaatinut turhaa paperilla tehtävää käsityötä, niin nyt se automatisoidaan, aivan kuten monet veropäätökset.

Oli aika mielenkiintoista, että oikeusministeriö vähän takkuili tämän asian kanssa ja ei olisi halunnut, että se menee eteenpäin, mutta kuitenkin sieltä sitten saatiin selvitykset, että näin voidaan toimia. Asia on erittäin järkevä, ja se poistaa turhaa työtä ja turhaa ajankäyttöä joutaviin asioihin, ja nyt Metsäkeskuksessa voidaan sitten keskittyä enemmän kehittämiseen. Samalla tietenkin päätöksenteko nopeutuu, ja voidaan olla paljon enemmän reaalijasssa.

Emme nähneet valiokunnassa yhtään negatiivista asiaa tässä, vaan olemme iloisia, että tämä menee eteenpäin.

19.12 Eerikki Viljanen kesk: Arvoisa puhemies! Tässä esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kestävä metsätalouden määräaikaista rahoituslakia niin, että lakiin lisättäisiin säännös, joka mahdollistaisi automaattisen päätöksenteon taimikon varhaishoidon, nuoren metsän hoidon ja terveyslannoituksen tuen myöntämiseksi sekä tuen lopullisesta määrästä päättämiseksi. Tämä muutos on pieni ja tekninen mutta täysin oikeansuuntainen. Ajatellamme asiaa sitten yksittäisen suomalaisen metsänomistajan, kuntien, valtion tai kansantalouden näkökulmasta, nuorten metsien hoitaminen, hoitorästien hoitaminen, metsien kasvukunnosta huolehtiminen ja metsän mahdollisimman hyvän kasvukunnon varmistaminen ovat erittäin tärkeitä asioita.

Asia on tärkeä niin talouden näkökulmasta kuin tänä päivänä yhä enemmän painottuvan ilmaston ja hiilensidonnan näkökulmasta. Hyvin hoidettu, hyvin kasvava metsä sitoo hiiltä. Kiihtyvä metsien hiilensidonta synnyttää sitä hiilinielua, jonka koosta täällä on viime viikkoina käyty välillä kiivastakin väittelyä. Hiilinielujen koosta on erilaisia näkemyksiä, mutta siitä taitavat kaikki olla samaa mieltä, että hyvin hoidettu metsä sitoo hiiltä kaikkein tehokkaimmin.

Arvoisa puhemies! Kuten alussa totesin, tämä lakimuutos on pieni, ja valiokunta oli siitä täysin yksimielinen, mutta lakimuutos on täysin oikeansuuntainen. Kaikki toimet ja muutokset, jotka helpottavat ja edesauttavat metsien hyvää hoitoa ja etenkin nuorten metsien hoitorästien selvittämistä ja niiden tekemistä ja metsien kasvukunnon parantamista, ovat erittäin tervetulleita.

19.14 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! On erittäin hieno asia, että kestävä metsätalouden rahoituslakiin saadaan tällainen automaattinen menettely voimaan. Aikaisemmalta uraltani olin yksityismetsätalouden puolella yli 20 vuotta juuri näissä metsänparannus- ja muissa tehtävissä, ja silloinhan taimikon hoito todella tehtiin niin, että ainoa sopimus, mikä tehtiin ennen taimikon hoitoa, oli maanomistajan kanssa tehty sopimus siitä, että homma tehdään, ja esitettiin samalla maanomistajille kustannusarvio. Sitteen kun työ oli tehty, niin tehtiin se toteutusilmoitus, yksi ainoa paperi, joka meni Metsäkeskukseen, jonka perusteella rahoitus tuli. Elikkä silloin ei ollut tässä asiassa ollenkaan byrokratiaa, byrokratiaa ei yhtään. Ihmettelin silloin, kun tämä byrokratia pikkuhiljaa hiipi

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

takaisin yksityismetsätalouden puolelle. Nythän tässä ollaan näköjään sitten palaamassa taas vanhaan hyvään menettelyyn, että oltaisiin tällaisen automaattimenettelyn piirissä.

On itsestäänselvää, että kun yhteiskunnan varoista jaetaan joitakin tukia, siihen liittyy aina kontrolli ja tarkastukset, otantatarkastukset, mikä lienee tällaisissa tapauksissa se kaikkein parhain menettely, mutta ehdottomasti tällainen menettely, jossa taimikon hoidot tehdään nopeasti, juohevasti ilman byrokratiaa ja sitten otantatarkastuksella tehdään, on se ainoa oikea tie. Kun mennään sitten muihin menettelyihin, joita nyt tässä on kokeiltu, niin se on aina tappio koko yksityismetsätaloudelle, koska se vähentää sitä todellista työmäärää, ohjaa rahoja väärään paikkaan eli byrokratiaan, ja mikä pahinta, se metsä jää hoitamatta. Elikkä tässä asiassa ollaan palaamassa näköjään vanhaan hyvään aikaan, vaikka vanhoja ei saisi muistella, mutta nyt oli pakko.

Arvoisa rouva puhemies! Samassa yhteydessä haluan tämän ilmastomuutoksen myötä sanoa metsien hyvästä hoidosta, että kuten edustaja Viljanen erinomaisessa puheenvuorossaan äsken sanoi, hiilensidonta onnistuu vain hyvin kasvavassa metsässä. Semmoinen suojeltu metsä, joka ei kasva ja lahoaa pystyyn, sehän on hiilen tuottaja, ei hiilen sitoja.

Mutta tässä asiassa tärkeintä olisi nyt huomata, että kun Kemera-lakia ollaan ensi vuosikymmenen alussa muuttamassa, uusimassa kokonaan, niin toivoisin, arvoisa puhemies, että uudessa laissa otettaisiin metsien terveyslannoitus paljon jämäkämmin esille. Pitää muistaa, että kun esimerkiksi hakkuita lisätään, harvennushakkuita nimenomaan, niin metsistähän totta kai poistuu hiiltä ja se menee sitten, meneekö sellutehtaalle vai meneekö se sahalle, minne meneekään se metsästä lähtevä puu, ja metsään pitää palauttaa sitä kasvuvoimaa elikkä hivenaineita ja ravinteita sillä keinoin, että metsä kasvaisi edelleen. Tuhkalanhoitus tässä suhteessa on erinomainen asia, koska se tuhka, mikä on voimalaitoksissa poltettu energiaksi, palautettaisiin metsään lannoittamalla metsää ja samalla hoitaisi metsien ravinnetasapainoa ja tasoittaisi metsien happamuutta. Suomen maaperäthän tunnetusti ovat happamia.

Toivon, että uudessa Kemera-laissa otetaan tämä esille, koska nimenomaan happamuu-den oikea säätö ja ravinteiden oikea taso lisäävät helposti monta monta mottia hehtaarille metsien kasvua per vuosi, ja kun Suomessa metsää on yli 20 miljoonaa hehtaaria, niin jos saadaan vaikka yksi motti hehtaarille lisäkasvua muutamilla alueilla, niin saavutamme nopeiten sen hyödyn, mikä ilmastomuutosta palvelee, elikkä puuta lisää vähällä vaivalla.

19.18 Anne Kalmari kesk: Arvoisa rouva puhemies! Kiitoksia hyvistä puheenvuoroista. Edustaja Viljanen nosti tuossa hiilensidontan, ja todellakin tässäkin omalta pieneltä osaltaan tehdään edellytyksiä sille, että se hiilensidonta on entistä suurempaa. Mitä enemmän varhaishoitamme taimikoitamme ja nuoria metsiä ja mitä enemmän niitä terveyslannoitetaan, sitä enemmän metsät kasvavat. Tämä on juuri se asia, mihin tulevaisuudessa kannattaa panostaa, että saamme sitä metsien kasvua ja yhä suurempaa hiilinielua syntymään.

Vielä tästä varsinaisesta lainsäädännöstä:

Olemme olleet edellisissä Kemera-mietinnöissä huolissamme siitä, miten paljon pienissä hankkeissa rahaa jää välille ja vain pieni osa siitä Kemera-rahoituksesta menee varsinaiseen toimintaan. Nyt tässä itse asiassa siihenkin on tulossa parannusta niin, että enemmän rahaa jaettavaksi siihen varsinaiseen työhön säästyy.

Mikäli on jotain epäselvyyksiä sitten toteutusselvityksessä ja niissä alkuperäisissä hakemuksissa, silloin metsänomistajan oikeusturva kyllä toteutuu, koska silloin sitten käsitellään käsipelillä nämä hakemukset. Eli todellakin hienoa työtä sieltä ministeriöstä.

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

19.19 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Kemera-lain uudistamisessa ja yleensä näissä taimikon- ja metsänhoitoasioissa kannattaisi muistaa se, että meillä on viime vuosina tapahtunut valtaisa metsänomistajarakennemuutos. Yhä harvempi metsänomistaja asuu siinä metsänsä lähellä, jolloin näiden taimikoidenhoitojen ja muiden metsänhoitotöiden tekemiseen tarvitaan työvoimaa. Toki moni metsänomistaja edelleen sitkeästi tekee näitä töitä. Arvostan suuresti sitä panosta, minkä metsänomistajat omaan metsäänsä ovat vuosien saatossa antaneet, ja toivon mukaan työ jatkuu ja uudet sukupolvet ottavat vastuun metsien hoidosta.

Mutta tulevana vuosina Kemera-lain uudistaminen tulee erittäin tärkeään aikaan. Meidän on saatava tähän maahan semmoinen Kemera-laki, joka antaa semmoisen pienen porkkanan, joka kannustaa ihmisiä hoitamaan omia metsiään ja myös palkkaamaan sinne metsäänsä ammattimetsurin töihin. Todella hiilensidontaa kun ajatellaan, taimikkovaiheessa tehty taimikonhoito on ensiarvoisen tärkeä sen metsän alkukehityksen kannalta, ja jatkokehityksen kannalta sitten ajallaan tehty harvennushakkuut ovat se seuraava porras. Sen jälkeen on järkevää harkita sitä äsken mainitsemaani metsän terveyslannoitusta, joka näkyy esimerkiksi tuolla kotiseudullani Pohjois-Karjalassa ja myös tuolla Savon alueella. Siellähän on vanhoja, isoja, valtavia kaskialueita, ja näillä kaskialueillahan maaperässä on tällainen hivenravinnepuutos, muun muassa boori sieltä puuttuu aika monelta metsäkuviolta, ja muun muassa taimikoissa ja varsinkin kuusikoissa se näkyy erittäin voimakkaana kasvuhäiriönä, ja tämä kasvuhäiriö ei ole millään muulla korjattavissa kuin järkevästi suunnitellulla terveyslannoituksella. Kun se terveyslannoitus tehdään oikeaoppisesti, silloin varmistetaan metsän hyvä kehitys ja ennen kaikkea saadaan se sato talteen, mihin on pyritty.

On totta, että metsienhoidon sijoitus tänä päivänä poikii tuottoa vasta vuosikymmenten päästä. Se on pitkäjännitteistä työtä, mutta katsokaapa ympärillemme, hyvät ystävät, me olemme sotien jälkeen tuplanneet metsien puuvaraston, ja metsien kasvu on yli kaksinkertaistunut. Nyt me pystymme nauttimaan näistä hedelmistä, mitä isämme ovat aikoinaan tehneet sitkeästi vuosikymmeniä ajattelemta ollenkaan sitä, että se tuotto on siellä vuosikymmenten päässä. Samaa perinnettä pitää eduskunnassa meidän jatkaa nyt, että annamme siihen mahdollisuuden.

Kysymys on yksistä kymmenistä miljoonista euroista per vuosi, mutta se määrä työtä, minkä se luo Suomeen... Jos joku rohkenee vielä katsoa sen verran pitemmälle, että katsotaan, mikä teollisuus Suomeen on luotu metsien avulla, niin se on tietenkin metalliteollisuus, kemianteollisuus ja monta muuta. Sähköpuoli on kehittynyt valtavasti nimenomaan metsien ansiosta, koska koneita ja laitteita on pitänyt ruveta suunnittelemaan, jotta sahat pelaavat ja sellutehtaat pelaavat ja niin edelleen. Tämä on Suomen kansallinen etu, ja toivon, että tässä talossa tästä asiasta vallitsisi loistava yksimielisyys. Sitä suorastaan jään odottamaan.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 153/2018 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

13. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi opintotukilain 17 ja 19 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 234/2018 vp

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 13/2018 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 234/2018 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

14. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi aravalainojen lainaehtojes muuttamisesta eräissä tapauksissa annetun lain, vuokra- ja asumisoikeustaloyhteisöjen talouden tervehdyttämisavustuksista annetun lain sekä aravarajoituslain 16 a ja 17 a §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 208/2018 vp

Valiokunnan mietintö YmVM 15/2018 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 208/2018 vp sisältyvät 1.-3. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

15. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 207/2018 vp

Lakialoite LA 76/2017 vp, 20/2018 vp

Valiokunnan mietintö StVM 21/2018 vp

Toinen käsittely

Puhemies Paula Risikko: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 15. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä.

Keskustelu

19.23 **Kari Kulmala sin:** Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rintamaveteraanien kuntoutuksesta annettua lakia. Jatkossa vuosien 39—45 sotiin osallistuneille rintamaveteraaneille, joilla on rintamasotilastunnus, rintamapalvelutunnus tai rintamatunnus korvataan kotona asumista tukevat palvelut. Valtiokonttori korvaisi tästä kunnille ja kuntayhtymille aiheutuneet kustannukset. Kunnat ja kuntayhtymät järjestävät nykyisin rintamaveteraaneille kotona asumista tukevia palveluita Valtiokonttorin maksaman määrärahan puitteissa, mutta palvelut ovat olleet erilaiset kuin sotainvalideille maksettavat tuet. Jatkossa rintamaveteraanit ja sotainvalidit ovat yhdenvertaisessa asemassa kotona asumista tukevien palveluiden osalta. Esityksessä ehdotetaan, että rintamaveteraaneille mahdollistettaisiin samansisältöiset kotona asumista tukevat palvelut kuin sotainvalideille sotilasvammalain perusteella. Mielestäni tämä on ainut ja oikea päätös, ja voi vain ihmetellä, miksei tätä päätöstä ole tehty jo aikaisemmin.

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

Arvoisa rouva puhemies! Toivoisin, että myös vuonna 1926 syntyneet näihin sotiin osallistuneet rintamaveteraanit saisivat samat tuet, ja toivottavasti näin onkin. Olen ehkä vajavaisesti lukenut tämän hallituksen esityksen tältä osin.

19.25 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Tässä valiokunnan mietinnössä todetaan, että rintamaveteraaneille säädetään lakiin perustuva nimenomainen oikeus kotona asumista tukeviin palveluihin ja ne korvataan kunnille ja kuntayhtymille valtion varoista. Vaikka rintamaveteraaneille on annettu kotona asumista tukevia palveluja valtion myöntämän määrärahan puitteissa jo nykyisen sääntelyn nojalla, vahvistaa tämä esitys valiokunnan näkemyksen mukaan veteraanien oikeutta saada näitä palveluja sekä laajentaa jossakin määrin korvattavia palveluja. Valiokunta pitää myös periaatteellisesti tärkeänä, että ehdotuksella selkeytetään rintamaveteraanien oikeudellista asemaa sekä vahvistetaan heidän oikeuttaan kotona asumista tukeviin palveluihin tämän lainsäädännön tasolla.

Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta käsitteli tänään myös merkittävän lakialoitteen, jossa kaikkien puolueiden yhteisellä sitoumuksella esitetään, että sotilasvammalain mukaiseen hoitoon oikeuttavan vamman haitta-asterajaa lasketaan 20 prosentista 10 prosenttiin. Jatkossa siis helpotetaan niiden sotainvalidien pääsyä valtion kustantamaan hoitoon ja kuntoutukseen, jotka eivät pärjää yksin kotona. Laitoksessa annetun huollon korvaamisen laajentaminen aloitteen mukaisesti merkitsee olennaista etua asianomaisille invalideille ja helpottaa siten heidän asemaansa.

On todettava, että juuri tämän hallituksen esityksen käsittelyn aikana valiokunnassa asiantuntijakuulemisissa saimme tietää, että mahdollisuus olisi myöskin laskea tätä vamman haitta-asterajaa, ja valiokunta yksimielisesti kaikkien puolueiden yhteisellä sitoumuksella päätti tarttua tähän valiokuntakuulemisissa kuultuun asiaan ja tehdä tämän lakialoitteen, joka siis tänään on nyt myöskin sitten valiokunnassa käsitelty ja on tulossa tänne istuntosaliin. Siten voi todeta, että asiantuntijakuulemiset ovat tärkeä osa eduskuntatyötä, jossa myöskin voidaan tehdä hyvää, kun tarkkana siellä olemme ja yhteinen halu siihen on.

Meillä kaikilla on velvollisuus huolehtia siitä, että ikääntyneet veteraanit puolisoineen eivät jää yksin. He eivät saa olla esillä vain juhlapuheissa vaan myöskin teoissa, ja siksi tällaiset päätökset tuntuvat hyviltä.

19.28 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! On aivan erinomaista, että nyt saadaan vihdoin ja viimein tämäkin asia menemään eteenpäin. Veteraanien kotiin vietävät palvelut ovat entistä tärkeämpiä, koska monen veteraanin kuntohan on, niin kuin tiedetään, heikentynyt vuosien saatossa, ja kun keski-ikä lähentelee 95:tä vuotta, niin jokainen ymmärtää, että silloin hoivantarve kasvaa ihan varmasti.

Aivan äsken kuulin edustajan suusta tämän juuri valiokunnasta tulossa olevan lakiesityksen, jossa kaikille veteraaneille suodaan samat palvelut, mitkä invalideille, kun haitta-aste on 10 prosenttia, kaikille saadaan nämä samat palvelut järjestymään lain nojalla ja niin, että valtio kustantaa sen hoidon kokonaisuudessaan. Tämän me olemme kunniakan-salaisillemme velkaa.

Tiedän omasta kokemuksestani, kun itsekkin jonkun verran näissä erilaisissa tehtävissä olen tätä asiaa vienyt eteenpäin, että monessa kunnassahan veteraanien palvelut ovat erittäin hyvällä tasolla. Siellä toimii erittäin aktiivisia ihmisiä, jotka omalla panoksellaan tekevät arvokasta työtä yhteistyössä kunnan ja seurakuntien kanssa veteraanien hyväksi, veteraanien leskien hyväksi, sotaorpojen hyväksi. Vaikka veteraani siirtyy viimeisen iltahuu-

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

don jälkeen tuonilmaisiiin, niin ei tietenkään veteraanin leskeäkään siinä yhteydessä unohdeta vaan häntäkin autetaan ja hoidetaan kunniakkaasti loppuun saakka.

Samoin sotaorpojen kohtalo Suomessa sotien jälkeen oli aika kamala, kun yksinäisyys oli edessä ja avunsaanti silloin oli huonoa. Heitäkin on autettava.

Toivon, että tässä asiassa tulevinakin vuosina kiinnitetään huomio siihen, että tämä veteraanisukupolvi ja niiden henkilöiden, joilla veteraanitunnus on, lesket saavat hyvää hoitoa ihan loppuun asti ja saavat sitä kautta sen tunnustuksen, minkä isänmaa on heille velkaa.

19.30 Anne Kalmari kesk: Arvoisa rouva puhemies! On todella hienoa, että sotiemme veteraanit saavat nyt kotiin vietävät palvelut riippumatta siitä, onko kunnassa paljon vai vähän veteraaneja, onko siellä ollut aktiivisessa käytössä tuo raha, loppunut kesken vai ei. Ennenkinhän näitä kotiin vietäviä palveluita oli hyvin tarjolla, mutta joissakin kunnissa aiheutui ongelmia siitä, että rahoitus ei sitten riittänyt. Nyt tämä oikeus on ikään kuin subjektiivinen, ja se on mahtava juttu. Samoit on hieno asia se, että haitta-asterajaa saatiin nyt laskettua 10 prosenttiin. Vaikka invalideettiaaste ei olisikaan kovin korkea, se haittaaste on ollut koko elämän kuormana, ja on aika harmillista, että siellä on ollut tällainen väliinputoajaryhmä, joka ei sitten esimerkiksi näihin sotavammalain oikeuttamiin kuntoutuksiin tai asumismuotoihin ole päässyt.

Veteraanit ovat sillä urheudellaan, mitä he sotien aikana osoittivat, rakentaneet tämän Suomen, ja kyllä meidän on nyt vain se velkamme kannettava. On hienoa, että aika moni suomalainen tekee myös vapaaehtoistyötä. Monesti voimme jo pelkästään kuuntelemalla, käymällä kylässä, auttaa veteraaneja. Tiedän, että esimerkiksi Keski-Suomessa Tikkakoskelle on kokoontunut koko maakunnan kynnelle kykenevät veteraanit, ja se on täysin vapaaehtoistyön tulosta.

19.32 Johanna Karimäki vihr: Arvoisa puhemies! Meillä on viimeiset hetket antaa kaikki kiitoksemme ja tukemme maatamme puolustaneille sotaveteraaneille, meidän kunniansalaisillemme. On tärkeää, että jokainen veteraani saa kotiin vietäviä palveluja ja että näin valtion tuen turvin voimme sen taata ihan joka kuntaan, ja toivon myös, että jokaisessa kunnassa tehdään työtä sen eteen, että joka ikinen sotaveteraani ja lotta tavoitetaan, niin että he saavat kotiin avun ja tuen.

Edustaja Salonen kertoi edellä myös, että kaikkien puolueiden yhteisin voimin ollaan hyväksymässä lakialoite, joka parantaa kaikkien sotainvalidien asemaa, myös kaikkein lievimmän invalidisoituneitten sotainvalidien asemaa, joilla on koko elämänsä ajan ollut kuitenkin tämä invalideetin taakka kannettavanaan. Monella veteraanilla on myös sirpale sielussaan, vaikka fyysisiä vammoja ei olisikaan. He tarvitsevat kaiken sen tuen ja avun, mitä me voimme antaa heille.

Edustaja Hoskonen nosti puheenvuorossaan esille myös sotaorpojen tilanteen, ja toivon itsekin, että myös sotaorpojen asemaan saadaan parannusta. Heillä on monella ollut karu lapsuus, joka on vaikuttanut koko heidän elämänsä ajan.

Hauraat ja iäkkäät veteraanit ovat joukossamme enää vain hetken. Itsenäisyyspäivän juhluvastaanotolla kaikkein vaikuttavimpia keskusteluja ja kohtaamisia oli juuri näiden veteraanien kanssa, meidän kunniakansalaistemme kanssa, ja toivon, että eduskunta voisi no-

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

peuttaa kaikkia lakiesityksiä, kuten sosiaali- ja terveysvaliokunnassa käsittelyssä ollutta lakiesitystä, ja tuoda ne tänne, jotta voimme maksaa velkamme heille.

19.34 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! On aivan totta, että kovin pitkään meillä ei ole enää tätä kunniavelkaa maksettavana, ja sen vuoksi onkin ollut kovin ikävää, niin kuin valiokunta kuuli, että kunnissa tilateet ovat vaihdelleet, vaikka periaatteessa olemme ajatelleet, että veteraanien osalta nämä palvelut ovat heille yhtäläisesti saatavilla. Rintamaveteraanit ovat siis olleet hyvin eriarvoisessa asemassa riippuen siitä, missäpäin Suomea he ovat asuneet, ja tämä ei tietenkään ole ollut oikein. Aivan kuten edustaja Karimäkikin totesi, nyt on tärkeää myöskin, että tieto lähtee kunnille ja kunnat aktivoituvat — myöskin ne kunnat, joissa tässä on nyt sitten kuntoon laitettavaa.

Minäkin kannan huolta sotaorvoista ja tiedän, että he osittain kokevat jääneensä täysin ikään kuin huomiotta. Nyt kun tiedämme, että veteraanien joukko harvenee, niin minusta olisi tärkeää lähteä luomaan myöskin valtion näkökulmasta aivan uudenlaista siltaa sinne sotaorpoihin päin ja miettimään, miten me voimme olla auttamassa heitä heidän menetyksissään ja heidän karussa lapsuudessaan, niin kuin edustaja Karimäki totesi.

19.35 Hanna Kosonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Sotaveteraanien koti- ja avopalvelut päätettiin — voi sanoa, että viimeinkin — laajentaa koskemaan kaikkia sotaveteraaneja, koska aikaisemmin sotainvalideilla on ollut laajemmat oikeudet verrattuna rintamaveteraaneihin. Täytyy edelleen antaa kiitokset ihan koko eduskunnalle, kaikille eduskuntaryhmille, tästä yhteistyöstä, jolla tämä päätös on saatu aikaiseksi. Tämä on kyllä sellaisia asioita, jotka todella nyt vasta laajassa yhteisymmärryksessä saatiin eteenpäin, jos ajatellaan, minkälainen velka meillä on näitä henkilöitä kohtaan, jotka ovat meidän isänmaatamme puolustaneet, ja että sen takia saamme täällä Suomessa, itsenäisessä, turvallisessa Suomessa, nyt asua. Minusta on äärimmäisen tärkeä ja hieno asia, että tämä laki nyt viimein tulee pian myös voimaan.

19.36 Eerikki Viljanen kesk: Arvoisa puhemies! Kuten täällä monet kollegat ovat jo todenneet, minäkin olen erittäin tyytyväinen siitä, että kaikki veteraanit pääsevät nyt samantasoisten, samanlaisten kotiin vietävien palveluiden piiriin asuinpaikasta, kotikunnasta, sijainnista riippumatta. On erittäin hyvä ja oikein, että jatkossa emme joudu tekemään luokitteluja, erilaisia jakoja heidän välillään, jotka olivat valmiita ja asettivat koko elämänsä alttiiksi sodan vaaroille Suomen itsenäisyyden varmistamiseksi ja Suomen itsenäisyyden puolustamiseksi. Olen erittäin tyytyväinen, että me tänään täällä voimme olla vahvistamassa lakia, jolla omalta osaltamme olemme maksamassa sitä kunniavelkaa, joka meillä veteraaneille ja heidän koko sukupolvelleen on. On erittäin hienoa, että tämä lakiesitys on nauttinut kaikkien eduskuntaryhmien jakamatonta luottamusta ja tukea ja että tämä asia nyt vihdoinkin etenee.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 207/2018 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Eduskunta pysyi ensimmäisessä käsitte-

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

lyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteisiin LA 76/2017 vp, 20/2018 vp sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

16. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi terveydenhuoltolain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 202/2018 vp

Valiokunnan mietintö StVM 22/2018 vp

Toinen käsittely

Puhemies Paula Risikko: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 16. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä.

Keskustelu

19.39 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Tämä on rahallinen esitys, ja haluan todeta ainoastaan valiokuntamme käsittelystä ja valiokuntamme mietinnöstä sen, että koulutuskorvauksen laajentaminen ehdotetulla tavalla lisää mahdollisuuksia toteuttaa terveydenhuollon ammattihenkilöiden työnjaon kehittämistä, siis tätä kehittämistä, jota olemme kulkeneina vuosina harjoittaneet niin lääkäreiden kuin sairaanhoitajien työnjaossa.

Valiokunta korostaa, että koulutuksessa tulee varmistua siitä, että sairaanhoitajien osaaminen vastaa rajatulta lääkkeenmääräämiseltä edellytettävää tasoa. Valiokunta katsoo myös, että rajatun lääkkeenmääräämisen edellyttämän koulutuksen korvaamiseen on varattava riittävät määrärahat eikä lääkkeenmääräämiskoulutuksen kustannusten korvaaminen saa heikentää muiden koulutuskorvausten tasoa.

Lisäksi valiokunta piti niin tämän hallituksen esityksen kohdalla kuin myöskin aikaisemman sosiaalialan koulutusta koskevan esityksen kohdalla tärkeänä sitä, että niin sosiaali- kuin terveydenhuoltoala ovat vastaavanlaisessa asemassa keskenään. Eli sellaisten seikkojen, joita terveydenhuoltoalalla korvataan ja joissa valtio on mukana, tulisi olla myöskin sosiaalialalla mukana. Näin ei nyt ole, ja toivomme, että sitä jatkossa pystytään parantamaan, koska jos haluamme puhua yhtenäisestä sosiaali- ja terveydenhuollosta, niin meidän on myöskin kohdeltava niin sosiaali- kuin terveydenhuollon alan ammattilaisia yhtäläisellä, vastaavalla tavalla.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 202/2018 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

17. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 88/2018 vp

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 12/2018 vp

Toinen käsittely

Puhemies Paula Risikko: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 17. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä.

Keskustelu

19.41 **Kari Kulmala sin:** Arvoisa rouva puhemies! Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevaa lakia. Tätä esitystä on monessa eroperheessä odotettu.

Tässä esityksessä lain yleisiä säännöksiä lapsen huollon ja tapaamisoikeuden sisällöstä ehdotetaan täsmennettäväksi. Uusia säännöksiä tulee muun muassa huoltajien velvollisuudesta suojella lasta väkivallalta, vaalia lapselle läheisiä ihmissuhteita ja myötävaikuttaa tapaamisoikeuden toteutumiseen. Myös lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan asian ratkaisemisessa huomioon otettavia tekijöitä ehdotetaan täydennettäväksi. Nämä kaikki uudistukset ovat sellaisia, että luulisi niiden jo olevan sivistysvaltiossa voimassa — vaan kun eivät ole.

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi vasta nyt säännökset, joiden mukaan vanhemmat voivat sopia tai tuomioistuimien voi päättää, että lapsi asuu vuorotellen kummankin vanhempansa luona.

Jatkossa lapselle voitaisiin vahvistaa oikeus tavata myös hänelle erityisen läheistä henkilöä. On ollut varsin erikoista ja lapsen etua haittaavaa, ettei hän ole saanut toisen vanhemmista sen kieltäessä tavata esimerkiksi isovanhempiaan. Mielestäni tämä seikka tulee viimeistään nyt kirjata vahvasti tähän lakiin. Lapsella voi olla myös muita, perheen ulkopuolisia henkilöitä, jotka ovat hänelle tärkeitä ja rakkaita. Vanhempien avioero ei saa katkaista tällaisia suhteita.

Yhtenä tärkeimmistä seikoista on mielestäni tässä esityksessä, että jatkossa lapsen vanhemmalla on velvollisuus ilmoittaa etukäteen toiselle vanhemmalle aikomuksestaan muuttaa asuinpaikkaansa, jos muutolla on vaikutusta lapsen huollon tai tapaamisoikeuden toteutumiseen.

Arvoisa rouva puhemies! Tämä hallituksen esitys on oikeaan suuntaan menevä esitys. Kyseessä on nimenomaan lapsen etu.

19.43 **Johanna Karimäki vihr:** Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. Lapsenhuoltolaki on tullut voimaan 35 vuotta sitten, ja siihen on tehty vain vähäisiä muutoksia ennen tätä kokonaisuudistusta. Lain on elettävä aikaa, ja uudistukset ovat tarpeellisia. Tämä lakiuudistus parantaa lapsen asemaa ja oikeuksia.

Uusia säännöksiä on muun muassa huoltajan velvollisuus suojella lasta väkivallalta. Valiokunta vahvisti tämän myös lain pykäliin. Kaikki väkivalta — fyysinen, henkinen, lapseen itseensä tai perheessä muuhun henkilöön kuin lapseen kohdistuva väkivalta — on äärimmäisen haitallista. Lasta on kaikin keinoin suojeltava väkivallalta.

Lisäksi lakiin tulee uutena säännöksenä huoltajien velvoite vaalia lapselle läheisiä ihmissuhteita ja myötävaikuttaa tapaamisoikeuden toteutumista.

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset, joiden mukaan vanhemmat voivat sopia tai tuomioistuimien voi päättää, että lapsi asuu vuorotellen kummankin vanhempansa luona.

Uusi säännös on myös se, että lapselle voitaisiin vahvistaa oikeus tavata hänelle erityisen läheistä henkilöä. Tämä on tärkeä muutos. Lapsi voi tavata esimerkiksi isovanhempiaan tai muita hänelle läheisiä ihmisiä. Tapaamisoikeuden toteutumisen varmistamiseksi ehdotetaan useita eri keinoja, kuten sitä, että tapaamisoikeutta koskevaan tuomioistuimen päätökseen voitaisiin tietyin edellytyksin asettaa uhkasakko.

Vuoroasumisen tunnustaminen lapsenhuoltolaissa selkeyttää nykytilaa. Vuoroasuminen voi tukea lapsen kehitystä ja hyvinvointia. Se edistää ja vahvistaa etenkin isien osallisuutta lasten kasvuun ja arkeen. Valiokunta korostaa, että lapsen asumisjärjestelyt tulee arvioida tapauskohtaisesti lapsen edun mukaisesti. Vuoroasumisen suhteen hallituksen esitys jää kuitenkin puolitiehen. Olisi lapsen edun mukaista selkiyttää vuoroasuminen muuhun lainsäädäntöön pikimmiten. Valiokunta esittääkin hyväksyttäväksi ponnen, jotta hallitus mahdollisimman pian selvittää ja arvioi vuoroasuminen vaikutukset ja muutostarpeet etuuksia ja palveluja koskevaan lainsäädäntöön sekä valmistelee viipymättä tarvittavat lainsäädäntömuutokset annettaviksi eduskunnalle. Lapsen virallisen asuinpaikan määräytyminen on perheille merkityksellinen asia, koska monet yhteiskunnan palvelut ja etuudet, kuten asumistuki ja koulukuljetukset, suoritetaan lapsen virallisen asuinpaikan mukaan.

Myös vieraannuttaminen on nostettu lakiin vahvemmin. Valiokunta painottaa vieraannuttamisen haitallisuutta lapselle. Tarkoituksena on kieltää kaikenlainen manipulointi ja muu epäasiallinen vaikuttaminen lapseen. Näillä ehdotuksilla pyritään tukemaan vanhempien ymmärrystä siitä, että lapsen tapaamisoikeus on lapselle tärkeä asia ja että sen estäminen on lapselle haitallista. Tapaamisoikeuden toteutumista pyritään turvaamaan uudella mahdollisuudella asettaa uhkasakko jo tapaamisoikeudesta tuomioistuimessa päätettäessä.

Ehdotettujen keinojen toimivuutta ja tehokkuutta käytännössä tulee kuitenkin jatkossa seurata. Vaikeissa tilanteissa perheillä tulee myös olla mahdollisuus saada sosiaalitoimesta tukea ja moniammatillista apua. On keskeistä vahvistaa ja kehittää vanhemmuuden ja parisuhteen tukea ja erotilanteiden palveluja, jotta pitkittyneitä ja vaikeita huolto- ja tapaamisoikeusriitoja voidaan ehkäistä ja ratkaista. Valiokunta ehdottaa hyväksyttäväksi myös ponsilausumaa, joka vahvistaa palvelujen saatavuutta.

Lapsen osallisuuden vahvistaminen on yksi uuden lain ohjenuora. Esityksessä ehdotetaan useita lainsäädäntötoimenpiteitä, joilla pyritään parantamaan lapsen oikeutta tulla kuulluksi ja osallistua häntä koskevien asioiden käsittelyyn YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaisesti.

Lakivaliokunta kiinnitti lisäksi huomiota olosuhdeselvitysten tekemiseen erotilanteissa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan olosuhdeselvitykset ja niitä koskevat käytännöt vaihtelevat huomattavasti eri kuntien välillä. Taustalla on ilmeisesti se, ettei säädöstasolla ole kirjausta siitä, millä kelpoisuudella tai koulutuksella lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta tuomioistuimelle annettavat lausunnot valmistellaan. Kunnat voivat siten vapaasti harkita, mitä ammattitaitoa tehtävässä tarvitaan, ja osoittaa tehtävät sen mukaisesti henkilöstölleen. Olosuhdeselvitystyötä on myös ostettu joko kokonaan tai osittain yksityisiltä palveluntuottajilta. Ottaen huomioon, että olosuhdeselvityksen tekeminen vaatii tekijöiltä erityistä ammatillisuutta ja osaamista ja kyse on sekä perheiden että tuomioistuimen kannalta olennaisesta palvelusta, lakivaliokunta pitää tilannetta epätyytyttävänä ja epäselvänä. Valiokunta pitääkin tärkeänä, että olosuhdeselvityksen tekemisestä annetaan valtakunnallista ohjeistusta ja koulutusta sekä arvioidaan tarve säätää selvityksen tekemiselle kel-

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

poisuusvaatimukset. Valiokunta edellyttää ponsilausumassaan, että nämä edellä mainitut toimet tehdään.

Lakivaliokunta käsitteli lapsenhuoltolain uudistuksen huolellisesti, ja kuulumme lukuisia asiantuntijoita. Mietinnössä korostuu se, että ihan kaikessa lapsen etu on tärkein. Vanhempien avioero ei saa katkaista lapselle tärkeitä ja läheisiä ihmissuhteita.

19.49 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Tätä lakiesitystä moni on ehtinyt jo julistaa tasa-arvon voitoksi, ja totta se onkin, että vanhempien suhde lapseensa on usein myöskin tasa-arvokysymys, ja on tärkeää nostaa sitäkin esille. Kuitenkin kaikkein tärkein asia tässä laissa ja lähtökohta pitää olla lapsen etu, niin kuin lakivaliokunta on myöskin omassa mietinnössään esille nostanut. Koko huollosta ja tapaamisesta sopimisen pitää pohjautua lapsen edulle — ei vanhempien toiveille vaan lapsen edulle — ja tämä voi olla joskus meille aikuisille vaikeaa nähdä ja ymmärtää.

Tämä lakiesitys on hyvä ja tarpeellinen. Esitys turvaa lapsen edun toteutumista sekä lapsen osallisuutta lapsen huoltoon ja tapaamista koskevissa asioissa ja tuo tärkeitä uudistuksia voimassa olevaan lakiin. Esitys vahvistaa lapsen oikeuksia ja asemaa perheessä ja lapsen lähipiirissä, ja se ottaa myös aiempaa paremmin huomioon erilaiset perherakenteet ja tilanteet, jotka ovat aiempaa monimuotoisempia. Tulemme siis tällä lailla lähemmäs sitä todellisuutta, jossa lapsemme elävät Suomessa.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta siis käsitteli lakiesitystä ja antoi siitä lausuntonsa lakivaliokunnalle. Sosiaali- ja terveysvaliokunta totesi, että lapsen edun tulee olla ensisijainen ja keskeisin harkintaperuste kaikessa lasta koskevassa päätöksenteossa ja toiminnassa. Lapsen edun tulee siten olla läpileikkaava, kaikkea lapsenhuoltolain päätöksentekoa ja toimintaa ohjaava tulkintaperiaate, jota on arvioitava aina tilanne- ja tapauskohtaisesti kunkin lapsen kohdalla.

Juuri tämä periaate on minun saamani tiedon mukaan ollut nykyisin esimerkiksi lastenvalvojien toimintaa ohjaava periaate, ja kun sitten on katsottu tilastollisesti esimerkiksi sitä, miten eri sopimuksia on tehty äitien ja isien näkökulmasta, ei ole pystyttykään arvioimaan sitä, onko pohjalla ollut päätös suosia esimerkiksi vaikka äitejä vai onko pohjalla ollut lapsen etu, jossa esimerkiksi merkittävää ja ratkaisevaa on voinut olla se, kumpi vanhemmista jää asumaan perheen yhteiseen asuntoon, joka on jo lapselle tuttu. Tällainen tekijä on voinut vaikuttaa esimerkiksi lastenvalvojan yhdessä vanhempien kanssa tekemän sopimuksen pohjaan, ja sitä on meidän ollut vaikea tulkita, kun jokaisen päätöksen on jo pitänyt ja pitää jatkossakin pohjautua lapsen etuun.

Uusi säännös on myöskin lapsen oikeus tavata hänelle läheistä henkilöä, ja tällaisia lapselle tärkeitä ihmissuhteita voivat olla esimerkiksi lapsen suhde sisaruksiinsa tai isovanhempiinsa, ja tämäkin asia harkittaisiin lapsen edun näkökulmasta. On ollut monen isovanhemman suuri suru, kun hänen lapsenlapsensa vanhempien välit ovat olleet niin tulehtuneet, että myöskin isovanhemmat ovat jääneet lapsen elämästä ulkopuolelle, kun he ovat kuitenkin esimerkiksi ennen eroa olleet lapselle tärkeitä. Ja siksi onkin tärkeää myöskin vanhempien ymmärtää, että keskellä riitaa suurin kärsijä on lapsi, jos he esimerkiksi estävät tapaamisia tilanteessa, jossa lapselle jo aikaisemmin on syntynyt läheisiä suhteita. Siksi on tärkeää, että tämä myöskin tässä nyt huomioidaan ja nykyiset ongelmat ja vääryydet saadaan sitä kautta poistumaan.

Kuitenkin sosiaali- ja terveysvaliokunta haluaa huomauttaa, että erityisissä tilanteissa lapsen etu voi vaatia, että lapsen yhteyttä hänelle tärkeäksi muodostuneeseen henkilöön ei

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

enää pidetä yllä. Haluan tämän sanoa sen vuoksi, ettemme ikään kuin alkaisi olettaa, että aina on oikeus tavata. Jos on erittäin vaikeita tilanteita, niin voi olla, että siitä huolimatta, että hänelle on jo syntynyt tärkeä pysyvä yhteys henkilöön, katsotaan, että se ei ole lapsen edun mukaista.

Lapsen etu menee siten valiokunnan näkemyksen mukaan myös tässä puntarissa aina muiden periaatteiden edelle, mukaan lukien läheisten ihmissuhteiden vaalimisen ja tapaamisoikeuteen myötävaikuttamisen, sen edistämisen, edelle. Ja siten myös mahdollisuutta lapsen ja tälle erityisen läheisen henkilön tapaamisoikeuden vahvistamiseen tulisi valiokunnan näkemyksen mukaan käyttää vain silloin, kun tapaamisten vahvistamisen harkitaan yksittäistilanteessa olevan tarpeen ja perusteltua lapsen edun kannalta. Valiokunta korostaa, että kyseessä on lapsen tapaamisoikeus läheiseen, ei tämän tapaamisoikeus lapseen.

Myöskin on kiinnitettävä huomiota siihen, että pystymme turvaamaan haavoittuvassa asemassa olevien ja väkivaltaa kohdanneiden lasten aseman, ja tämä edellyttää sosiaali- ja terveydenhuollon sekä oikeuslaitoksen viranhaltijoilta erittäin hyvää perehtyneisyyttä eron jälkeisen väkivallan sekä lasten kokeman väkivallan muotoihin ja dynamiikkaan. Asian-tuntijakuulemisissa nousi esille, että tässä on meillä vielä paljon kehitettävää.

Myöskin vuoroasuminen tarjoaa lainsäädännön tasolla uuden vaihtoehdon, jolla tuetaan asumismuodon kautta lapsen tasapuolisempaa suhdetta molempiin vanhempiin. Tämäkään ei ole täysin yksiselitteistä, sillä vuoroasumista ei ole tarkoituksenmukaista pitää oletusarvoisesti pääsääntönä tai ensisijaisena lapsen asumismuotona, vaan se luo yhden vaihtoehdon tavan järjestää lapsen asuminen niissä tilanteissa, joihin se soveltuu. Ihmissuhteiden ja elinympäristön pysyvyys on pienen lapsen kehityksen kannalta tärkeää. Sen vuoksi myöskin vuoroasumista on aina harkittava. Muut näkökohdat mukaan lukien vanhempien tasavertaisen aseman edistäminen ovat punnintakriteereinä lapsen edulle alisteisia, ja tämä on myöskin huomioitava vuoroasumisen valinnassa. Lapsen etu suhteessa asumisjärjestelyihin saattaa olla lapsen eri ikävaiheissa ja ajassa muuttuvaa. Ja sen vuoksi voi olla, että pienen lapsen kohdalla katsotaan, että vuoroasuminen ei ole paras mahdollinen vaihtoehto, mutta lapsen kasvaessa vuoroasuminen onkin jo aivan erilainen asia lapselle. Sen vuoksi myöskin lapsen kasvaessa näitä asumisjärjestelyitä on syytä harkita.

19.58 Juha Pylväs kesk: Arvoisa rouva puhemies! Juttelin pari vuotta sitten erään huolestuneen isän kanssa, joka kertoi oman tarinansa lasten huoltajuudesta avioerotilanteessa. Pitkän puhelinkeskustelun aikana tulin varsin vakuuttuneeksi voimassa olevan lain epäkohdista.

Tuon isän tapauksessa lapsen huoltajuus oli äidillä, joka toistuvasti syyllistyi väkivaltaan ja päihteiden runsaaseen käyttöön. Isä oli pyrkinyt tekemään kaikkensa lapsensa saamiseksi ilmeisen karmeasta tilanteesta turvaan. Viranomaiset eivät olleet millään tavoin ottaneet isän huolta todesta. Tuon isän kokemuksen mukaan viranomaiset ensisijaisesti menivät avioerotilanteessa aina äidin tueksi isää syrjien. Mitä enemmän isä yritti lastaan turvaan, sitä vaikeammaksi lakisääteiset tapaamisetkin menivät. Isä oli lannistuneen epätoivoinen ja jäi odottamaan uuden lain mukanaan tuomia toivottavia muutoksia.

Nyt käsittelyssä on uudistettu laki lapsen huollosta, joka koskee kaikkia lapsia. Monia minulle soittaneen isän toivomia parannuksia on lakiin saatu kirjattua. Muutoksella me lainsäätäjät haluamme viestittää asiaa käsitteleville viranomaisille, että molemmat vanhemmat voivat olla tasavertaisia huoltajia myös avioeron jälkeisessä tilanteessa. Kaiken

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

keskiössä on ja pitää olla lapsen etu ja hänen oikeutensa molempiin vanhempiinsa. Tällä muutoksella myös yhteyttä ottaneen isän tilanne muuttuisi täysin.

Toinen merkittävä uudistus on vieraannuttamisen kieltäminen jopa uhkasakon avulla. Toisella vanhemmalla ei ole jatkossa oikeutta estää saati kieltää lasta tapaamasta molempia vanhempiaan. Nyt kuulee aivan liian paljon esimerkkejä siitä, kuinka huoltajaksi määrätty äiti pyrkii kaikin keinoin estämään lapsen isän tapaamista — lapsen kasvun ja kehityksen kannalta järkyttävää vallankäyttöä lasta hyväksi käyttäen. Tällainen käytös on syytäkin saada pois lasten elämästä. Tämäkin muutos parantaisi yhteyttä ottaneen isän tukalaa tilannetta.

Myös lapsen oikeutta tulla kuulluksi ja osallistua häntä koskevien asioiden käsittelyyn nyt vahvistetaan. Lapselle voidaan vahvistaa tuomioistuimen päätöksellä oikeus tavata hänelle erityisen läheistä henkilöä. Tämä auttaa vaikeissa erotilanteissakin esimerkiksi lapsen ja isovanhempien tai muiden läheisten henkilöiden tilannetta.

Uudistuksen myötä vuoroasuminen tunnustetaan lapsenhuoltolaissa. Tähän liittyen hallituksen tulee mahdollisimman pian selvittää ja arvioida vuoroasumisen vaikutukset ja muutostarpeet etuuksia ja palveluja koskevaan lainsäädäntöön, jotta se onnistuu myös käytännössä. Vuoroasuminen poistaa keinotekoiset syyt estää isien osallisuutta erolapsen elämässä. Tähänkin on toivottu muutosta, joka tulee nyt huomioiduksi.

Lapsen etua ajava lakimuutos on lisääntyvässä nuorten syrjäytymisessä vain yksi keino, eikä se koske pelkkiä avioerolapsia. Monissa tutkimuksissa on todettu, että mitä aiemmin lasten pahoinvointiin ja syrjäytymiskehitykseen päästään kiinni, sitä varmemmin lasten kasvua ja kehitystä voidaan tukea. Lapsenhuoltolakiin nyt tehtävillä muutoksilla on oikeasuuntaisia vaikutuksia syrjäytymisen ehkäisemiseksi, mutta paljon jää vielä tehtäväksi.

20.02 Hanna Kosonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tämä laki tulee yleensä käytäntöön silloin, kun on perhettä kohdannut avioero tai yleensä ero, ja sitähän eivät ketkään vanhemmat suhteeseen lähtiessään toivo. Tämä laki on äärimmäisen hyvä asia, eli nyt voi jälleen sanoa tässä kohtaa, että viimeinkin lapsen etu ja lapsen ääni tulee varmasti kuulluksi. Viimeksi 35 vuotta sitten on asiaa koskeva laki säädetty, ja nyt on korkea aika tulla tänne 2010-luvulle asian suhteen.

Tässä on paljon hyvää. Toki jää seuraavalle kaudellekin vielä tehtäväksi, muun muassa se, että aina on parasta, että lapsen huoltoasiat sovitellaan ja neuvotellaan, ja tämä laki tuo sosiaalilautakunnan toimivaltaa entisestään laajemmaksi. Aina pitäisi olla aivan viimeinen vaihtoehto viedä tuomioistuimeen käsiteltäväksi näitä asioita.

Laki selkeyttää tilannetta vuoroasumisen suhteen. Näitä perheitähän on jo todella paljon, ja tähän mennessä heidät on kategorisoitu etä- tai lähivanhemmiksi, mutta nyt tämä laki tunnustaa vuoroasumisen ja yhteishuoltajuus saa lainkin tarjoamat puitteet. Mutta kuten tässä jo aikaisemmin todettiin, niin muut lait on myös muutettava tämän lain mukaisiksi tämän pöytäkirjan myötä.

Tasavertainen kasvattaminen on äärimmäisen tärkeää. Siksi vuoroasuminen on hyvä vaihtoehto, ja se varmistaa sen, että molemmat vanhemmat voivat osallistua siten lapsen elämään. On kuitenkin hyvä arvioida tapauskohtaisesti — taas jälleen lapsen etu mielessä — tilannetta, ikää ja kehitystasoa, lapsen luonnetta ja taipumuksia, yleensä lapsen mahdollisia erityistarpeita. Vanhempien asuinpaikkojen välinen etäisyyskin on tässä olennainen asia, onnistuuko vuoroasuminen hyvin, ja myös se, että molempien vanhempien tulee olla silloin kykyisiä ottaa yhdessä vastuu lasta koskevista asioista.

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

Laki myös puuttuu vieraannuttamiseen ja se korostaa tapaamisoikeuden tärkeyttä. Tapaamisoikeuden estämisen haitallisuus lapsen kannalta on myös yksi korostunut asia tässä.

Tehtäväksi jää todellakin vielä näiden palveluiden saattaminen tämän lain tasolle seuraavalla kaudella, ja toivon, että siihen tartutaan sitten saman tien.

20.05 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tämä toisessa käsittelyssä oleva hallituksen esitys on äärimmäisen hyvä ja kannatettava. Me tarvitsemme sellaisen lainsäädännön, jolla turvataan lapsen oikeus molempiin vanhempiin. On itsestään selvää, että pieni lapsi kaipaa sekä isäänsä että äitiään. Tämä nykyinen maailma, mitä elämme, on aika pitkälti muuttunut viimeisen 20—30 vuoden aikana niin, että perinteinen avioliitto ei ole oikeastaan enää muodissa vaan alkaa olla niitä suhteita useampiakin, ja sitten se johtaa siihen, että lapsia syntyy, ja sen jälkeen ollaan tilanteessa, jossa lapsi on aikuisten maailmassa aina häviäjän osassa.

Toivoisin, arvoisa puhemies, tässä yhteydessä, että aikuiset ihmiset, kun parisuhteessa elävät ja lapsia sitten syntyy, kantaisivat vastuun siitä vanhemmuudesta itse. On aivan selvää, että vaikka tässä talossa säätäisimme 28 lakia asiaa koskien, niin koskaan emme sitä vastuuta pysty ottamaan pois niiltä lapsen oikeilta vanhemmilta. Jokaisen lapsen vanhempi olkoon vastuussa omista lapsistaan ja järjestäköön asiat niin, että se pieni lapsi ei joudu näissä erotilanteissa kärsimään. Ja merkittävä vahinko mielestäni syntyy siinä, että lapsi menettää oikeuden isovanhempiinsa. Olen itse ollut tässä kunniakkaassa ukin virassa jo kolme vuotta ja havainnut, miten rakkaita lastenlapset ovat, ja voin vakuuttaa siitä lyhyestä kokemuksesta, että se virka on mielestäni paras, mitä olen koskaan elämässäni saanut, että lastenlasten kanssa pääsee leikkimään. Jos tämä yhteys katkeaa, niin lapsen kannalta menetys on aivan valtava. Toivoisin, että aikuiset ihmiset tässä asiassa ottaisivat itse omasta elämästään paljon paremman vastuun. Vaikka me säätäisimme näitä lakeja täällä kuinka paljon, niin koskaan emme sitä omaa vastuuta pysty siirtämään lakiin, eduskuntaan tai erilaisille kunnan viranomaisille, vaan vastuu on kannettava itse sillä hetkellä, kun sitä elämää elää.

Kaikkien meidän on syytä muistaa, että se pieni lapsi on kaikista viattomin ja hän varmasti ansaitsee vanhempiensa rakkauden ja isovanhempiensa rakkauden. Älkööt sitten nämä omat intohimot ja muut tavoitteet sumentako tämän pienen ihmisen elämää.

20.07 Eerikki Viljanen kesk: Arvoisa puhemies! Tämä esitys on lainsäädäntöä, jonka soveltamista kukaan ei toivo mutta jonka laatiminen on välttämätöntä, ja onkin erittäin hyvä, että laki on nyt tulossa voimaan.

Tällä lailla turvataan etenkin lapsen oikeuksien toteutumista mutta myös molempien vanhempien asemaa avioerotilanteissa. Tällä ehkäistään valitettavan usein esiintyvää vieraannuttamista, selkiytetään ja luodaan lakipohjaa esimerkiksi vuoroasumiseen tilanteissa, joissa vuoroasuminen olisi lapsen etu mutta vanhemmat eivät kykenisi siitä keskenään sopimaan. Näissä tilanteissa tuomioistuimien voi tarvittaessa päättää vuoroasumisjärjestelystä, jos siinä tilanteessa se siis on lapsen edun mukaista.

Tämä laki parantaa nimenomaan lasten oikeuksia avioerotilanteissa turvaamalla vanhempien lisäksi myös muiden läheisten ihmissuhteiden säilymistä hankalassa avioerotilanteissa. Lapselle voidaan taata oikeus tavata hänelle erityisen läheisiä ihmisiä myös avioeron jälkeen. Käytännössä tämä useimmiten tulee sovellettavaksi, kuten edustaja Hosko-

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

nen edellä juuri mainitsi, siinä tilanteessa, että lapsen oikeus ja halu tavata esimerkiksi iso-vanhempiaan ei muuten toteutuisi.

Arvoisa puhemies! Parisuhde, avioliitto tai avioliitto ainakin toivottavasti solmitaan tunteiden pohjalta, mutta varsinkin avioliitto on mitä suurimmassa määrin oikeudellinen ja taloudellinen liitto myös. Esimerkiksi varallisuuteen liittyvistä asioista avioerotilanteessa on jo säädetty lainsäädännössämme melko kattavasti. On jopa hieman yllättävää, että kuitenkin kaikkein tärkeimmästä, lapsiemme asemasta ja tulevaisuudesta ja oikeudesta tärkeisiin ihmissuhteisiin avioerotilanteessa, ei tätä ennen ole säädetty täsmällisesti. Siksi olenkin erittäin tyytyväinen, että tämä nimenomaan lapsen edun näkökulmasta tehty, lasten oikeuksia vahvistava laki saadaan nyt valmiiksi. On hyvä, että lapsen oikeuksia tärkeimpiin ihmisiin vahvistetaan nyt viime kädessä lainsäädännöllä.

20.10 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Hoskonen totesi jotenkin niin, että jokaisella vanhemmalla on vastuu emmekä pysty sitä koskaan riittävästi lailla ikään kuin varmistamaan, ja se on totta. Tämän lain ulkopuolelle jäävät valitettavasti ne monet lapset, jotka eivät näe vanhempiaan sen vuoksi, että vanhempi, äiti tai isä, ei halua lainkaan tavata lastaan. Se lapsijoukko on tässä maassa aivan liian suuri, ja siihen emme pysty pakkamaan. Siinä vanhempi kantaa vastuunsa itse.

Minulla jäi sanomatta aikaisemmassa puheenvuorossa vielä se, että juuri tämä vuoroasumiseen liittyvä muutos jää tässä nyt ikään kuin puolitiehen. Se muodostuu ongelmaksi sen vuoksi, että lapsi ei voi jatkossakaan asua muuta kuin yhdessä kodissa, yhdessä osoitteessa, ikään kuin virallisesti, ja tällöin myöskin vuoroasumiseen liittyviä etuuksia sekä palveluita koskeva sääntely jää puolitiehen. Tämä sääntely tulee pikaisesti saattaa vastaamaan vuoroasumisen tilanteita, jotta lainsäädäntö tukisi tasapuolisesti vanhemmuutta silloin, kun vuoroasumisen katsotaan olevan lapsen etu. Tätä säädösvalmistelua varten tarvittava tietopohja tulee kartoittaa ja selvittää viipymättä. Sen vuoksi sosiaali- ja terveysvaliokunta jättikin lausumaesitykset, joissa edellytetään, että valtioneuvosto saattaa vuoroasumiseen liittyvät etuudet sekä palveluja koskevan sääntelyn pikaisesti vastaamaan vuoroasumisen tilanteita, jotta lainsäädäntö tukisi tasapuolisesti vanhemmuutta silloin, kun vuoroasumisen katsotaan olevan lapsen etu.

Toinen lausumaesitys on myöskin tärkeä, ja haluan senkin tässä vielä ääneen sanoa: ”Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ohjeistaa ehdotetun lain toimeenpanossa lapsen edun olevan kaikkea päätöksentekoa ja toimintaa ohjaava tulkintaperiaate. Lisäksi ohjeistuksessa on syytä huomioida lapsen etuun vaikuttavat muutokset lapsen olosuhteissa.” Tällä vielä valiokunta halusi korostaa ja monin tavoin alleviivata, että jokainen toimija ymmärtää lapsen edun olevan se tärkein näkökulma.

20.12 Johanna Karimäki vihr: Arvoisa puhemies! Tässä lakimuutoksessa olennaisinta on se, että lapsella on oikeus vanhempiinsa, lapsen etu on kaikkein tärkein ja lapsella on oikeus tavata hänelle läheisiä ihmisiä. On keskeistä, että molemmat vanhemmat ovat tasaveroisia, kun perheen tilannetta selvitetään, ja tämä tulee huomioida esimerkiksi olosuhdeselvityksessä. Niiden laatuun onkin jatkossa panostettava.

Edustaja Pylväs nosti puheenvuorossaan esiin yhteydenoton tilanteessa, jossa lapsen isä on kokenut vääryyttä lapsen tilannetta selvitettyä ja huoltajuudesta ratkaistaessa. Tällaisia yhteydenottoja olen itsekin saanut lukuisia ja toivonkin nyt todella, että tämä lakiesitys on riittävä parannusten aikaansaamiseksi. Iso kysymys onkin se, auttaako tämä kaikkein

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

vaikeimpiin eroriitoihin. Sen takia pidän tosi tärkeänä sitä, että valiokunta esittää, että lakikokonaisuuden toimivuutta seurataan ja että hyväksymme ponnien, että hallitus seuraa tarkoin lapsenhuoltolain uudistuksen toimeenpanoa ja vaikutuksia kiinnittäen erityistä huomiota muun muassa entistä laajempien lapsen huoltoa, asumista ja tapaamista koskevien sopimismahdollisuuksien ja sosiaaliviranomaisten toimivaltuuksien käyttöön, vuoroasumisen toimivuuteen sekä vieraannuttamisen ja muuhun tapaamisoikeuden estämiseen tarkoitettujen keinojen tehokkuuteen.

Tässä laissa tuodaan vuoroasuminen terminä, vaikka tosiasiahan on, että vuoroasuminen on jo kovin yleistä, ja muun muassa Ruotsissa se on ollut jo pitkään pääsääntö. Lapsen edun mukaista on se, että pikaisesti selvitetään vuoroasumiseen liittyvien tukien ja etuuksien ja palveluiden jakautuminen tasapuolisesti. Itse asiassa juuri nämä kysymykset ovat omiaan aiheuttamaan riitoja ja kriisejä perheissä. Avioeroperheissä tarvitaan tukea ja ymmärrystä. Tilanne on haastava niin vanhemmille kuin lapsillekin. Palveluiden saatavuudessa on puutteita ja eroja kuntien kesken.

Edustaja Salonen nosti esiin senkin seikan, että on surullista, että on myös tilanteita, joissa vanhempi ei halua tavata lastaan tai kantaa hänestä vastuuta. Ne ovat todella traagisia. On keskeistä ymmärtää, että lapsen etu on se, että hänellä on toimivat suhteet hänelle rakkaisiin ihmisiin.

Lakimuutoksen myötä myös isovanhemmat voivat hakea lapselle tapaamisoikeutta. Monta kertaa isovanhemmat ovat isosti mukana lapsen elämässä, ja jos erotilanteessa lasta estetään tapaamasta isovanhempaansa, niin se on lapselle hyvin haitallista.

20.15 Kari Kulmala sin: Arvoisa puhemies! Rääkkylä on pieni kunta Pohjois-Karjalassa, siellä on noin 2 400 asukasta, ja koko ajan asukkaat vähenevät, mutta Rääkkylässä on kuitenkin ymmärretty erittäin hyvin erolapset ja se, että ero ei ole koskaan lapsen syy. Rääkkylän kunnanvaltuustossa on eroperheille annettu mahdollisuus, että mikäli vanhemmat asuvat eron jälkeen samassa kunnassa, niin lapsi saa koulukyydin molempien vanhempien asunnolta. Toivoisin, että tällainen mahdollisuus annettaisiin Suomessa myös muiden kuntien erolapsille. Mikään laki sitä ei ainakaan kiellä, ja pieni Rääkkylän kunta, vaikka köyhä onkin, pystyy kuitenkin kustantamaan nämä koulukyydit molempien vanhempien asunnolta. Toivottavasti pystytään myös muualla Suomessa.

20.16 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Ero on aina kriisi. Se on kriisi niin avio- tai avopuolisille kuin myöskin lapsille, ja tämän kriisin keskellä perheet tarvitsisivat apua. Valitettavasti eropalvelut ympäri Suomen ovat edelleen heikot. Ne ovat parantuneet esimerkiksi pääkaupunkiseudulla viime vuosina, mutta koko Suomen tilanteessa katsottuna eropalvelut ovat olemattomalla tasolla siihen tarpeeseen nähden, jota ihmisillä olisi.

Tässä yhteydessä sosiaali- ja terveysvaliokunta käsitteli myöskin vanhemmuussuunnitelmaa, joka on Lape-hankkeen avulla työstetty työkalu, jossa siis vanhemmuussuunnitelma on tarkoitettu apuvälineeksi eron jälkeiseen vanhemmuuteen. Suunnitelman on tarkoitus auttaa vanhempia keskustelemaan ja sopimaan lasten arjen sujumisesta sekä keskinäisestä työnjaosta niin, että vanhemmat tietävät, mistä he ovat vastuussa ja mitä heiltä odotetaan. Tämä vanhemmuussuunnitelma ei kuitenkaan ole juridinen asiakirja.

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

Usein onkin niin, kun puhumme vieraannuttamisesta, että on kyseessä tilanne, jossa on kyse hyvin tulehtuneesta erosta, ja siinä tilanteessa jäädytään kaikkien niiden ongelmien kanssa kyllä aivan yksin, kovin yksin. Joskus tilanne saattaa olla niin paha, että jopa olisi lastensuojelun avun tarvetta, mutta aika usein ikään kuin yritetään selvittää tilanteesta tai yritetään taistella vastaan, ja lapsihan siellä on se, joka kärsii. Aina kun on sellainen tilanne, että ilmiö muistuttaa vieraannuttamista, niin minusta on kysymys myöskin vakavasti lapsen edun vaarantumisesta ja tulehtuneesta tilanteesta, johon pitää välittömästi puuttua.

Lapin yliopisto toi esille sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, että erityisesti sosiaali-, terveys- ja oikeusviranomaisten tieto juuri näistä haastavista eron jälkeisistä tilanteista, kuten eron jälkeisestä väkivallasta ja vainosta, on osoittautunut puutteelliseksi. Pahimmillaan se, että ammattilaiset eivät tunnista sukupuolistuneen väkivallan dynamiikkaa eivätkä tiedä lainsäädännön periaatteita ja tulkitsevat siten virheellisesti perheiden tilanteita ja omia mahdollisuuksiaan auttaa, mahdollistaa puutteellisen väkivaltatiedon varassa olevien ammattilaisten tahattoman rakenteellisen väkivallan sekä uhrin ja lasten [Puhemies koputtaa] oikeuksien ja turvallisuuden vaarantamisen erotilanteissa. Tähän on syytä nyt koulutuksessa kiinnittää huomiota.

20.19 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! On hyvä, että nämä lapsen huoltoa koskevat asiat saadaan lainsäädännössä ajan tasalle, mutta kannattaisi tässä yhteydessä huomioida myös se — kun nyt näiden vapaiden suhteiden maailmassa eletään — mikä on se lapsen asema silloin, kun ero on syntynyt. No, tässä laissahan ollaan vahvistamassa lapsen oikeutta molempiin vanhempiin — hyvä asia. Mutta kannattaisi kaikkien muistaa se, että kun avioliitossa olevat puoliset ovat tehneet lapsia ja sitten käy niin ikävästi, että jompikumpi vanhemmista kuolee, niin avioliitossa olevalla leskellä on oikeus saada edesmenneestä puolisostaan leskeneläkettä ja lapsilla on oikeus saada isästään tai äidistään 18-vuotiaaksi asti eläkettä sillä perusteella, että isällä ja äidillä on yhteisiä lapsia. Avioliitossa olevilla henkilöillä tätä oikeutta ei ole. Ja kun vapaassa suhteessa nykyisin pyritään elämään, niin tämä monelta jää huomaamatta, että perhe-eläkeoikeutta avioliitossa olevilla ei ole, ja kysymys on pahimmillaan miljoonan euron suuruisista menetyksistä. [Kari Kulmalan välihuuto] Ja ajatelkaa sitä tilannetta, kun esimerkiksi jompikumpi vanhemmista jää lasten kanssa yksinään kuolemantapauksessa: jos ei tällaista eläketurvaa ole, niin kylläpä se tilanne on taloudellisesti äärimmäisen vaikea, ja siinä ollaan sitten tilanteessa, jossa hyvin lähellä ollaan sitä paljon puhuttua lapsiköyhyyttä. Nyt kun tässä maailmassa eletään, tuntuu, että se oman nautinnon tavoittelu on se suurin ja kaikista tärkein asia. Varmaan se niin onkin, en lähde ketään ihmistä arvioimaan enkä laittamaan ihmisiä paremmuusjärjestykseen, se ei ole oikein, mutta kannattaisi miettiä näitä tosiasioita perhe-eläkkeen näkökulmasta, kun elää ja kun mahdollisesti perillisiä syntyy, koska se perhe-eläkeoikeus on lapsen oikeus saada vanhemman jälkeen korvausta, alaikäisen lapsen oikeus 18-vuotiaaksi asti. Se on merkittävä etu, ja se kannattaisi huomioida.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 88/2018 vp sisältyvät 1.-12. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Eduskunta hyväksyi mietintöön sisältyvät lausumaehdotukset. Asian käsittely päättyi.

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

18. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi pelastuslain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräiksi muiksi laeiksi

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi pelastuslain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräiksi muiksi laeiksi annetun hallituksen esityksen (HE 18/2018 vp) täydentämisestä

Hallituksen esitys HE 18/2018 vp

Hallituksen esitys HE 138/2018 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 19/2018 vp

Toinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 18. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä.

Keskustelu

20.22 Juha Pylväs kesk: Arvoisa herra puhemies! Pelastuslain muutoksen käsittelyn yhteydessä valiokunnan asiantuntijakuulemisessa kävi ilmi, että pelastuslain 57 §:n 1 momenttia on mahdollista tulkita niin, että esimerkiksi pelastuslaitoksen päätoimisia palotarkastajia, joilla ei ole säännöksissä edellytettyä pelastusalan tutkintoa, ei voida käyttää pelastustoimintaan liittyvissä tukitehtävissä esimerkiksi tilanne- ja johtokeskuksissa.

Valiokunnan selvitysten myötä valiokunta tähdentää, että pykälässä säädetään kelpoisuudesta siinä mainittuun virkaan tai tehtävään. Jos esimerkiksi palotarkastajan virkaan kuuluu osallistuminen pelastustoimintaan, tutkinto vaaditaan, jotta hänet voidaan kyseeseen virkaan nimittää. Sen sijaan tukitehtävissä toimimiseen esimerkiksi johtokeskuksessa ei ole saadun selvityksen mukaan lainsäädännöllisiä esteitä.

Valiokunnalle asiantuntijakuulemisen perusteella muodostuneen käsityksen mukaan voimassa oleva pelastuslain 57 §:n 1 momentin säännös ei estä esimerkiksi päätoimisen palotarkastajan tai muun henkilöstön, kuten kalustonhoitajan tai moniammatillisessa yksikössä toimivan ensihoitajan, osallistumista pelastustoimintaan tai siihen liittyvien tukitoimintojen hoitamiseen käytännön pelastustoimintatilanteessa.

Saadun selvityksen mukaan voimassa oleva lainsäädäntö ei tosiasiassa estä henkilöstön tarkoituksenmukaista käyttöä eri tehtävissä. Valiokunnassa saatu epäselvä tilanne, mikä tuli asiantuntijakuulemisen myötä ja ministeriön asiantuntijan kuulemisesta, on onnistuttu kirjoittamaan varsin hyvin auki nyt sitten tähän valiokunnan mietintöön.

Valiokunta toteaa myös, että pelastuslain 57 §:n 2 momentin säännös ei ole esteenä moniammatilliselle yhteistyölle. Ensihoitajalta, jonka viran tehtäviin ei kuulu osallistuminen pelastustoimintaan, ei edellytetä virkaan tai tehtävään nimitettäessä 57 §:n 1 momentissa tarkoitettua kelpoisuutta hänen osallistuessaan pelastustoimintaan. Pelastuslaissa ei säädetä moniammatillista yksikköä miehittävän henkilön kelpoisuudesta.

Lisäksi valiokunta on todennut, että pelastustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimusten mahdollinen muuttaminen edellyttää laajempaa selvitystä kuin asian eduskuntakäsittelyssä on tässä yhteydessä mahdollista tehdä, mutta toivotaan, että nämä aukikirjaukset, mitä nyt valiokunnassa on tehty tähän mietintöön, olisivat riittävät, niin että myös käytännössä tämä epäselvä ja ristiriitoja aiheuttanut tilanne poistuisi tämän myötä.

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esityksiin HE 18/2018 vp ja HE 138/2018 vp sisältyvät 1.-3., 8., 9. ja 11. lakiehdotuksen. Eduskunta pysyi ensimmäisessä käsittelyssä tekemässään päätöksessä hallituksen esityksiin HE 18/2018 vp ja HE 138/2018 vp sisältyvien 4.-7. ja 10. lakiehdotuksen hylkäämisestä. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

19. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi öljysuojarahastosta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 189/2018 vp

Valiokunnan mietintö YmVM 16/2018 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 189/2018 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

20. Hallituksen esitys eduskunnalle matkustaja-alusturvallisuutta koskevan lainsäädännön muuttamiseksi

Hallituksen esitys HE 198/2018 vp

Valiokunnan mietintö LiVM 30/2018 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 198/2018 vp sisältyvät 1.-5. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

21. Hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi ajoneuvolain 16 ja 64 a §:n muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 185/2018 vp

Valiokunnan mietintö LiVM 31/2018 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 185/2018 vp sisältyvät 1.-4. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Eduskunta hyväksyi mietintöön sisältyvän lausumaehdotuksen. Asian käsittely päättyi.

22. Lakialoite laiksi sotilasvammalain 6 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 85/2018 vp

Valiokunnan mietintö StVM 26/2018 vp

Pöytäkirja PTK 130/2018 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 14.12.2018 pidettävään täysistuntoon.

23. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on perjantaina 14.12.2018 klo 13.00. Täysistunto lopetettiin klo 20.35.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Timo Tuovinen